

Славистичко друштво Србије

LXI скуп слависта Србије

**СЛАВИСТИЧКА ИСТРАЖИВАЊА –
ИЗМЕЂУ ФИЛОЛОГИЈЕ И КУЛТУРОЛОГИЈЕ**

Књига сажетака

Београд, 2023.

Приредили:

Проф. др Биљана Марић

Мср Стефан Милошевић

Књига садржи сажетке реферата са научног скупа „Славистичка истраживања – између филологије и културологије”, одржаног на Филолошком факултету Универзитета у Београду 12–13. јануара 2023. године у хибридном формату.

Сажетци су поређани по азбучном реду имена аутора, у облику у којем се појављују у Програму 61. скупа слависта Србије. Поред наслова, сажетка и кључних речи на језику излагања, наводе се и наслов, сажетак и кључне речи на енглеском језику, уколико их је аутор у пријави доставио.

Сви текстови су наведени у оригиналној верзији, приређивачи су вршили минималне интервенције техничког карактера.

Јулија Матвејевна АЉУЊИНА (Москва)

РЕПРЕЗЕНТАЦИЈА ОБРАЗА РОССИИ В ЗАРУБЕЖНОМ КИНЕМАТОГРАФЕ:
КОРПУСНЫЙ ПОДХОД

Изучению культурных репрезентаций посвящено множество работ. Их цель – выявление социальных образов, формирующихся в рамках одной культуры в отношении другой.

Часто культурные репрезентации изучаются на материале текстов СМИ при помощи методов дискурсивного, корпусного, лексико-семантического, концептуального анализа. Не менее богатый источник репрезентаций – кино, к языковому материалу которого в лингвистике обращаются менее регулярно. Отчасти это объясняется сложностью извлечения языкового материала из киноповествования и трудностями в поиске кино-источника культурных репрезентаций.

В связи с этим настоящее исследование преследует две цели:

- предложить модель извлечения культурных репрезентаций из корпуса субтитров;
- выявить ключевые репрезентации образа России в западном кинематографе на материале корпуса *OpenSubtitles 2018* в *Sketch Engine*.

Объём корпуса – 1 594 437 718 токенов из субтитров к 30 047 фильмам. Единицей анализа являются коллокации с лексемой *Russian*: *Russian mafia*, *Russian roulette*, *Russian embassy*, *Russian military*. При исследовании были задействованы методы корпусного анализа лексической сочетаемости и анализ частотности (ipm).

Анализ позволил выявить 932 коллокации с лексемой *Russian*. Изучение их частотности показало, что «русское» в зарубежном кинематографе ассоциируется с криминалом (*mafia* – 0,42 – ipm; *spy* – 0,34), органами государственной власти (*embassy* – 0,30; *government* – 0,27), вооружёнными силами (*army* – 0,29; *soldier* – 0,20).

Исследование выполнено на материале корпуса субтитров к фильмам вообще, а не на материале субтитров к фильмам о России, поскольку репрезентации образа России могут возникать не только в кинокартинах, посвящённых собственно России (экранизации русской классики) или демонстрирующих напрямую связь с русскими культурой, обществом. Интересующие нас репрезентации могут встречаться в киноповествовании как некие сиюминутные отсылки к «русскому», соответствующие коммуникативной

ситуации. Именно такие фрагментарные, междустрочные упоминания «русского» видятся более показательными репрезентациями образа России в зарубежном кинематографе, нежели направленное создание целостного представления о русском.

Ключевые слова: культурная репрезентация, образ России, анализ кино, корпусная лингвистика.

There are many studies of cultural representations. Their aim is to identify the social images formed within one culture in relation to another.

Often, cultural representations are studied in media texts by means of discourse, corpus, lexico-semantic, and conceptual analysis methods. Cinema is an equally rich source of representation, but its linguistic material is addressed less regularly in linguistics. This is partly due to the difficulty of extracting linguistic material from film narratives and difficulties in finding the source of cultural representations.

In this regard, the present study pursues two objectives:

- to propose a model for extracting cultural representations from the corpus of subtitles;
- to identify key representations of the image of Russia in Western cinematography using the *OpenSubtitles 2018* corpus in *Sketch Engine*.

The volume of the corpus is 1 594 437 718 tokens from the subtitles of 30 047 films. The unit of analysis is collocations with the lexeme *Russian*: *Russian mafia*, *Russian roulette*, *Russian embassy*, *Russian military*. The research employed corpus analysis of lexical compatibility and frequency analysis (ipm).

The analysis revealed 932 collocations with the lexeme *Russian*. The frequency revealed that "Russian" in the foreign cinematography is associated with crime (*mafia* – 0.42 – ipm; *spy* – 0.34), state authorities (*embassy* – 0.30; *government* – 0.27) and the armed forces (*army* – 0.29; *soldier* – 0.20).

The study is based on film subtitles in general and not on film subtitles about Russia, as the representations of the image of Russia can occur not only in films about Russia itself (the screen adaptations of Russian classical literature) or demonstrate a direct connection to Russian culture and society. The representations we are interested in can occur in film narratives as certain momentary references to the "Russian" that correspond to the communicative situation. It

is these fragmentary, interlinear references to "Russian" that seem to be more indicative of the image of Russia in foreign cinema, rather than the targeted creation of a holistic view of Russia.

Keywords: cultural representation, image of Russia, cinema analysis, corpus linguistics.

* * *

Ирина АНТАНАСИЈЕВИЋ (Београд)

К ИСТОРИИ КАФЕДРЫ СЛАВИСТИКИ БЕЛГРАДСКОГО УНИВЕРСИТЕТА: ПО АРХИВНЫМ ДОКУМЕНТАМ

В докладе будет сделана подборка архивных документов, касающихся истории кафедры славистики в период 1924–1944 годы, а также даны сведения о преподавателях, работающих на кафедре в межвоенные годы и уточнены некие моменты их биографий.

The presentation will include a selection of archival documents relating to the history of the department of Slavic studies in the period 1924-1944, as well as information about the professors working at the department in the interwar years and clarifying some points in their biographies.

* * *

Наталија Александровна БОНДАРЕНКО (Москва)

А. ГИЛЬФЕРДИНГ, В. А. ПАНОВ, Н. С. ЛЕСКОВ О СЛАВЯНСКОМ МИРЕ

В статье рассмотрены «Письма В.А.Панова к матери М.А. Пановой из центральной и юго-восточной Европы (1841–1843гг.)», работы А.Гильфердинга «Дух сербского народа», «Славянские народности» (1862) в Австрии и Турции», очерки Н.С.Лескова «Из одного дорожного дневника». Авторы дают широкую этнографическую, историческую и культурную панораму жизни славянских народов.

В российской печати 40–50-х годов XIX века появляются материалы со славянскими сюжетами. Чаще всего это письма, путевые заметки, небольшие очерки, в которых авторы знакомят читателей с фольклором, этнографией, природой, особенностями характера славянских народов. По мнению А.Гильфердинга России следует оказывать всестороннюю поддержку и южным славянам. В работах «Славянские

народы в Австрии и Турции»(1860), «Чем поддерживается православная вера у южных славян?» (1860), «Дух народа сербского» (1860) и др. он раскрывает глубокие духовные связи балканских славян с Россией. В первую очередь, это касается православия. По мнению автора, истинность православной веры – это тот стержень, на котором держатся южные славяне, особенно в той исторической обстановке, сложившейся на Балканах. Если в России православие передается из поколения к поколению свободно и беспрепятственно через священство, духовную литературу, то балканские народы испытывают давление как со стороны турок, так и от представителей западной церкви.

В 1862–1863гг. в Центральной Европе побывал Н.С.Лесков (1831–1895) в качестве корреспондента «Северной пчелы», где сотрудничал с января 1862 года. Результатом его поездки явились очерки «Из одного дорожного дневника», в которых он поделился с общественностью своими размышлениями о поляках, белорусах, чехах и др.

В.А.Панов и Н.С.Лесков описывали события, соучастниками которых были, анализировали европейский образ жизни, сопоставляя его с российским; главное – подробно описывали особенности жизни славян. Опубликованные работы и очерки расширяли представления русских о родственных народах. В статьях, письмах, очерках подчеркивалась роль и значение России для всего славянского мира.

Ключевые слова: В.П. Панов, А.Гильфердинг, Н.С.Лесков, славянский мир, восприятие славянских народов.

The article considers “Letters from V.A. Panov to M.A. Panova from Central and South-Eastern Europe (1841-1843)”, works by A. Gilferding “The Spirit of the Serbian people”, “Slavic peoples” (1862) in Austria and Turkey”, essays by N.S. Leskov “From a travel diary “. The authors give a broad ethnographic, historical and cultural panorama of the life of the Slavic peoples.

In the Russian press of the 40-50s of the 19th century, materials with Slavic plots appeared. Most often these are letters, travel notes, small essays in which the authors acquaint readers with folklore, ethnography, nature, and the character traits of the Slavic peoples.

According to A. Hilferding, Russia should provide all-round support to the southern Slavs. In the works “Slavic peoples in Austria and Turkey” (1860), “What supports the Orthodox faith among the southern Slavs?” (1860), "The Spirit of the Serbian People" (1860) and others.

He reveals the deep spiritual ties of the Balkan Slavs with Russia. First of all, it concerns Orthodoxy. According to the author, the truth of the Orthodox faith is the pivot on which the southern Slavs rest, especially in the historical situation that has developed in the Balkans. If in Russia Orthodoxy is passed from generation to generation freely and without hindrance through the priesthood and spiritual literature, then the Balkan peoples are under pressure from both the Turks and representatives of the Western Church.

In 1862-1863. N.S. Leskov (1831-1895) visited Central Europe as a correspondent for the Northern Bee, where he collaborated from January 1862. The result of his trip was the essays "From a travel diary", in which he shared with the public his thoughts about the Poles, Belarusians, Czechs, etc.

V.A. Panov and N.S. Leskov described the events in which they were accomplices, analyzed the European way of life, comparing it with the Russian one; most importantly, they described in detail the features of the life of the Slavs.

Published works and essays expanded Russian ideas about kindred peoples. Articles, letters, essays emphasized the role and significance of Russia for the entire Slavic world.

Keywords: V.P. Panov, A. Gilferding, N. S. Leskov, the Slavic world, the perception of the Slavic peoples.

* * *

Ирина Владимировна БУГАЈОВА (Москва)

РЕЛИГИОЗНАЯ ЛЕКСИКА В СОПОСТАВИТЕЛЬНОМ ИЗУЧЕНИИ ЯЗЫКОВ И РЕЛИГИЙ

Тема 61-ой конференции «Славистические исследования – между филологией и культурологией» в нашем исследовании дополняет третий компонент – религия, так как многие исследования славянских языков свидетельствуют о неразрывном единстве словесности, религии и культуры. Данная работа посвящена некоторым теоретическим вопросам определения границ и состава религиозной лексики.

Религиозная лексика является в основном терминологической, представляя основные понятия мировых религий и конфессий. Термин «религиозная лексика», по нашему мнению, является обобщенным понятием, включающим в себя лексику, которая не зависит от религиозной или конфессиональной принадлежности. Этот пласт лексики

может быть классифицирован на терминологию, маркирующую мировые и/или национальные религии, которые, в свою очередь, представлены конфессиональными группами терминологической лексики.

Анализ письменных текстов русских старообрядцев Латинской Америки позволил определить объём конфессиональной лексики, включающий собственно религиозную терминологию и общеупотребительную лексику в религиозном значении, отражающих вероучительные и обрядовые особенности конкретной конфессии. Примером конфессиональных лексем являются *облатка, просфора, хосты*, которые обозначают одно и то же понятие «евхаристический хлеб» в трёх христианских конфессиях: православии, католицизме и протестантизме. Также выделяется особая группа лексики, являющейся маркером конкретной конфессиональной группы, например, старообрядцев-беспоповцев спасовского согласия: *головщик, ставить на правило, замолитовать, большой начал, согласие*.

Сравнивая терминологическую лексику одной конфессии в разных странах, находим лексемы, которые не понятны при переводе на другой язык без дополнительного богословского и историко-культурного комментария. Так, при переводе на русский язык необходим комментарий сербским религиозным терминам *Святосаввие, Видовдан, Крестная Слава, савица, славский калач*. Тысячелетняя история христианства в разных славянских странах привела не только к конфессиональным различиям, но и к этноконфессиональным особенностям, которые требуют отдельного междисциплинарного изучения.

Ключевые слова: религиозная лексика, религиолект, конфессиолект, этноконфессиолект.

The theme of the 61st conference "Slavic Studies - Between Philology and Cultural Studies" in our study complements the third component - religion, since many studies of the Slavic languages testify to the inseparable unity of literature, religion and culture. This work is devoted to some theoretical issues of determining the boundaries and composition of religious vocabulary.

Religious vocabulary is mainly terminological, representing the basic concepts of world religions and confessions. The term "religious vocabulary", in our opinion, is a generalized

concept that includes vocabulary that does not depend on religious or confessional affiliation. This layer of vocabulary can be classified into terminology that marks world and/or national religions, which, in turn, are represented by confessional groups of terminological vocabulary. An analysis of the written texts of the Russian Old Believers in Latin America made it possible to determine the volume of confessional vocabulary, including the actual religious terminology and common vocabulary in the religious sense, reflecting the doctrinal and ritual features of a particular denomination. An example of confessional lexemes are *wafers*, *prospora*, *hosts*, which denote the same concept of "Eucharistic bread" in three Christian denominations: Orthodoxy, Catholicism and Protestantism. A special group of vocabulary is also distinguished, which is a marker of a specific confessional group, for example, the Old Believers-bespopovtsy of Spasov's consent: *golovshik*, *stavit` na pravilo*, *zamolitovat`*, *bol`shoj nachal*, *soglasie*. Comparing the terminological vocabulary of one denomination in different countries, we find lexemes that are not understandable when translated into another language without additional theological, historical and cultural commentary. Thus, when translating into Russian, it is necessary to comment on the Serbian religious terms *Svyatosavvie*, *Vidovdan*, *Krestnaya Slava*, *savicza*, *slavskij kalach*. The thousand-year history of Christianity in different Slavic countries has led not only to confessional differences, but also to ethno-confessional features that require a separate interdisciplinary study.

Keywords: religious vocabulary, religiolect, confessiolect, ethnoconfessiolect.

* * *

Марија Михајловна ВЕРЕИТИНОВА (Москва)

АКТУАЛИЗИРОВАННЫЕ ПАРОНИМЫ В ПРАКТИКЕ ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА В СЕРБСКОЙ АУДИТОРИИ (НА МАТЕРИАЛЕ ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ)

В докладе поднимается вопрос о методике работы с актуализированными паронимами в сербской аудитории, определяются принципы отбора данных лексем, а также предлагаются примеры перевода этих лексических единиц на сербский язык, рассматривается организация процесса обучения данным паронимам на примере прилагательных и приводятся примеры из предлагаемого в докладе комплекса упражнений.

Ключевые слова: актуализированная лексика, паронимы, прилагательные, принципы отбора лексики, лексические единицы, русский язык, сербский язык, комплекс упражнений.

The report raises the question of the methodology for working with updated paronyms in the Serbian audience, determines the principles for selecting these lexemes, and also offers examples of translating these lexical units into Serbian, considers the organization of the learning process for these paronyms using adjectives as an example, and provides examples from the set of exercises proposed in the report.

Key words: actualized vocabulary, paronyms, adjectives, principles of vocabulary selection, lexical units, Russian language, Serbian language, set of exercises.

* * *

Дојчил ВОЈВОДИЋ (Нови Сад)

ОД „ТЕОРИЈЕ ИНДИКАТИВА И РЕЛАТИВА“ КА „ТЕОРИЈИ ФУНКЦИОНАЛНО-СЕМАНТИЧКИХ ПОЉА“

У раду се, уз посебан критички осврт, износе различити приступи питању проучавања употребе и значења глаголских временских облика у словенским језицима. Већи простор посвећен је „теорији функционално-семантичких поља“, односно функционалном изучавању аспектуално-темпоралних односа, које, према аутору, „превазилази“ (и теоријски и практично) познату „теорију индикатива и релатива“.

Модел функционално-семантичког поља *темпоралности* омогућује да се употреба граматикализованих глаголских облика посматра као *центар* (који обухвата граматикализоване видско-временске форме употребљене у апсолутном индикативу, као и њихове корелативне односе), а употреба граматикализованих транспонованих граматичких облика (релативни индикатив) и средстава са непотпуном „временском“ граматикализацијом – као *ближа периферија* датог поља. Поред ових средстава важну улогу у структурирању функционално-семантичког поља темпоралности имају и средства *даље периферије* – неке „не-временске“ (граматикализоване) глаголске форме, чија је основна функција модална функција и које захваљујући обиљежјима „временске

усмјерености“ (нарочито проспективности) и нереализованости радње улазе у корелативне односе са видско-временским граматикализованим и неграматикализованим формама, као и друга језичка средства без обзира на степен њихове граматикализованости.

У раду се нарочито истиче потреба да словенској употреби временâ ваља прилазити на другачији начин, него што се прилази употреби временâ у западноевропским језицима, за које је карактеристично „слагање временâ“ (лат. *consecutio temporum*, фр. *concordance des temps*), и то стога што је за словенске језике карактеристична супротна појава – „неслагање времена“, које је условљено, прије свега, постојањем видске опозиције, тј. постојањем – лексички и граматички изражених – категорија свршености и несвршености глаголске радње. Да ли ће глаголски облици у словенским језицима имати временско или пак модално значење, зависи, истиче аутор, како од лексичке и синтаксичке спојивости ријечи тако и од способности глаголскога вида да утиче на избор (разграничење) употребе тих облика.

Кључне ријечи: видско-временске форме, општа синтаксичка значења, категорија темпоралности, „теорија индикатива и релатива“, „теорија (модел) функционално-семантичких поља“, граматикализована/неграматикализована средства, центар, ближа/даља периферија, словенски језици.

The paper presents, with a special critical review, different approaches to the issue of studying the use and meaning of verb tenses in Slavic languages. The greater part of the paper is dedicated to the "theory of functional-semantic fields", that is, the functional study of aspectual-temporal relations, which, according to the author, "exceeds" (both theoretically and practically) the well-known "theory of indicative and relative".

The model of the functional-semantic field of *temporality* allows the use of grammaticalized verb forms to be viewed as a *center* (which includes grammaticalized aspectual-temporal forms used in the absolute indicative, as well as their correlative relations), and the use of grammaticalized transposed grammatical forms (relative indicative) and devices with incomplete by "temporal" grammaticalization – as the *near periphery* of the given field. In addition to these means, an important role in the structuring of the functional-semantic field of temporality is also played by means of the *far periphery* – some "non-temporal" (grammaticalized) verb forms, whose basic function is the modal function and which, thanks to

the features of "temporal orientation" (especially prospective) and unrealized actions enter into correlative relationships with aspectual-temporal grammaticalized and ungrammaticalized forms, as well as other linguistic means, regardless of their degree of grammaticalization.

The paper particularly emphasizes the need to approach the Slavic use of tenses in a different way than the use of tenses in Western European languages, which are characterized by "the sequence of tenses" (lat. *consecutio temporum*, fr. *concordance des temps*), and therefore which is the opposite phenomenon than the one in Slavic languages – "non-sequence of tenses", which is conditioned, first of all, by the existence of aspectual opposition, i.e. by the existence of lexically and grammatically expressed categories of perfectiveness and imperfectiveness of verb actions. According to the author, whether verb forms in Slavic languages will have a temporal or, on the other hand, a modal meaning, depends both on the lexical and syntactic compatibility of words and on the ability of verb aspect to influence the choice (delimitation) of the use of those forms.

Keywords: aspectual-temporal forms, general syntactic meanings, category of temporality, "theory of indicative and relative", "theory (model) of functional-semantic fields", grammaticalized/ungrammaticalized means, center, near/far periphery, Slavic languages.

* * *

Милина ГАВРАНЧИЋ (Нови Сад)

АНАЛИЗ ОСОБЕННОСТЕЙ ПЕРЕВОДА ЮРИДИЧЕСКИХ ТЕРМИНОВ И ТЕКСТОВ НА МАТЕРИАЛЕ РУССКОГО И СЕРБСКОГО ЯЗЫКОВ

В настоящей работе освещаются отдельные аспекты функционирования лексики в контексте перевода юридических текстов и проводится сопоставительный анализ терминов на материале русского и сербского языков. Рассматриваются примеры терминов на русском и сербском языках и особенности их перевода. Отражается специфика, которую необходимо учитывать, а также трудности, с которыми узкоспециализированный переводчик юридической тематики может столкнуться при переводе текстов данной тематики. Перспективой дальнейшего исследования видится комплексный анализ приемов и способов перевода юридических текстов в различных областях правовой системы.

Ключевые слова: юридический перевод, юридическая терминология, специфика перевода, сопоставительный анализ, переводческие приемы.

The article aims to cover certain aspects of lexicon functioning in the context of legal texts and documents translation, as well as a comparative analysis of terms in Russian and Serbian languages. It illustrates examples of terms in Russian and Serbian and peculiarities of their translation. It reflects the specifics that need to be considered and the difficulties that a highly specialized translator of legal terminology may encounter in the translation of texts of this topic. The perspective of further research is seen as a comprehensive analysis of the techniques and methods of translation of legal texts in different legal system areas.

Key words: legal translation, legal terminology, translation specifics, comparative analysis, translation techniques.

* * *

Јелена ГИНИЋ (Београд)

СТО ГОДИНА ФОНЕТИКЕ РУСКОГ ЈЕЗИКА У СРПСКОЈ УНИВЕРЗИТЕТСКОЈ НАСТАВИ

У овом раду даћемо преглед високошколске српске фонетске литературе, уџбеника и монографија, коришћених у српској универзитетској настави од двадесетих година XX века до данашњих дана. Пошавши од садржаја појма фонетике који је дефинисао Л. Л. Касаткин, а по коме фонетика „у ширем смислу подразумева фонетику у ужем смислу, чија је основна јединица глас, фонологију, чија је основна јединица фонема, и ортоепију – чија је основна јединица ортоепема” сагледаћемо и анализирати садржај русистичке фонетске литературе у односу на три поменуте области, валоризоваћемо дате књиге у односу на релевантну фонетску литературу тог времена објављену на руском језику. У раду ће бити анализирани уџбеници Радована Кошутећа *Граматика рускога језика. I. Фонетика А. Општи део.* из 1919, *Граматика руског језика. I. Гласови.* из 1969, Наталије Радошевић *Руски књижевни језик* из 1958. године, Ђорђа Јазића *Основи фонетике руског језика* из 1966. године и Александра Терзића *Фонетика руског језика* из 2003. године, биће поменут и последњи уџбеник *Фонетика руског језика* аутора овог рада из 2022. године.

Кључне речи: фонетика руског језика, српска универзитетска настава, Р. Кошутић, Н. Радошевић, Ђ. Јазић, А. Терзић.

In this paper, we will provide an overview of higher education Serbian phonetic literature, textbooks and monographs, used in Serbian university teaching from the twenties of the XXth century until today. Starting from the content of the concept of phonetics defined by L. L. Kasatkin, and according to whom phonetics "in a broad sense implies phonetics in a narrower sense, whose minimal unit is the voice, phonology, whose minimal unit is the phoneme, and orthoepy – whose minimal unit is the orthoepeme", we will review and analyze the content of Russian phonetic literature in relation to three mentioned fields, we will valorize the given books in relation to the relevant phonetic literature of that time published in the Russian language. The paper will analyze the textbooks written by Radovan Košutić: *Grammar of the Russian Language. I. Phonetics A. General part.* (1919), *Grammar of the Russian language. I. Voices.* (1969); Natalija Radošević *Russian literary language* (1958), Đorđe Jazić *Fundamentals of phonetics of the Russian language* (1966) and Aleksandar Terzić *Phonetics of the Russian language* (2003), the last textbook *Phonetics of the Russian language* from the author of this paper (2022) will also be mentioned.

Keywords: phonetics of the Russian language, Serbian university teaching, R. Košutić, N. Radošević, Đ. Jazić, A. Terzić.

* * *

Андреј Владимирович ГРИГОРЈЕВ

Антонина Вјачеславовна ОРЛОВА (Москва)

ИСТОРИКО-СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ СЛОВАРЬ РУССКОГО ЯЗЫКА „РУССКИЙ ДРЕВОСЛОВ“ КАК НАУЧНЫЙ И КУЛЬТУРНО-ПРОСВЕТИТЕЛЬСКИЙ ФЕНОМЕН

«Историко-словообразовательный словарь русского языка «Русский Древослов» – это современный лексикографический проект, преследующий научные, культурные и просветительские цели, с 2014 года доступный на портале drevoslov.ru (главные редакторы проекта – А. М. Камчатнов, Д. Г. Демидов, А. В. Григорьев). В отличие от существующих словообразовательных словарей, «Русский Древослов» ставит вопрос о

конкретных словообразовательных отношениях, о способах словообразования, о семантической мотивации в диахронии и достоверно описывает исторически реальный ход образования слов русского языка. Исходной точкой словообразовательного процесса является праславянский архетип, то есть форма слова до начала действия законов восходящей звучности и внутрислогового сингармонизма и до переразложения основ, поэтому данный словарь может быть интересен не только русистам, но и славистам широкого профиля.

Каждая словарная статья состоит из двух частей: схематическое изображение всего словообразовательного древа и комментарии к каждому слову гнезда, в которых указываются все алломорфы корня, праславянский архетип, этимологическое значение корня, дается разделение каждого производного слова на морфемы, определяется способ словообразования, словообразовательное средство и словообразовательное значение слова, приводятся основные исторические сведения о происхождении производного слова, определяется его лексическое значение.

Развитие данного словарного проекта позволит уточнить теоретические вопросы, связанные с синхронным и историческим словообразованием, верифицировать представления о членимости и производности исконных и заимствованных слов на обширном фактическом материале.

Культурно-просветительская цель данного словаря заключается в том, чтобы противопоставить антинаучным теориям исторически достоверный анализ образования слов, в доступной форме донести эту информацию не только ученым, но и учителям-словесникам, студентам, школьникам и их родителям.

Ключевые слова: история русского языка, диахронное словообразование, Русский Древослов, лексикография.

Russian Historical Word-Formation Dictionary (Russian Drevoslov) is a modern lexicographic project pursuing scientific, cultural and educational goals, available on the portal <http://www.drevoslov.ru/> since 2014 (the editors-in-chief of the project are A.M. Kamchatnov, D. G. Demidov, A.V. Grigoriev). Russian Drevoslov in contrast to the existing word-formation dictionaries raises the question of specific word-formation relations, methods of word formation, semantic motivation in diachrony and reliably describes the historically real course of the

formation of words of the Russian language. The starting point of the word-formation process is the proto-Slavic archetype, that is, the form of the word before the laws of ascending sonority and intrasyllabic synharmonism and before the decomposition of the word basics, so this dictionary may be of interest not only to Russian studies, but also to Slavic studies researchers of a wide profile.

Each dictionary entry consists of two parts: a schematic representation of the entire word-formation tree and comments on each word of the word-formation nest, in which all the root allomorphs, the Proto-Slavic archetype, the etymological meaning of the root are indicated, the division of each derived word into morphemes is given, the method of word formation, the word-formation means and the word-formation meaning of the word are determined, the main historical information about the origin of the derivative is given, the lexical meaning of a word is determined.

The development of this dictionary project will make it possible to clarify theoretical issues related to synchronic and historical word formation, to verify ideas about the articulateness and derivation of native and borrowed words on extensive factual material.

The cultural and educational purpose of this dictionary is to oppose historically reliable analysis of the formation of words to anti-scientific theories, to convey this information in an accessible form not only to scientists, but also to teachers of words, students, schoolchildren and their parents.

Key words: Russian language history, diachronic word formation, Russian Drevoslov, lexicography.

* * *

Ивана ДАВИТКОВ (Софија)

О ТЕНДЕНЦИЈАМА У САВРЕМЕНИМ БУГАРСКО-СРПСКИМ
КОНТРАСТИВНИМ ИСТРАЖИВАЊИМА

Циљ овог рада је да се на основу кратког прегледа научних постигнућа у протеклој деценији прикажу савремене тенденције у бугарско-српским контрастивним проучавањима. Резултати предложеног прегледа радова показују да је, упркос дугогодишњој традицији у бугарско-српским контрастивним истраживањима, приметна

несразмерна заступљеност оваквих научних радова у Србији и Бугарској. У раду се даје осврт и на могућности припреме бугариста и србиста на универзитетима у Србији и Бугарској као одлучујућем фактору за развој научних контрастивних интересовања. Посебна пажња посвећена је присуству културолошке, али и преводачке проблематике, како о лингвистичким проблемима превођења, тако и постигнућима у области преводачке рецепције бугарске књижевности у Србији, односно српске књижевности у Бугарској. У раду се наведени период повезује са неким научним истраживањима из претходне деценије ради стварања потпуније слике о контрастивним истраживањима овог језичког пара и њиховом месту у домену славистике.

Кључне речи: контрастивна истраживања, бугарски језик, српски језик, превођење.

The purpose of this paper is to present contemporary tendencies in Bulgarian-Serbian contrastive studies based on a brief overview of scientific achievements in the past decade. The results of the proposed paper review show that, despite the long-standing tradition in Bulgarian-Serbian contrastive research, there is a notably disproportionate representation of such scientific works in Serbia and Bulgaria. The paper also reviews the possibilities of preparing Bulgarians and Serbians at universities in Serbia and Bulgaria as decisive factors for the development of contrasting scientific interests. Special attention is paid to the presence of cultural and translation issues, both linguistic translation problems and achievements in the translation reception of Bulgarian literature in Serbia and Serbian literature in Bulgaria. In the paper, the mentioned period is connected with some scientific research from the previous decade in order to create a complete picture of the contrasting analyses of this language pair and their place in the domain of Slavic studies.

Keywords: contrastive studies, Bulgarian language, Serbian language, translation studies.

* * *

Марија Докић (Београд)

(ДЕ)КОХЕРЕНЦИЈА, АМБИГУИТЕТ И СИМБОЛИКА У ДРУГОМ ТЕЛУ

МИЛОРАДА ПАВИЋА

Циљ рада је да представи универзалне и непролазне симболе које Павић користи у свом делу „Друго тело“, те како их на дистинктивне рефлектује кроз различита поимања

стварности. Он их ефектно тумачи разматра на више (не)симетричних начина, сваки од симбола је калеидоскоп и многозначан, а кроз мисаоне загонетке и из позиције хипертекста, указује на постојану вишеслојност тумачења ових симбола. Вода као неисцрпни извор енергије и животности, вечност као недосегнути идеал и време као ултимативна илузија мађионичара вечности само су неки од начина на који су ови симболи представљени код Павића, а ми ћемо разматрати и које нам врсте излаза пружа ово богатство мисаоног лавиринта и идејног упоришта, као и зашто га баш оваква структура чини *Дедалом* модерне српске мисли и израза. *Дедал* модерног доба је кренуо у потрагу за својим исходиштем кроз афирмацију сопственог бића на јединствени начин на који биће може бити афирмисано – кроз мисаону делатност која пресликана отвара поља нове (над)стварности. Апотеоза ове стварности је увек само човек замишљен над пореклом космоса и потрагом за сопственим *другим телом* које Павић посматра као (над)лабиринт трагања за новим утемељењем стварности. Намера рада је да укаже на кристализацију аспекта свеобухватног посматрања свемира као ултимативног огледала које напослетку осликава природу људског духа, али и природу ствараоца који у своме делу остварује специфичан идејни космос, али и посебно тело, које васкрсава оног трена када личност писца постане ултимативна историја.

Кључне речи: Павић, *друго тело*, космос, лепота, симбол.

The main aim of this paper is to acknowledge the universal and ravishing symbols which are thoroughly used by Pavić in his book *Second Body*, but also to investigate the way he reflects on them through the many distinctive aspects and ways of defining reality. He effectively reinvents them by means of new (un)symmetrical reality, every symbol is many – faced and symmetrical - and while examining mind riddles from a hypertext perspective, he also indicates a steady multilayer of interpretations of these symbols. Water as an inexhaustible source of energy, eternity as an unreachable ideal and time as the ultimate illusion of the *magician of eternity* – these are just some of the many ways in which Pavić presented his symbols, so we will also consider the solution those correlations ultimately gift us with, and what is the way out of the maze he created with his imagination – the everlasting maze of thought he presented in his writings, a maze that has no ending nor beginning. The Daedalus of the modern thought then embarked on a journey to self discovery through his own creativity, which amplified and marked

the fields of new reality. The apotheosis of this reality is actually just a man standing in front of a mirror of his new self, which has always been his creative opus, thus a gift to humanity as a whole. The universe then becomes a mirror of the mind through literature, and every book the writer has ever written becomes his personal face card in the time-lapse of eternity. When the writer eventually stops writing, *another body* resurrects.

Keywords: Pavić, *second body*, Universe, beauty, symbol.

* * *

Јана ДОМОЊИ (Нови Сад)

K LITERÁRNO-KRITICKÝM PUBLIKÁCIÁM O TVORBE PAĽA BOHUŠA

Knižne vyšli tri literárno-kritické publikácie dotýkajúce sa diela Paľa Bohuša. Bohušova tvorba je stredobodom jednej z nich, ide o knihu Michala Harpáňa *O Paľovi Bohušovi*. V knihe *Pod klenbou básnickej tradície* Vít'azoslava Hronca, ktorá je súborom predslovov, tiež nachádzame reflexiu tvorby Paľa Bohuša, ale v rámci celo vojvodinského kontextu. V tejto knihe sa nachádzajú predslovy k nasledovným antológiám: *Predslov ku knihe poézie vojvodinských Slovákov (od 18. do 20. storočia)*, *Predslov k Antológii slovenskej vojvodinskej poézie* a *Predslov k Chrestomatii slovenskej vojvodinskej poézie*. Tvorba Paľa Bohuša je zachytená aj v knihe Adama Svetlíka *Poézie vojvodinských Slovákov v druhej polovici 20. storočia*, autor Bohuša vníma ako jedného z *rozsievačov generácií*. V tejto práci sa budeme snažiť zachytiť rozdiely v interpretáciách Bohušovej poézie, nielen z hľadiska troch autorov, ale v prípade knihy Vít'azoslava Hronca nás bude zaujímať či existuje posun vo vnímaní Bohušovej tvorby, zapríčinený priebehom času.

Kľúčové slová: literárna kritika, Paľo Bohuš, Michal Harpáň, Vít'azoslav Hronec, Adam Svetlík, slovenská vojvodinská poézia.

Three literary-critical publications concerning the work of Paľo Bohuš were published. Bohuš's work is the main focus of Michal Harpáň's book *About Paľo Bohuš*. In the book *Under the Vault of Poetic Tradition* by Vít'azoslav Hronec, contains three prefaces, in those are reflections of the work of Paľo Bohuš, but within the context of the entire literary scene of Slovaks in Vojvodina. This book contains prefaces to the following anthologies: *Preface to the book Poetry of the Slovaks in Vojvodina (from the 18th to 20th century)*, *Preface to the*

Anthology of Poetry by Slovaks in Vojvodina and *Preface to the Chrestomatia of Slovak Poetry in Vojvodina*. The work of Paľo Bohuš is also captured in Adam Svetlík's book *Poetry of Slovaks in Vojvodina in the second half of the 20th century*, the author sees Bohuš as one of the sowers of generations. In this work, we will try to capture the differences in the interpretations of Bohuš's poetry, not only from the point of view of the three authors, but in the case of Vít'azoslav Hronec's book, we will be interested in whether there is a shift in the perception of Bohuš's work, caused by the passage of time.

Key words: literary criticism, Paľo Bohuš, Michal Harpáň, Vít'azoslav Hronec, Adam Svetlík, slovak poetry in Vojvodina.

* * *

Јулија ДРАГОЈЛОВИЋ (Београд)

ЛИКОВИ ЖИВОТИЊА У УКРАЈИНСКИМ РАТНИМ ИНТЕРНЕТ-МЕМОВИМА

Интернет-мем као јединица културне информације и посфолклорни жанр стиче све већу популарност и постаје норма савремене комуникације. Од почетне сврхе да забави кориснике друштвених мрежа, он се развија у средство преношења важних порука. Истраживање се базира на анализи која обухвата социокултурни и прагматички аспект функционисања ратних интернет-мемова насталих од почетка велике инвазије Русије на Украјину, на којима су у вербално-визуелном формату представљени ликови животиња. Фокусирамо се на тематизовање рефлексивних приказаних у таквим мемовима, дефинисање њихових комуникативних интенција, као и особине комичног ефекта. Ослањамо се на радове који се тичу теорије комуникације, постфолклора и проблематике која се актуелизује у савременим студијама о мемостваралаштву. Фауна ратних интернет-мемова у Украјини представљена је како необичним, гротескним визуелним садржајем, тако и сликама са животињама које су током рата постале препознатљива медијска бића. Прагматичка димензија ратних мемова са ликовима животиња огледа се у актуализацији следећих интенција: деструкција пропагандистичких митова и фејкова, хероизација Оружаних снага Украјине, ублажавање страха и стреса проузрокованог ратним догађајима итд.

Кључне речи: интернет-мем, рат, постфолклор, ликови животиња, комуникативне интенције.

Internet meme as a unit of cultural information and a post-folkloric genre is gaining more and more popularity and is becoming the norm of modern communication. From its initial purpose of entertaining social media users, it has evolved into a means of conveying important messages. Our research is based on an analysis that includes the sociocultural and pragmatic aspects of the functioning of wartime internet memes created since the beginning of Russia's great invasion of Ukraine, on which the characters of animals are presented in a verbal-visual format. We focus on thematizing the reflections shown in such memes, defining their communicative intentions, as well as the characteristics of the comic effect. We rely on works related to the theory of communication, post-folklore and issues that are actualized in contemporary studies on memory creation. The fauna of war internet memes in Ukraine is represented both by unusual, grotesque visual content, and by images with animals that became recognizable media creatures during the war. The pragmatic dimension of wartime memes with animal characters is reflected in the actualization of the following intentions: destruction of propagandist myths and fakes, heroization of the Armed Forces of Ukraine, reduction of war-related stress and dread, etc.

Key words: internet meme, war, post-folklore, animal figures, communicative intentions.

* * *

Андреј Иванович ИЗОТОВ (Москва)

АПОЛОГИЯ ЦЕРКОВНОСЛАВЯНСКОГО ЯЗЫКА КАК ЛИТУРГИЧЕСКОГО

В докладе рассматривается оправданность сохранения церковнославянского языка в богослужебной практике Русской православной церкви. Возможный перевод богослужения на русский язык не сделал бы его намного понятнее для новообращенного, поскольку основная сложность православной литургии состоит не в её языковом оформлении, а в стоящей за ней символике. Зато возникшие в связи с подобным переводом проблемы явно превышают достоинства, и эти проблемы отнюдь не сводятся к последствиям разницы в стилистическом, коннотативном и ассоциативном потенциале церковнославянского и вроде бы как соответствующего ему русского текста. Языки асимметричны, формируемые ими языковые картины мира не совпадают, поэтому перевод с одного языка на другой очень часто сопровождается неизбежными

деформациями смысла, которые переводчиков учат компенсировать тем или иным способом. Однако то, что допустимо в тексте художественном, может быть фатальным в тексте литургическом. Подобные фатальные трансформации смысла иллюстрируются в докладе на примере переводов заключительных слов молитвы Господни.

Ключевые слова: церковнославянский язык; православная литургия; молитва Господня; проблемы перевода.

The report considers the relevance of the preservation of the Church Slavonic language in the liturgical practice of the Russian Orthodox Church. A possible translation of the service into Russian would not make it much clearer for a convert, since the main difficulty of the Orthodox liturgy is not in its linguistic design, but in the symbolism behind it. But the problems that have arisen in connection with such a translation clearly exceed the merits, and these problems are by no means reduced to the consequences of the difference in the stylistic, connotative and associative potential of the Church Slavonic text and the Russian text that seems to correspond to it. Languages are asymmetric, so translation from one language to another is very often accompanied by inevitable deformations of meaning, which translators are taught to compensate for in one way or another. However, what is permissible in an artistic text can be fatal in a liturgical text. Such fatal transformations of meaning are illustrated in the report by the example of translations of the final words of the Lord's Prayer.

Key words: Church Slavonic language; orthodox liturgy; the Lord's Prayer; translation problems.

* * *

Екатерина Ивановна ЯКУШКИНА (Москва)

О ТИПАХ СЕРБСКО-РУССКИХ ЛЕКСИЧЕСКИХ РАЗЛИЧИЙ

Работа над новым большим сербско-русским словарем позволяет сделать некоторые наблюдения над типами сербско-русских лексических различий и соответствий.

1. Общее означаемое при одном или разных означающих (ср. *снег, киша, сунце; панталоне, сукња; хладан, весео* и т.д. и соответствующие русские слова);

2. У сербских и русских слов несколько различаются денотативные поля, то есть в языке А денотативное поле лексемы языка Б выражается двумя лексемами: *воће* – *фрукты* и *ягоды*, *суп* – *супа* и *чорба*, *башта* – *сад* и *огород*;
3. Разные означаемые при одном означающем («ложные друзья переводчика»: *безуслован* – *безоговорочный* (не только *безусловный*), *безимен* – *анонимный* (не только *безымянный*), *беда* – *ницета* (не только *беда*));
4. Слова могут различаться набором вторичных значений (*бацити* и *бросить*), хотя иногда многозначность развивается одинаково (ср. *безуман* и *безумный*: *безуман поглед* (*безумный взгляд*) и *безумна храброст* (*безумная храбрость*), набор значений слова *библиотека* в обоих языках).
5. В языке А нет полного соответствия понятию, которое есть в языке Б. Это понятие может быть и конкретным, и абстрактным: *буклија* – *фляга*, *безвезан* – *глупый*, *башкарити* – *кайфовать*.
6. При совпадении означаемых лексема языка А содержит дополнительные характеристики, которых нет у лексемы языка Б, на пример, стилистические (*аманет* : *завештање* – *завещание*) и географические (*мрква* : *шаргарепа* – *морковь*).

Ключевые слова: сербский язык, русский язык, сопоставительная лексикология, славянская лексикология.

Work on a new large Serbian-Russian dictionary allows us to make some observations on the types of Serbian-Russian lexical differences and correspondences.

1. The common signified with one or different signifiers (*снег*, *киша*, *сунце*; *панталоне*, *сукња*; *хладан*, *весео* and corresponding Russian words);
2. Serbian and Russian words have differentiation in denotative fields: in language А, the denotative field of the lexeme of language В is expressed by two lexemes: *воће* – *фрукты*, *ягоды*, *суп* – *супа*, *чорба*, *башта* – *сад*, *огород*;
3. Different signifiers with the same signifier ("false friends of the translator": *безуслован* – *безоговорочный* (not only *безусловный*), *безимен* – *анонимный* (not only *безымянный*), *беда* – *ницета* (not only *беда*);
4. Words can differ in a set of secondary meanings (*бацити* and *бросить*), although sometimes the polysemy is the same (*безуман* and *безумный*: *безуман поглед* (*безумный взгляд*) and

безумна храброст (безумная храбрость), a set of meanings of the word библиотека in both languages).

5. In language A there is no complete correspondence to the concept that exists in language B. This concept can be both concrete and abstract: *буклија – фляга, безвезан – глупый, башкарити – кайфовать*.

6. If the signified words coincide, the lexeme of language A contains additional characteristics that the lexeme of language B does not have, stylistic (*аманет : завештање – завещание*) and geographical (*мрква : шаргарепа – морковь*).

Keywords: Serbian language, Russian language, comparative lexicology, Slavic lexicology.

* * *

Никола ЈАНКОВИЋ (Ужице, Београд)

ПОГЛЕД НА НЕКА ПРАВОПИСНА РЕШЕЊА ЈЕРОМОНАХА РОМАНА МАТЈУШИНА

Правопис у песничким делима често одступа од општеприхваћених и усвојених норми и подложен је суду и процени самог песника. Песници неретко прибегавају и коришћењу старијих графема које више нису у употреби. Реферат приказује такве примере у песмама јеромонаха Романа Матјушина уз објашење могућих разлога за оваква одступања. Примери су прикупљени из песама које су објављене у протеклих десет година. За тумачење и анализу примера су коришћени погледи на правопис истакнутих руских мислилаца двадесетог века, као и самог оца Романа. Анализом је утврђена правилност и доследност у разликовању записа одређених хомонима у савременом руском језику, што може бити корисно свим проучаваоцима правописа, а нарочито онима који се баве његовом значењском и разликовном улогом.

Кључне речи: семема, десетерично и, правописна реформа.

Spelling in poetic works often deviates from generally accepted and adopted norms and is subject to the judgment and assessment of the poet himself. Poets often resort to using older graphemes that are no longer in use. The report presents such examples in the poems of the

hieromonk Roman Matyushin with an explanation of the possible reasons for such deviations. Examples are collected from poems that have been published in the past ten years. For the interpretation and analysis of the example, the views on spelling of prominent Russian thinkers of the twentieth century, as well as Father Roman himself, were used. The analysis established regularity and consistency in differentiating the records of certain homonyms in the modern Russian language, which can be useful to all researchers of spelling issues, especially those who deal with its semantic and distinguishing role.

Keywords: sememe, decimal i, spelling reform.

* * *

Марко ЈЕВТИЋ (Београд)

СТАТУС РУСКОГ ЈЕЗИКА НА ПОСТСОВЈЕТСКОМ ПРОСТОРУ

Овај реферат бави се питањем територијалне заступљености руског језика у земљама бившег Совјетског Савеза, као и његове функционалне употребе у различитим оквирима, како институционалним тако и ванституционалним. У оквиру спроведеног истраживања примењује се теорија постколонијализма, али уз нужно разумевање особености совјетског државног уређења, које није могуће недвосмислено окарактерисати као империјално, барем са класичног становишта постколонијалистичара. Компаративна анализа стања из 1989. године и до данас даје нам увид у узајамну повезаност дезинтегративних процеса на простору некадашњег СССР-а и даљих развојних тенденција руског језика, а уједно нам омогућава да уочимо како се кроз време мењао однос моћи у троуглу „локалне елите-локални говорници-рускојезични говорници“. Будући да је питање руског језика у ближем окружењу високополитизовано, рад ће се дотичати историјско-политичких тема искључиво у оној мери колико је то неопходно за разумевање усвојених језичких политика одређених локалних елита, поступајући у најбољој научној намери. Циљ овог рада је откривање законитости на основу којих руски језик ужива одређени статус у датој земљи, узимајући у обзир бројне факторе: бројност рускојезичне заједнице, спољнополитички курс земље, процеси евроатлантских интеграција, учешће енглеског језика на постсовјетском простору као најраспрострањенијег средства

међународне комуникације, борба руских државних институција за очување руског језика и др.

Кључне речи: руски језик, теорија постколонијализма, односи моћи, постсовјетски простор, рускојезична заједница.

This paper deals with the issue of the territorial representation of the Russian language in the countries of the former Soviet Union, as well as its functional use in various frameworks, both institutional and non-institutional. The theory of postcolonialism is applied within the research conducted, but with the necessary understanding of the peculiarities of the Soviet state system, which cannot be unambiguously characterized as imperial, at least from the classical point of view of postcolonialists. Comparative analysis since 1989 up to this day gives us an insight into the interrelationship between the disintegrative processes in the former USSR and further development tendencies of the Russian language, and at the same time allows us to observe how the power ratio in the triangle of "local elites-local speakers-Russian-language speakers" has changed over time. Since the question of the Russian language in a post-Soviet area is highly politicized, the work will touch on historical and political topics only to the extent necessary for the understanding of the adopted language policies of certain local elites, acting in the best scientific intent. The aim of this paper is to discover the legality on the basis of which the Russian language enjoys a certain status in a given country, taking into account a number of factors: the abundance of the Russian language community, the country's foreign policy course, the processes of Euro-Atlantic integration, the participation of English in the post-Soviet space as the most widespread means of international communication, the struggle of Russian state institutions for the preservation of the Russian language, etc.

Key words: Russian language, theory of postcolonialism, power relations, post-Soviet space, Russian language community.

* * *

Вера Сергејевна КАРТАВЕНКО (Смоленск)

ДРЕВНЕЙШИЕ НАЗВАНИЯ НА ТЕРРИТОРИИ СМОЛЕНСКОГО КРАЯ

Памятники письменности Смоленского края хранят в себе сведения о древних и древнейших названиях. Несмотря на наслоения времени, древние памятники (Повесть временных лет, смоленские грамоты и другие документы) отражают фактическое состояние топонимической системы Смоленского княжества древнейшего периода. Среди них выделяются названия, уже давно исчезнувших населенных пунктов (Дешняне, Воторовичи, Жидчичи, Дедогостичи), и названия городов и сёл, существовавших ранее и продолжающих своё существование и сейчас (Смоленск, Торопец, Каспля). Многие названия не претерпели изменений и сохранились в первоначальном виде. Другие, напротив, изменились и стали почти неузнаваемы.

В Древней Руси названия могли отражать как владельцев поселений, так и большие коллективы, проживавшие на данной местности. Посессивные названия с суффиксом -j- считаются одними из самых древних (Ростиславль, Мстиславль, Изяславль), названия на -ск-, -ьн- также были характерны для древнейшего периода. Патронимический суффикс -ичи также был характерен для названий Смоленского края.

Ключевые слова: топоним, памятники письменности, имя собственное, Смоленский край, названия городов, названия сёл.

The monuments of the written language of the Smolensk region contain information about the ancient and most ancient names. Despite the layers of time, ancient monuments (the Tale of Bygone Years, Smolensk charters and other documents) reflect the actual state of the toponymic system of the Smolensk Principality of the most ancient period. Among them stand out the names of settlements that have long disappeared (Deshnyane, Votorovich, Zhidchichi, Dedogostichi), and the names of cities and villages that existed earlier and continue to exist today (Smolensk, Toropets, Kasplya). Many of the names have not changed and have been preserved in their original form. Others, on the contrary, have changed and become almost unrecognizable.

In Ancient Russia, the names could reflect both the owners of settlements and large collectives living in the area. Possessive names with the suffix -j- are considered to be among the most ancient (Rostislavl, Mstislavl, Izyaslavl), the names on -sk-, -bn- were also characteristic of the most ancient period. The patronymic suffix -ichi was also characteristic of the names of the Smolensk Region.

Keywords: toponym, monuments of writing, proper name, Smolensk region, names of cities, names of villages.

* * *

Софија Владимировна КАСАБИЛЕВА (Москва)

ПРОФЕССОР РАДОВАН ЛАЛИЧ И ДРУГИЕ СЛАВИСТЫ
ОБ «ОБЩЕСЛАВЯНСКОМ ДУХЕ» РОМАНА М. ШОЛОХОВА «ТИХИЙ ДОН»

Доклад посвящен исследованиям известного профессора Белградского университета Радована Лалича и других славистов первых переводов романа М. Шолохова «Тихий Дон» на сербскохорватский язык, а также других произведений писателя. Отмечается многими исследователями большое влияние «общеславянского духа» прозы Шолохова на югославскую критику и литературную общественность в годы Второй мировой войны и в пред- и послевоенное время. Сегодня интерес к «Тихому Дону» Шолохова с его самобытными, естественными характерами, их «глубокой славянской эмоциональностью» и «общеславянским духом» может быть связан с тем, что это настоящий художественный образец, по которому, по убеждению многих европейских славистов, можно открыть целую историческую эпоху.

Ключевые слова: роман М. Шолохова «Тихий Дон», общеславянский дух, профессор Р. Лалич, слависты, языковая картина мира.

The report is devoted to the studies of the famous professor of the University of Belgrade Radovan Lalich and other Slavists of the first translations of the novel by M. Sholokhov "Quiet Flows the Don" into Serbo-Croatian, as well as other works of the writer. Many researchers note the great influence of the "general Slavic spirit" of Sholokhov's prose on Yugoslav criticism and the literary community during the Second World War and in the post-war period. Today, interest in Sholokhov's "Quiet Flows the Don", with its distinctive, natural characters, their "deep Slavic emotionality" and "pan-Slavic spirit," may be due to the fact that it is a real artistic example, by which, according to many European Slavic scholars, an entire historical era can be discovered.

Key words: M. Sholokhov's novel "Quiet Flows the Don", pan-Slavic spirit, Professor R. Lalich, Slavists, language pictures of the world.

* * *

Драгана КЕРКЕЗ (Београд)

О МУЊАМА И ГРОМОВИМА

Сунце, киша, ветар или, једном речју – временске прилике имају непосредан и важан утицај на човека на свеукупност човековог бивстовања а сходно томе и на језичку слику света. За разумевање ове последње пак, према широко прихваћеном мишљењу, фразеологија има изузетно велики значај.

Управо због свега горенаведеног за предмет анализе у овом раду одабрани су фразеологизми у руском и српском језику који садрже метеоролошку лексику и интегралну сему 'неочекиваност'.

Аутор у раду полази од става је класификација фразеологизама према семантичком значењу у чијој је основи ономасиолошки приступ фразеологизмима (исходећи из ког се могу издвојити одређене фразеосемантичке групе које улазе у фразеосемантичка микропоља а ова последња чине фразеосемантичка макропоља) најкомпатиблинији са идејом да су фразеологизми најаутентичнији маркери националне и културне специфике језичке слике света.

Све фразеологизме који садрже интегралну семантичку компоненту 'неочекиваност' на основу диференцијалних семантичких компоненти подељени су у два фразеосемантичка микропоља: а) фразеосемантичко микропоље са значењем 'актуелност догађаја S неочекивана је за посматрача' и б) фразеосемантичко микропоље са значењем 'посматрач се налази у одређеном емотивном стању као резултат неочекиване актуелности догађаја S'.

Кључне речи: језичка слика света, неочекиваност, фразеологизам, фразеосемантичко макропоље, фразеосемантичко микропоље, метеоролошка лексика.

The Sun, the rain, the wind or, in one word – the weather conditions have an immediate and important influence on the man and on the man's existence totally, so in accordance with that, on the linguistic picture of the world. To understand the latter the phraseology is extremely important, as a widely accepted opinions say.

Precisely because of all of the above, phraseological units containing the meteorological terms in Russian and Serbian with the common theme 'unexpectedness' were selected for the subject of analysis in this paper.

In the paper, the author starts from the position that the classification of the phraseological units according to their semantic meaning is based on the onomasiological approach to the phraseological units (based on which certain phraseosemantic groups can be distinguished by entering phraseosemantic microfields and the latter form phraseosemantic macrofields) most compatible with the idea that phraseologisms are the most authentic markers of national and cultural specifics of the linguistic picture of the world.

All phraseological units containing the integral semantic component 'unexpectedness' on the basis of differential semantic components are divided into two phraseosemantic microfields: a) phraseosemantic microfield with the meaning 'the actuality of event S is unexpected for the observer' and b) phraseosemantic microfield with the meaning 'the observer is in a certain emotional state as a result of the unexpected actuality of the event S'.

Key words: linguistic picture of the world, unexpectedness, phraseologism, phraseosemantic macrofield, phraseosemantic microfield, meteorological terms.

* * *

Јелена Николајевна КОВТУН (Москва)

СОВРЕМЕННАЯ СЛАВЯНСКАЯ ФАНТАСТИКА В ПЕРЕВОДАХ И РЕЦЕПЦИИ В РОССИИ

Фантастика занимает существенное место в современных литературах России и других славянских стран. Несмотря на политические и культурные перемены в Центральной и Юго-Восточной Европе на рубеже XX-XXI вв., переориентировавшие славянскую фантастику в основном в сторону западных образцов, между российским и инославянским фантастическим сообществом сохраняются дружеские связи, происходит обмен идеями, критическими рецензиями и художественными текстами. В докладе будут рассмотрены наиболее интересные фантастические произведения польских, сербских и болгарских писателей, изданные в 2000-2010-е гг. в переводах на русский язык, а также приведены их оценки читателями и критикой по материалам крупнейшего российского

специализированного интернет-портала «Лаборатория фантастики». Анализ русских переводов инославянских фантастов позволяет сделать ряд существенных выводов о содержательной и художественной специфике новейшей фантастической литературы, ее жанровых модификациях и проблемно-тематических приоритетах.

Вместе с тем фантастические послышки и образность присутствуют в современных славянских литературах и вне пределов традиционно понимаемого фантастического «жанра». Фантастика и родственные ей формы художественного вымысла (сказка, миф и др.) ярко проявляются в произведениях так называемого «мейнстрима», т.е. в серьезных литературных текстах, рассчитанных на вдумчивого читателя, обладающего широким культурным кругозором и развитым вкусом. Интересные модели «вымышленной реальности» представлены в современной польской, чешской и сербской прозе, относящейся как к постмодернизму, так и к иным новейшим литературным течениям. В докладе на примере романов О. Токарчук, И. Кратохвила, А. Болавы и Г. Петровича мы попытаемся проанализировать основные тенденции эволюции подобного «элитарного» вымысла – как в сторону карнавализации и гротеска, так и в направлении «минимализации» фантастического элемента.

Ключевые слова: современная славянская фантастика, переводы славянской фантастики в России, вымысел и фантастика в новейшей российской и иных славянских литературах.

Science fiction and fantasy holds an important place in the modern literature of Russia and other Slavic countries. Despite the political and cultural changes in Central and South-Eastern Europe at the turn of the XX-XXI centuries, resulting in Slavic science fiction and fantasy following the Western patterns, there still remains relationship between the Russian and Slavic fandoms, with their exchange of ideas, critical reviews and fiction texts. The paper will outline most interesting science fiction and fantasy works by Polish, Serbian and Bulgarian writers, in translation into Russian, published within the period of 2000-2010, as well as readers' and critics' estimates on the basis of the largest Russian specialized Internet portal "Laboratory of Science Fiction and Fantasy". The analysis of the Russian translations of Slavic science fiction and fantasy works allows to draw a number of significant conclusions on the content and artistic

features of the latest science fiction and fantasy literature, its genre modifications and problem-thematic priorities.

Yet, the fantastic premises and images can be traced in modern Slavic literature beyond the boundaries of the traditionally accepted fantastic "genre". Science fiction and fantasy alongside the related forms of fiction (fairy tale, myth, etc.) are clearly manifested in the works of mainstream, i.e. in serious literary texts meant for a thoughtful reader with a broad cultural outlook and refined taste. Interesting models of "fictional reality" are presented in modern Polish, Czech and Serbian prose, related both to postmodernism and other latest literary trends. In the paper we will make attempts at analyzing the main trends in such "elite" fiction evolution – both towards carnivalization and grotesque, and in the direction of "minimizing" the fantastic element.

Key words: modern Slavic science fiction and fantasy, the translations of Slavic science fiction and fantasy works in Russia, fiction and science fiction and fantasy in the latest Russian and Slavic literature.

* * *

Наташа КОЗОМОРА (Нови Сад)

КОНЦЕПТ *ОПЫТ* У РУСКОМ ЈЕЗИКУ И КУЛТУРИ
(ЕТНОЛИНГВИСТИЧКА АНАЛИЗА)

У раду се анализира концепт *искуство* 'опыт' у руској језичкој слици света. Примењује се когитивносемантички метод у оквиру етнолингвистичког учења о концепту. Циљ рада је да се састави когнитивна дефиниција концепта *опыт*, као и да се утврди начин концептуализације искуства у руској језичкој слици света. Грађу за анализу концепта чине једнојезични речници руског језика, асоцијације на лексеме-стимулусе *опыт* и *опытный* у асоцијативном речнику руског језика, лексеме у којима се као реакција појављује лексема *опыт* у обратном асоцијативном речнику руског језика, руске пословице и фразеологизми у којима се говори о искуству и уметнички и публицистички текстови из електронског Националног корпуса руског језика. Вербалне асоцијације и примери из електронског корпуса омогућиће да се утврди актуелна садржина концепта *опыт* у свести савремених говорника руског језика, док ће се анализом пословица и фразеологизама доћи до података о колективном и традиционалном вредновању искуства у руском језику и култури.

Кључне речи: етнолингвистика, концепт, когнитивна дефиниција, језичка слика света, *опыт*, искуство.

This paper analyzes the concept of experience in the Russian language picture of the world, applying ethnolinguistic research methods of conceptual analysis. The aim of this paper is to create a cognitive definition of the concept *опыт* 'experience', as well as to establish a way of conceptualization of experience in the Russian language picture of the world. The linguistic material used in this paper as a source for conceptual analysis was taken from monolingual Russian dictionaries, dictionaries of association, collections of proverbs and idioms as well as the texts from the Russian National Corpus. Associative dictionaries and electronic corpus make it possible to establish the actual content of the concept *опыт* 'experience' in the minds of modern speakers of the Russian language, and on the other hand, through the analysis of proverbs and idioms it can be established the collective and traditional representation of experience in the Russian language and culture.

Key words: ethnolinguistics, concept, cognitive definition, language picture of the world, *опыт*, experience.

* * *

Сања КОЛАРЕВИЋ (Београд)

ГЛАГОЛСКИ ПРЕФИКСИ СА ПРОСТОРНИМ ЗНАЧЕЊЕМ УНУТРАШЊОСТИ И СПОЉАШЊОСТИ У РУСКОМ ЈЕЗИКУ СА ОСВРТОМ НА СРПСКИ

У раду се разматрају глаголски префикси са просторним значењем. На основу теорије семантичких локализација извршена је подела префикса који указују на унутрашњост и спољашњост локализатора. Предмет рада је анализа глаголских префикса са значењем унутрашњости и спољашњости у руском језику са освртом на глаголске префиксе са значењем унутрашњости и спољашњости у српском језику. Циљ рада је да прикаже систем префикса са просторним значењем унутрашњости и спољашњости. Конфронтативним методом извршена је анализа глаголских префикса са просторним значењем у два језика на основу примера из Националног корпуса руског језика и Корпуса савременог српског језика.

Кључне речи: простор, теорија семантичких локализација, глаголи кретања, глаголски префикси, унутрашњост, спољашњост, руски језик, српски језик.

In the paper we analyze the verb prefixes with spatial meaning. Based on the theory of semantic localizations, we made a division of prefixes that indicate the interior and exterior of the localizer. The topic of the paper is the analysis of verb prefixes with the meaning of interior and exterior in the Russian language with reference to verb prefixes with the meaning of interiority and exteriority in the Serbian language. The aim of the paper is to present a system of prefixes with the spatial meaning of interior and exterior. Verb prefixes with spatial meaning in two languages were analyzed using the contrastive method based on examples from the National Corpus of the Russian Language and the Corpus of the Modern Serbian Language.

Key words: space, theory of semantic localizations, verbs of motion, verb prefixes, interior, exterior, Russian language, Serbian language.

* * *

Ксенија КОНЧАРЕВИЋ (Београд)

ИСТОРИЈА СРПСКЕ РУСИСТИКЕ: ДОМЕТИ И ПЕРСПЕКТИВЕ ИСТРАЖИВАЊА

Веома инспиративно поље истраживања представља историјат развоја лингвистичке русистике у Србији и српским земљама – тема коју свакако треба сагледати у ширем контексту узајамних руско-српских духовних и културних веза и дотицаја. Са историјског становишта проучава се друштвена условљеност развоја славистике, мењање њених циљева и задатака, метода и садржаја проучавања кроз историју, историјат славистичких покрета, релевантних установа и организација, славистичких часописа и библиографија. Предмет лонгитудиналних испитивања свакако је и делатност најеминентнијих теоретичара, али и универзитетских и других заслужних наставника, аутора уџбеника, лексикографа, граматикографа, реконструисање приступа настави словенских језика у образовним институцијама, и сл.

Пре појаве монографије П. Пипера *Прилози историји српске лингвистичке славистике: друга половина XX века* (ПИПЕР 2018) на подручју српске русистичке историографије постојале су само две монографије, чији су аутори Дара Дамљановић и

Ксенија Кончаревић, а у којима је обрађен период од 40-их година XIX столећа до 1941. године са фокусом на уџбеницима руског језика (ДАМЉАНОВИЋ 2000), односно до размеђа XX и XXI века, са фокусом на присуству руског језика у школству Србије, путевима развоја русистичке лингводидактике, као и на најзначајнијим ствараоцима на овом подручју и њиховим делима (ДАМЉАНОВИЋ, КОНЧАРЕВИЋ 2010). Одбрањене су две докторске дисертације из области историје лингводидактичке лексикографије (ПАВЛОВИЋ-ШАЈТИНАЦ 2016) и граматикографије у Срба и Хрвата током XIX и XX столећа (РАДОЈЧИЋ 2016). Поједине странице историје српске лингвистичке русистике написане су у радовима насталим у различито време и различитим поводима: обрађени су почеци српске лингвистичке русистике у славистичком контексту после Другог светског рата (ЂОРЂИЋ 1957), стање од 1945. до почетка осамдесетих година (МАРОЛЕВИЋ 1987), има и доприноса познавању значајних личности српске русистике, као и историјату значајних установа и научних манифестација. У реферату ће бити речи о донетима и перспективама истраживања у овој области.

Кључне речи: историографија науке, историја српске лингвистичке славистике, конфронтативна проучавања руског и српског језика, историјат наставе руског језика у српском школству.

* * *

Ала Кириловна КОЊОНКОВА (Москва)

НАРОДНАЯ КУЛЬТУРА СЕРБИИ В УЧЕБНОМ МУЗЕЕ СЛАВЯНСКИХ КУЛЬТУР ИНСТИТУТА СЛАВЯНСКОЙ КУЛЬТУРЫ РГУ ИМ. А.Н. КОСЫГИНА

Научная и образовательная деятельность Института славянской культуры (с 2015 г. является преемником Государственной академии славянской культуры) Российского государственного университета им. А.Н. Косыгина (Технологии. Дизайн. Искусство) во многом связана с изучением культуры славянских стран. В 1996 году при Институте славянской культуры был создан Учебный музей славянских культур. Миссия музея заключается в обеспечении наглядности и предметности процессу образования и воспитания, а также в содействии сохранению культурного наследия славянских народов

и творческому диалогу представителей различных стран. Музей включает подлинные предметы народной культуры Сербии, Болгарии, Чехии, Словакии, Польши, Украины, Беларуси, России.

Выставка, посвященная Сербии, хотя представлена небольшим количеством произведений, но в целом позволяет рассказать о традиционной культуре сербов. Основными экспонатами являются два костюма (женский и мужской) из Центральной Сербии. В экспозицию входят также отдельные элементы костюмов (зубун и тканый пояс), предметы быта (чилим, фляга для ракии в кожаном футляре, салфетка для Славского калача с вышивкой, вышитое полотенце с отделкой ручным кружевом), глиняные игрушки, изображающие коня и всадника на коне, и женские фигурки из листьев кукурузы.

Фонды музея служат средством совершенствования образовательного процесса и творчества учащихся. Теоретический материал в лекциях преподавателей нередко сопровождается материалами музейных коллекций. Если музейные предметы не демонстрируются во время лекций, то присутствуют «незримо» – их описание и характеристика включается в содержание лекции. В музее проходят практику студенты ряда структурных подразделений Института.

Ключевые слова: Учебный музей славянских культур, сербские народные костюмы, предметы быта, произведения сербских народных ремесел.

Scientific and educational activities of the Institute of Slavic Culture (since 2015 is the successor of the State Academy of Slavic Culture) Kosygin Russian State University (Technologies. Design. Art) is largely connected with the study of the culture of Slavic countries. In 1996, an Educational Museum of Slavic Cultures was established at the Institute of Slavic Culture. The mission of the museum is to provide clarity and objectivity to the process of education and upbringing, as well as to promote the preservation of the cultural heritage of the Slavic peoples and the creative dialogue of representatives of various countries. The museum includes authentic objects of folk culture of Serbia, Bulgaria, the Czech Republic, Slovakia, Poland, Ukraine, Belarus, Russia.

The exhibition dedicated to Serbia, although it is represented by a small number of works, but in general allows you to tell about the traditional culture of the Serbs. The main

exhibits are two costumes (female and male) from Central Serbia. The exhibition also includes individual elements of costumes (zubun and woven belt), household items (chilim, a flask for raki in a leather case, a napkin for a Slavsky roll with embroidery, an embroidered towel with hand lace trim), clay toys depicting a horse and a rider on a horse, and female figures made of corn leaves.

The museum's funds serve as a means of improving the educational process and creativity of students. Theoretical material in teachers' lectures is often accompanied by materials from museum collections. If museum objects are not displayed during lectures, then they are "invisible" – their description and characteristics are included in the content of the lecture. Students of a number of structural divisions of the Institute are interning at the museum.

Keywords: Educational Museum of Slavic Cultures, Serbian folk costumes, household items, works of Serbian folk crafts.

* * *

Александра КОРДА ПЕТРОВИЋ (Београд)

ЧЕШКА КЊИЖЕВНОСТ У ЧАСОПИСУ *ЗЛАТНА ГРЕДА*

У раду се разматра присутност превода поезије и прозе чешких аутора у часопису за књижевност, уметност, културу и мишљење Друштва књижевника Војводине *Златна греда* од 2001. године до данас. Захваљујући преводима Милана Чолића и Зорана Ђерића овај лист је у континуитету од петнаест година упознавао наше читаоце са књижевним стваралаштвом класика чешке књижевности, али и са писцима млађе генерације који до тада нису превођени у нашој средини. Анализира се избор и квалитет превода, као и њихова заступљеност у односу на преводе са других словенских језика. Укључено је и разматрање доприноса овог часописа у домену промоције чешке књижевности у поређењу са доприносом других српских часописа за књижевност, уметност и културу који излазе у истом периоду.

Кључне речи: чешка књижевност, часопис *Златна греда*, преводи, квантитет и квалитет рецепције.

The paper looks at the existence of translations of Czech authors' poetry and prose in *Zlatna greda* (Golden Beam) publication, the Society of Writers of Vojvodina's Journal for literature, art, culture, and philosophy, from 2001 to the present. This journal has successfully introduced our readers to the literary works of the Czech literature classics for fifteen years thanks to the translations of Milan Čolić and Zoran Erić, as well as to writers of the younger generation who had not yet been translated in our country. The selection and quality of the translations, as well as their share in comparison to translations from other Slavic languages, are also examined. In comparison to other Serbian journals for literature, art, and culture published during the same period, the contribution of this publication to the promotion of Czech literature is also observed.

Keywords: Czech literature, *Zlatna greda* magazine, translations, quantity and quality of acceptance (response).

* * *

Марија Денисовна КОРОЛЬКОВА (Санкт-Петербург)

К ВОПРОСУ О ФОРМИРОВАНИИ СЛОВНИКА ДЛЯ ДВУЯЗЫЧНОГО СЛОВАРЯ

Настоящая работа посвящена осмыслению предшествующего лексикографического опыта, связанного с формированием словника, при составлении двуязычного словаря для русского и сербского языков как на уровне принципов описания, так и на уровне их реализации в некоторых сложных случаях. Этот вопрос неразрывно связан с организацией системы стилистических и функциональных помет в двуязычном словаре.

Целью фундаментального двуязычного словаря является перевод основного лексического состава языка с максимальной полнотой, которая позволит пользователю словаря обращаться к произведениям литературы, науки и прессы на языке-оригинале, испытывая минимальные трудности. Как показывает практика, эта полнота определяется не конкретными тематическими группами и языковыми классами, а употребительностью лексических единиц, принадлежащих к разным классам и группам слов.

Анализ конкретного материала позволяет сделать теоретические выводы о принципах подачи лексики в двуязычном словаре, и применить их при любом направлении перевода. Таким образом, для анализа была выбрана разница в словарном составе между русско-сербским словарём под ред. Б. Станковича (55000 слов, 2-е изд.,

1998 г.) и Словарём русского языка под ред. А.П. Евгеньевой (ок. 80000 слов, 4-е изд., 1999 г.) на материале букв А-В.

Основная цель исследования состоит в том, чтобы вычленить «проблемные» языковые классы, применить к ним определенные критерии употребительности, основанные на корпусных данных (Национальный корпус русского языка) и предложить возможный алгоритм для отбора слов в словарь и расстановки помет для них. На сегодняшний день к «проблемным» и требующим особого внимания классам слов относятся: специальная лексика разных узких сфер функционирования (научные, технические термины, термины искусства, минерал, кулинарные, религиозные и др. слова), окказионализмы (авторские слова), названия народов и жителей определенной местности, устаревшие, редкие, областные, разговорные слова, заимствования, аббревиатуры, а также вопросы объёма фиксируемого словообразовательного гнезда с учётом оттенков значения для входящих в него единиц.

Ключевые слова: двуязычная лексикография, толковая лексикография, словник, русский язык.

In our paper we try to comprehend the preceding lexicographic experience in forming the word list for a Russo-Serbian bilingual dictionary comprising both description principles and their implementation in difficult cases. This problem is closely related to the organization principles of the stylistic and functional labelling system in a bilingual dictionary.

The chief goal of a fundamental bilingual dictionary is to translate the core vocabulary of the source language as fully as possible in order to assist the user in reading fiction, scientific and scholarly works, as well as print media with minimal obstacles. In practice, this result can be achieved by thorough statistical analysis of word usage rather than by fully covering certain thematic groups or classes of words.

Analyzing the data makes it possible to infer some conclusions as to the principles of representing the vocabulary items in a bilingual dictionary, which can be applied in both directions of translation. As our source we used the difference between the vocabulary sets in the 1998 Russo-Serbian dictionary (edited by B. Stankevich, 55000 entries, 2nd edition) and the 1999 Dictionary of Russian Language (edited by A.P. Evgenyeva, approx. 80000 entries, 4th ed.) compared from the letter A to the letter B.

The chief goal of our research is to single out the “problematic” vocabulary classes and analyze them according to the frequency criteria based on the data elicited from the National Corpus of Russian Language, in order to propose a certain algorithm for forming and properly labeling possible vocabulary entries. At present we can name the following “problematic” word classes: special vocabulary with restricted usage (scientific, scholarly and technical terms, notions of art, mineral names, cuisine specialties, religious phenomena etc.), occasional formations invented by single authors, ethnonyms and words denoting inhabitants of certain territories, obsolete, rare, local and colloquial words, borrowings, and abbreviations. Some issues are also connected with the size of the family of words in regard to the shades of meaning of its components.

Keywords: bilingual lexicography, explanatory lexicography, word list, Russian language.

* * *

Олга Алексејевна КОРОЛЬОВА (Смоленск)

О ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОМ ПОТЕНЦИАЛЕ ДРЕВНЕРУССКИХ ТОПОНИМОВ (НА ПРИМЕРЕ ТОПОНИМОВ СМОЛЕНСКОГО КРАЯ)

В докладе рассматривается лингвокультурологический потенциал древнерусских географических имен собственных Смоленского края. В топонимах закреплён общественно-исторический опыт – общечеловеческий и национальный, в них хранится и транслируется культурная информация. Собственно топонимии можно образно представить как своего рода зеркало человеческой истории. В целом топонимы играют значительную роль в формировании когнитивной базы языковой личности в процессе ее становления.

Топоним определяется не только как единица языка (лингвистический аспект), но и как единица лингвокультурологии (лингвокультурологический аспект), как этнокультурное явление (этнокультурный текст), как структура знания. Широкое распространение получил этнолингвистический подход, используемый в работах А.С. Герда, Н.И. Толстого, Е.Л. Березович, и лингвокультурологический подход, нашедший отражение прежде всего в трудах основоположников лингвострановедческой

теории слова Е.М. Верещагина,
В.Г. Костомарова и В.Д. Бондалетова.

На территории Смоленского края сохранилось большое количество археологических, культурных и иных памятников, которые имели большое значение в древности и сохранили это значение до настоящего времени, неся на себе отпечаток глобального культурного кода. В нашем случае памятниками являются названия древнерусских городов, одни из которых известны и сейчас, а другие сохранились лишь в письменных источниках.

Исследование топонимов с точки зрения лингвокультурологии как элемента топонимической системы позволяет определить их место как в системе языка, так и в концептуальной картине мира определенного лингвокультурного сообщества. Топонимы играют важную роль в формировании языкового, а следовательно и национального сознания. Они соотносятся с системой культурно маркированных ценностей и представлений и служат своеобразными маркерами принадлежности индивида к соответствующей лингвокультуре.

Ключевые слова: топоним, лингвокультурология, Смоленский край, топонимическая система.

The report examines the linguoculturological potential of ancient Russian toponyms based on the toponyms of the Smolensk region. Toponyms enshrined socio-historical experience - universal and national, they store and broadcast cultural information. Toponymy itself can be figuratively represented as a kind of human history mirror. In general, toponyms play a significant role in the formation of the cognitive base of a linguistic personality in the process of its formation.

The toponym is defined not only as a language unit (linguistic aspect), but also as a unit of linguoculturology (linguoculturological aspect), as an ethnocultural phenomenon (ethnocultural text), as a structure of knowledge. The ethnolinguistic approach is broadly used in the works of A.S. Gerd, N.I. Tolstoy, E.L. Berezovich, as well as the linguoculturological approach, which is reflected primarily in the works of the founders of the linguocultural theory of the word E.M. Vereshchagin, V.G. Kostomarov and V.D. Bondaletov.

On the territory of the Smolensk region, a large number of archaeological, cultural and other monuments have been preserved, which were of great importance in ancient times and

have retained its importance to the present, bearing the imprint of a global cultural code. In our case, the monuments are the names of ancient Russian cities, some of which are still known today, while others have been only preserved in written sources.

The study of toponyms from the linguoculturological point of view as an element of the toposystem allows us to determine their place both in the language system and in the conceptual picture of the world of a certain linguocultural community. Toponyms play an important role in the formation of national and linguistic consciousness. They correlate with the system of culturally marked values and ideas and serve as a kind of marker of an individual's belonging to a certain linguistic culture.

Keywords: toponym, linguoculturology, Smolensk region, toposystem.

* * *

Весна КОСМАЈАЦ (Источно Сарајево)

ГЛАГОЛИ ГОВОРЕЊА И МИШЉЕЊА У ЖАНРУ ИНТЕРВЈУА У РУСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Интервју представља дијалогски (интерперсонални) новинарски жанр који се темељи на разговору два лица: новинара, који је статусно надређен и поставља питања и саговорника, који је статусно подређен и одговара на њих. Структурно, интервју је могуће подијелити на четири дијела: наслов, уводни дио, питања и одговори. Глаголи говорења и мишљења нису подједнако заступљени у сваком од њих. За наслов је важно да буде концизан, јасан и упечатљив те се у њему глаголи говорења најчешће изостављају са мјеста у реченици које им смислено припада. У уводном дијелу неријетко се наводе ријечи интервјуисане особе, што изискује употребу конструкција директног и индиректног говора и у њиховом саставу глагола говорења (рјеђе мишљења). То су глаголи говорења типични за публицистички стил *говорить, рассказать, отвечать, объяснять/поручити, рећи, додати, истаћи, казати*. У питањима се наводе глаголи говорења и мишљења, јер се новинар често позива на раније изговорени садржај или се распитује за мишљење и став саговорника (*Вы уже сказали /Раније сте говорили/Что вы думаете/Рассматриваете ли/Шта мислите о/Сматрате ли да*). Одговори су најфлексибилнији дио интервјуа по питању употребе семантички различитих глагола говорења и мишљења те није ријетко да се употребе и нестандартна лексика. У интервјуу долази до мијешања комуникативног и

когнитивног значења те поједине лексеме активирају једно од њих тек у контексту. Важан дио интервјуа су фразеологизми са говорним/мисаоним значењем који најчешће у свом саставу имају соматизме или лексеме значењски блиске говорном/мисаоном процесу (*прийти к выводу, отключить часть мозга/навести на закључак, пасти на памет*).

Кључне ријечи: интервју, глаголи говорења, глаголи мишљења, семантика, фразеологизам.

The interview is a dialogic (interpersonal) journalistic genre based on the conversation of two persons: the journalist, whose status is superior and he/she asks questions, and the interlocutor, whose status is subordinate and he/she answers the questions. Structurally, the interview can be divided into four parts: title, introductions, questions and answers. The verbs of speaking and thinking are not equally represented in each of them. It is important that the title is concise, clear and striking, and in it the verbs of speaking are most often omitted from the place in the sentence that meaningfully belongs to them. In the introductory part, the words of the interviewed person are often cited, which requires the use of direct and indirect speech constructions and in their composition verbs of speaking (rarely opinions). These are verbs of speaking typical of journalistic style: *говорить, рассказать, отвечать, объяснять/message, tell, add, point out, say*. Verbs of speaking and thinking are stated in the questions, because the journalist often refers to previously spoken content or inquires about the opinion and attitude of the interlocutor (*Вы уже сказали /Previously you said/Что вы думаете/Рассматриваете ли/What do you think/Do you consider*). Answers are the most flexible part of the interview in terms of the use of semantically different verbs of speaking and thinking, and it is not uncommon to use non-standard vocabulary. In the interview, the communicative and cognitive meanings are mixed, and certain lexemes activate one of them only in the context. An important part of the interview is phraseology with a speech/thought meaning, which most often have somatisms or lexemes close to the speech/thought process (*прийти к выводу, отключить часть мозга/come to a conclusion, come to mind*).

Key words: interview, verbs of speaking, verbs of thinking, semantics, phraseology.

* * *

Ивана КОЧЕВСКИ (Београд)

ДОЖИВЉАЈ НОВОГ СВЕТА ЈЕЛЕНЕ ДИМИТРИЈЕВИЋ И МАРИЈЕ МАЈЕРОВЕ У ПУТОПИСНОЈ ПРОЗИ

Без података да су се икада среле и упознале, Јелена Димитријевић и Марија Мајерова су различитим поводима боравиле у Сједињеним Америчким Државама током 1919. године. У раду настојимо да представимо две различите путописне рефлексије америчког искуства ових књижевница, уз истицање додирне тачке која их спаја – њихове заинтересованости за положај жена у тадашњем друштву. Књижевнице су провеле различито време у Америци, једна годину дана, док је друга ту била само месец дана, у вези са чиме се можда могу образложити местимично контрастни утисци које су оне понеле са овог места. Анализом различитог начина приповедања који је присутан у *Новом свету* и *Америчким импресијама* Димитријевићеве и Мајерове, настојимо да укажемо и на различите књижевне поетике које су присутне у њиховим осталим делима, путописним и романескним.

Кључне речи: Јелена Димитријевић, Марија Мајерова, путопис, Америка, женска права.

Without information that they ever met and got to know each other, Jelena Dimitrijević and Marija Majerova stayed in the United States of America during 1919 for various reasons. In the paper, we try to present two different travelogue reflections on the American experience of these women writers, while highlighting the point of contact that unites them – their interest in the position of women in society at that time. The women writers spent different amounts of time in America, one for a year and the other for only a month, which may explain the partially contrasting impressions they experienced in this place. By analyzing the different ways of storytelling in *The New World* and *The American Impressions* written by Dimitrijevićeva and Majerova, we try to point out the different literary poetics in their other works, travelogues, and novels.

Keywords: Jelena Dimitrijević, Marie Majerová, travelogue, America, women rights.

* * *

Нели Александровна КРАСОВСКА (Тула)

РУССКИЙ ДИАЛЕКТНЫЙ ГЛАГОЛ КАК ОТРАЖЕНИЕ ТРАДИЦИОННЫХ ЖИЗНЕННЫХ ОРИЕНТИРОВ

В совокупности русских диалектных глаголов отразились многие устои традиционной организации жизни русского человека. Направленность на физическое выживание, труд, существование в социуме, в общине приводят к тому, что в отдельно взятых континуумах диалектных глаголов преобладают единицы, которые выражают семантику физического действия и воздействия. В ряде случаев физическое воздействие связано с межличностными отношениями.

Глаголы физического действия, с одной стороны, могут быть отнесены к глаголам деструктивного типа, с другой стороны, они же отражают действия, связанные с систематизацией жизни, ее упорядочением. В целом глаголы физического воздействия выражают семантику очень конкретно: ударить кого-то, удариться самому, ударить с помощью какого-то предмета (который, как нам представляется, может служить продолжением руки: топор, палка, кнут и др.), ударить в целью получения звука. По нашим данным, в системе диалектных глаголов физического воздействия лидируют глаголы с семантикой удара.

Однако достаточно разнообразными представляются и единицы, которые отражают иные особенности физического действия и воздействия. Так, достаточно часто встречаются глаголы, которые имеют инвариантное значение 'царапать, скрести'. Это, может быть, например, физическая работа в ходе сельскохозяйственной деятельности, уклада и организации бытовой жизни, воздействие на тело и кожу человека. Встречаются единицы, отражающие семантику разделения, расчленения или, наоборот, соединения, объединения.

Помимо большого количества единиц, выражающих физические действия, отмечаются и иные семантические группы глаголов, которые также представляют значительный интерес для рассмотрения: глаголы движения, физического состояния, интеллектуально-психического состояния с подразделениями внутри, разнообразные глаголы отношения. В своем исследовании в целом мы выделяем такие крупные семантические группировки глаголов, как глаголы физического действия, глаголы интеллектуально-психического действия и состояния и глаголы отношения.

Ключевые слова: русский диалектный глагол, семантика, физическое воздействие, семантика удара.

In the totality of Russian dialect verbs, many foundations of the traditional organization of the life of a Russian person were reflected. The focus on physical survival, labor, existence in society, in the community lead to the fact that units that express the semantics of physical action and impact predominate in individual continuums of dialect verbs. In some cases, physical impact is associated with interpersonal relationships.

Verbs of physical action, on the one hand, can be classified as destructive verbs, on the other hand, they also reflect actions related to the systematization of life, its ordering. In general, the verbs of physical impact express the semantics very specifically: to hit someone, to hit yourself, to hit with the help of some object (which, in our opinion, can serve as an extension of the hand: an ax, a stick, a whip, etc.), to hit a target receiving sound. According to our data, verbs with impact semantics are in the lead in the system of dialect verbs of physical impact.

However, the units that reflect other features of physical action and impact also seem to be quite diverse. So, quite often there are verbs that have the invariant meaning ‘scratch, scrape’. This may be, for example, physical work in the course of agricultural activities, the way and organization of everyday life, the impact on the human body and skin. There are units that reflect the semantics of separation, dismemberment or, conversely, connection, unification.

In addition to a large number of units expressing physical actions, there are other semantic groups of verbs that are also of considerable interest for consideration: verbs of movement, physical state, intellectual-mental state with subdivisions inside, various verbs of relation. In our study as a whole, we single out such large semantic groupings of verbs as verbs of physical action, verbs of intellectual-psychic action and states, and verbs of relation.

Key words: Russian dialect verb, semantics, physical impact, impact semantics.

* * *

Елена Александровна КУЗМИНОВА (Москва)

ГРАММАТИЧЕСКИЙ СЛОВАРЬ ЦЕРКОВНОСЛАВЯНСКОГО ЯЗЫКА

Доклад посвящен уникальному памятнику славянской грамматической мысли – Буковнице 1592 г. Герасима Ворбозомского (РГБ. Ф.173.1. № 35. Л. 130–235), первому дошедшему до нас грамматическому словарю церковнославянского языка. Буковница, систематизирующая более 93 тысяч языковых единиц, по праву может быть признана одним из наиболее значительных и масштабных лингвистических проектов своего времени. В докладе в общем контексте славяно-русской грамматической и лексикографической традиции рассматривается лингвистическая программа создателя Буковницы, устанавливается круг ее доктринальных источников, анализируются кодифицированная в ней система норм и структура словарных гнезд, определяются функционально-типологические параметры словоизменительного словаря как особого типа грамматического описания церковнославянского языка. В рамках доклада будет представлено научное лингвистическое издание Буковницы 1592 г., выпущенное в 2022 г. издательством Московского университета при поддержке Российского фонда фундаментальных исследований.

Ключевые слова: Буковница 1592 г.; история славянской грамматической традиции; грамматический словарь; церковнославянский язык; орфографическая кодификация, грамматическая кодификация.

The report is dedicated to a unique monument of Slavic grammatical thought – Bukovnica of 1592 by Gerasim Vorbozomskij (RSL. F.173.1. No. 35. Fol. 130–235), the earliest extant grammatical dictionary of the Church Slavonic language. Bukovnica, which systematizes more than 93 thousand forms, can be rightfully recognized as one of the most significant and wide-scale linguistic projects of its time. The report examines the linguistic program of the creator of Bukovnica in the general context of the Slavic-Russian grammatical and lexicographic tradition, establishes the range of its doctrinal sources, analyzes the system of norms codified in it and the structure of dictionary nests, determines the functional and typological parameters of the inflectional dictionary as a special type of grammatical description of the Church Slavonic language. Within the framework of the report, the scientific linguistic edition of Bukovnica 1592, released in 2022 by the Moscow University Publishing House with the support of the Russian Foundation for Basic Research, will be presented.

Key words: Bukovnica 1592; history of the Slavic grammatical tradition; grammatical dictionary; Old Church Slavonic; orthographic codification; grammatical codification.

* * *

Валентина Алексејевна КУЗМЕНКОВА (Москва)

ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ТЕКСТ КАК СРЕДСТВО ПЕРЕДАЧИ ИСТОРИЧЕСКОГО И ДУХОВНО-ПРАВСТВЕННОГО ОПЫТА НАРОДА

Русский язык, литература и культура являются важнейшими элементами не только славянской, но и мировой цивилизации. Язык во все времена оставался наиболее яркой идентифицирующей характеристикой этноса. Лингвокультурология исследует различные способы представления знаний о мире носителей того или иного языка, среди которых важнейшим считается анализ языковых единиц различного уровня, передающих разнообразные оттенки и ассоциации и способствующих формированию языковой картины мира.

В произведениях русской классической литературы читатель может увидеть и представителей других этносов, познакомиться с их культурой, психологией и коммуникативным поведением. В докладе будут представлены некоторые способы работы с текстом романа И.С. Тургенева «Отцы и дети», который вызывает интерес не только у русскоязычного читателя, владеющего „кодом“ русской культуры, но и иностранного, разумеется, в том случае, если он хочет познать русскую действительность во всех её проявлениях.

Роман И.С. Тургенева «Отцы и дети» может познакомить читателя с большим количеством фразеологизмов, пословиц и поговорок, которые показывают историю русского народа, его быт, традиции и обычаи.

Возможность сравнить выразительные средства русского языка с подобными средствами в родном языке читателя и способами их выражения в других славянских языках вызывает интерес, приносит несомненную пользу и заставляет задуматься об исторической общности славянских народов.

Ключевые слова: лингвокультурология, языковая картина мира, коммуникативное поведение, традиции и обычаи.

* * *

Галина Недјалкова КУРТЕВА (Софија)

НЯКОИ НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ ТИПОЛОГИЯТА НА ГРЕШКИ В ИМЕННАТА
СИСТЕМА НА БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК КАТО ЧУЖД (В СВЕТЛИНАТА НА АНАЛИЗА
НА ГРЕШКИ)

Настоящата статия има за цел да проследи и представи едно изследване на някои основни характеристики на българския език като чужд в светлината на теорията на грешките. Тя е част от дългогодишна разработка за типология на някои морфологични трудности чрез анализ на грешките на чужденци, изучаващи български език. Във фокуса на вниманието попада именната система на българския език и по-специално съществителните, прилагателните, числителните имена и местоименията. Резултатите от изследването и анализа на грешките ясно очертават морфологичните характеристики на именната система на българския език като чужд и показват кои особености на езика представляват най-голяма. В центъра на вниманието е опитът за типология на грешките и очертаването на ареала на трудностите и проблемните области при усвояването на някои граматични категории на българския език от чуждестранни обучаеми.

The paper describes an attempt for a typology of errors in Bulgarian as a foreign language. Various classifications of errors are considered and typical errors are analyzed. The data has been extracted from a morphologically annotated corpus of Bulgarian and the analysis has been completed.. The analysis illustrates more complex perceptual aspects of the error typology as well as the errors in their linguistic usage which deserve special consideration in the process of their acquisition.

* * *

Анастасија Сергејевна ЛАГУТОВА (Москва)

АКАФИСТЫ СВЯТОМУ ВЕЛИКОМУЧЕНИКУ ЦАРЮ ЛАЗАРЮ СЕРБСКОМУ И
ЦАРЮ-СТРАСТОТЕРПЦУ НИКОЛАЮ II: ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ
АНАЛИЗ

Братские узы русских и сербов во многом определены трепетным отношением к святым, которые избрали Царство Небесное вместо царства земного. Такими святыми для русско-сербского православного сознания, в первую очередь, являются царь Лазарь Косовский и император Николай II Романов. Глубина духовных подвигов святых отражена в гимнографических текстах, в частности, в акафистах.

Материалом для исследования послужил акафист святому царю Лазарю, написанный современным сербским гимнографом Мирко Наничем, а также первый акафист царю-страстотерпцу Николаю II, составленный Иваном Александровичем Аносовым и опубликованный в 1939 году в Белграде в газете «Царский вестник».

Цель данной работы – провести лингвокультурологический анализ акафистов святому царю Лазарю Косовскому и русскому царю-мученику Николаю II. В процессе исследования выявляются пути вербализации духовно-нравственных черт святых, а также выделяются и соотносятся с тематическими классами когнитивные метафоры в хайретизмах акафистов.

Например, с помощью световых метафор в акафисте Лазарю Косовскому вербализуется подвиг жертвенности: «света и светла жртво Косовска!», «златни свећњаче, који нам уместо звезда пут ка Небу показујеш!», а в акафисте царю-страстотерпцу Николаю II с помощью данных метафор вербализуется подвиг исповедничества: «свѣтільниче правды», «свѣтіло крѳости незаходімое», «свѣта хрѳова носітелю».

На основе рассматриваемого материала моделируются лексико-семантические поля духовных подвигов святых. Отмечается, что ядерную структуру акафиста царю-страстотерпцу Николаю II составляют семы 'исповедничества', а периферию – семы 'ратного заступничества', в то время как в акафисте Лазарю Косовскому наоборот на периферии оказываются семы 'исповедничества', а в ядре – семы 'ратного заступничества'. Схожие духовные подвиги святых позволяют увидеть характерные для данных акафистов семы 'жертвенности', 'мученичества', 'заступничества', а также их пересечения.

Ключевые слова: акафист Лазарю Косовскому, акафист Николаю II, вербализация духовного подвига, лексико-семантическое поле акафиста, хайретизмы-метафоры.

The fraternal ties between Russians and Serbians are largely determined by a reverent attitude toward the saints who chose the Kingdom of Heaven instead of the kingdom of the earth.

In the first place are Tsar Lazar and Emperor Nicholas II Romanov. The depth of the spiritual exploits of the saints is reflected in hymnographic texts, particularly in akathists.

The material for this study is the akathist to Tsar Lazar, written by the contemporary Serbian hymnographer Mirko Nanich, and the first akathist to tsar-martyr Nicholas II, composed by Ivan Anosov and published in Belgrade in 1939.

The aim of this work is to carry out a linguistic and cultural analysis of these akathists. In the process of the study the ways of verbalization of spiritual and personal features of saints are identified, and cognitive metaphors in the haretisms are singled out and correlated with the thematic classes.

For example, light metaphors in the akathist to Tsar Lazar verbalize the feat of sacrifice: "света и светла жртво Косовска!", and in the akathist to the tsar-martyr Nicholas II these metaphors verbalize the feat of confession: "свѣтѣльниче прѣвды", "свѣта хрѣстова носѣтелю". On the basis of the material under consideration the lexical-semantic fields of the spiritual feats of the saints are modeled. It is noted that the nuclear structure of the akathist to the tsar-martyr Nicholas II are the semes 'confession' and the periphery are the semes 'intercession', while in the akathist to Tsar Lazar, on the contrary, the periphery are they semes 'confession' and the core are the 'intercession'. The similar spiritual feats of the saints allow us to see the semes of 'sacrifice', 'martyrdom' and 'intercession', as well as their intersections, which are characteristic of these akathists.

Key words: akathist to Tsar Lazar, akathist to Nicholas II, verbalization of the spiritual feat, lexico-semantic field of akathist, haretisms-metaphors.

* * *

Ана Георгијевна ЛИЛЕЈЕВА (Москва)

В ПОИСКАХ АБСОЛЮТА. (ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ А.Б. БАЗИЛЕВСКОГО КАК
АКТИВНОГО УЧАСТНИКА РУССКО-ПОЛЬСКО- СЕРБСКОГО ПОЛИЛОГА)

Перенос артефактов одной культуры в контекст другой процесс сложный и многоуровневый. Оказываясь в пространстве принимающей культуры, артефакты претерпевают неизбежные изменения. Как писал основатель теории «культурного трансфера» М. Эспань: «Переданное сообщение должно быть переведено с языка

культуры исходящей на язык культуры усваивающей. Это семантическое присвоение глубинным образом изменяет объект, переходящий из одной культуры в другую» (Мишель Эспань: 2018: С.16). Семантические трансформации при переносе детерминированы историческим моментом, культурно-социальной ситуацией, особенностями «культуры передающей» и «культуры принимающей», а также личностью «транслятора» культуры. Его выбор, эстетические пристрастия, гражданская позиция во многом определяют те изменения, которые происходят в процессе перевода и усвоения культурного феномена принимающей культурой.

Доклад посвящен деятельности А. Базилевского как транслятора польской и сербской культур в пространство культуры русской, его переводам, работе издательства «ВАХАЗАР», где он одновременно выполнял роль издателя, комментатора, вдохновителя и исполнителя проекта. Научный потенциал литературоведа-исследователя, переводчика, организаторские умения редактора и поэтический дар неслиянно сочетались в личности А. Базилевского. Поэтический дар – основа этой триады. В докладе будет представлен анализ ранней лирики А. Базилевского и показано влияние собственной авторской манеры на тексты переводов.

М.В. Панов, выдающийся современный лингвист и исследователь русской поэзии, когда-то сказал о переводах А. Базилевского: «Стихи Андрея Борисовича Базилевского – это «реплики» перевода, он работает поверх границ, в стихах есть сила напряжения, есть свобода. Андрей Борисович – лукавит, все его переводы – это его стихи» (Профессорский журнал. 2021, №2: С.54)

Ключевые слова: трансфер культур, транслятор культуры, перевод, Б.А. Базилевский как активный участника русско-польско-сербского полилога.

Transferring artifacts from one culture into the context of another is a complex and multilevel process. Once in the space of the host culture, artifacts undergo inevitable changes. As the founder of the theory of "cultural transfer" M. Espagne wrote: "The transmitted message must be translated from the language of the outgoing culture into the language of the assimilating culture. This semantic assignment profoundly changes the object passing from one culture to another" (Michel Espagne: 2018: p. 16). Semantic transformations during the transfer are determined by the historical moment, the cultural and social situation, the peculiarities of the

"transmitting culture" and the "receiving culture", as well as the personality of the "translator" of the culture. His choice, aesthetic preferences, and civic position largely determine the changes that occur in the process of translation and assimilation of the cultural phenomenon by the host culture.

The report is devoted to A. Bazilevsky's activities as a translator of Polish and Serbian cultures into the space of Russian culture, his translations, the work of the VAHAZAR publishing house, where he simultaneously served as a publisher, commentator, inspirer and executor of the project. The scientific potential of a literary researcher, translator, organizational skills of an editor and a poetic gift were inexplicably combined in the personality of A. Bazilevsky. The poetic gift is the basis of this triad. The report will present an analysis of A. Bazilevsky's early lyrics and show the influence of the author's own manner on the texts of translations.

M.V. Panov, an outstanding modern linguist and researcher of Russian poetry, once said about A. Bazilevsky's translations: "Andrei Borisovich Bazilevsky's poems are "replicas" of translation, he works over borders, there is a force of tension in his poems, there is freedom. Andrey Borisovich is dissembling, all his translations are his poems" (Professorial Journal. 2021, No.2: p.54)

Keywords: Culture transfer, culture translator, translation, B.A. Bazilevsky as an active participant in the Russian-Polish-Serbian polylogue.

* * *

Ана МАКИШОВА (Нови Сад)

VIACSLOVNÉ POMENOVANIA S NÁZVOM FARBY V SLOVENSKOM A V SRBSKOM JAZYKU

Predmetom nášho výskumu budú viacslovné pomenovania, prirovnania a frazeologizmy, ktorých súčasťou je biela a čierna farba. Biela a čierna sú farby, ktoré stoja v opozícii a ich najčastejšie konotácie súvisia s ľudským chápaním sveta a jeho delením na protiklady ako: deň-noc, svetlo-tma, dobré-zlé, čisté-špinavé a pod. Biela farba sa zvyčajne spája s kladnými vlastnosťami a čierna s negatívnymi. Pri iných farbách nemôžeme takýto protiklad vyjadriť.

Východiskovým jazykom v našom výskume bude slovenský jazyk a hľadanie ekvivalentov v srbskom jazyku s rovnakým lexikálnym významom, ktoré obsahuje tento názov farby.

Rovnako tak aj analýza viacslovných pomenovaní, v ktorých sa použitie uvedených adjektív v oboch jazykoch odlišuje. Materiál pre náš výskum budeme excerpovať z výkladových slovníkov slovenského a srbského jazyka.

Kľúčové slová: viacslovné pomenovanie, biela farba, čierna farba, prirovnanie, frazeologizmus.

The subject of our research will be multi-word names, similes and phraseology, which include the colours white and black. White and black are colours that stand in opposition, and their most common connotations are related to the human understanding of the world and its division into opposites such as: day-night, light-dark, good-bad, clean-dirty, etc. White colour is usually associated with positive qualities and black with negative ones. We cannot express such a contrast with other colours.

The starting language in our research will be the Slovak language and we will search for equivalents in the Serbian language with the same lexical meaning that contain this colour name. Likewise, we will analyze multi-word names in which the use of the given adjectives differs in both languages. We will extract the material for our research from explanatory dictionaries of the Slovak and Serbian languages.

Key words: multi-word naming, white colour, black colour, simile, phraseology.

* * *

Биљана МАРИЋ (Београд)

СТРАНИ ЈЕЗИК У СВОЈСТВУ МАРКЕРА ТУЋЕГ ГОВОРА

У овом раду обратићемо пажњу на један, у великој мери експресиван начин обележавања туђег говора (најчешће у говору јунака представљеном у виду директног, индиректног, слободног индиректног говора, као и у виду цитата). У питању је коришћење туђег говора (у значењу – страног језика) као обележја туђег говора (у значењу – говора другог, говора јунака или отуђеног говора самог аутора). Дато средство код неких писаца задобија велики експресивни набој, с једне стране, а са друге, може да представља и самостално средство маркирања туђег говора унутар ауторског (формално необележени туђи говор). Другим речима, присуство страног језика у, конкретно, српском тексту (уметничком, најчешће) само по себи представља маркер туђег говора (тј. говора другог,

говора јунака). У западној се литератури за ову појаву среће термин code switching – прекључивање кодова.

Кључне речи: туђи говор, страни језик, прекључивање кодова, експресивност, руски, српски.

* * *

Драгана МАРКОВИЋ (Бања Лука)

ИНТЕРТЕКСТУАЛНЕ ВЕЗЕ РОМАНА *ЛАВР, ЖИВОТОПИС*
ЛЕВГЕНИЈА ВОДОЛАЗКИНА И ЖИТИЈА СВЕТИХ

Читајући роман *Лавр, животопис* Левгенија Водолазкина, један од дијалога који уочавамо јесте дијалог са средњовјековном, староруском књижевношћу. Узимајући у обзир тезу Михаила Бахтина да је сваки текст мозаик цитата, коју је прихватила Јулија Кристева, те замијенила Бахтинов појав *дијалогичност* појмом *интертекстуалност*, као и тезе Ролана Барта, према којем један текст показује своја значења са другим текстовима и Умберта Ека, који сматра да књиге говоре о другим књигама и да свака казује већ казану причу, одлучили смо да за циљ рада поставимо анализу интертекстуалних елемената у роману. С обзиром на то да су бројне релације са другим текстовима, ми смо свој корпус ограничили на поједина житија светитеља. Ријеч је о сљедећим житијима: *Житије блажене Ксеније Петороградске*, *Житије Василија Блаженог*, *Христа ради јуродивог*, *Житије Преподобног Серафима Саровског* и *Житије Преподобног Арсенија Великог*. Писац комбинујући фрагменте из житија, обликује лик главног јунака, који је веома комплексан. Живот главог јунака романа може се подијелити на четири фазе: лекар, јуродиви, путник и монах. У раду ћемо посебан акценат ставити на другу фазу јунаковог живота, с обзиром на то да смо уочили доста интертекстуалних референци романа *Лавр, животопис* са *Житијем блажене Ксеније Петороградске* и *Житијем Василија Блаженог*, *Христа ради јуродивог*.

Кључне ријечи: интертекстуалност, житије, *Лавр*, животопис.

Reading Evgeny Vodolazkin's novel *Laurus*, one of the dialogues we observe is a dialogue with medieval, ancient Russian literature. Taking into account Mikhail Bakhtin's thesis,

adopted by Julia Kristeva, that every text is a mosaic of quotations, she replaced Bakhtin's notion of dialogicality with that of intertextuality, as well as the theses of Roland Barthes, according to which one text shows its meanings with other texts, and Umberto Eco, who believes that books tell about other books and that they tell the story that has already been told, we decided to make analysis of intertextuality elements in the novel the aim of the work. Given the numerous connections with other texts, we have limited our corpus to selected hagiographies of saints. These are the following hagiographies: *The Life of Blessed Xenia of St. Petersburg*, *The Life of Blessed Basil, fool for Christ*, *Life of St. Seraphim of Sarov* and *The Life of the Venerable Arsenius the Great*. By combining fragments from life, the writer shapes the complex character of the main character. The life of the protagonist can be divided into four stages: doctor, jurodev, traveller and monk. In the article we will pay special attention to the second stage of the hero's life, given that we have noticed many intertextuality references of the novel *Laurus* with *The Life of Blessed Xenia of St. Petersburg*" and *The Life of Blessed Basil, fool for Christ*
Keywords: intertextuality, hagiography, *Laurus*.

* * *

Елица МИЛАНОВА (Пловдив)

КОЕФИЦИЕНТ ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА МИФОНИМОВ

В настоящей работе предлагается для обсуждения новый авторский критерий – коэффициент лингвокультурологического потенциала (КЛП). КЛП разработан в целях изучения и сравнения мифонимов, но подлежит адаптации к исследованию культурнозначимых единиц не только в рамках мифологической картины мира, но и во всех сферах лингвокультуры. Это формальный признак, который измеряет лингвокультурологический потенциал мифонимов по разным критериям – лингвокультурной значимости, частотности, репрезентации на текстуальном уровне в постмифологических текстах, репрезентации на текстуальном уровне в сказках, репрезентации на фразеологическом уровне, репрезентации на лексическом уровне, этноспецифической значимости, репрезентации во внетекстуальной реальности,

информационному искажению в рамках родной культуры. КЛП дает возможность более объективного и детального сравнения лингвокультурологического материала в компаративистских исследованиях.

Ключевые слова: лингвокультурология, лингвокультура, мифонимы, коэффициент лингвокультурологического потенциала.

This paper introduces a new author's criterion – The Coefficient of Linguocultural Potential (CLP). The CLP was developed for studying and comparing mythonyms, but it is completely adaptable to changes for the purpose of studying culturally significant units not only within the framework of the mythological worldview, but also in all areas linguoculture. This is a formal feature that measures the linguocultural potential of mythonyms according to various criteria - linguocultural significance, frequency, representation at the textual level in post-mythological texts, representation at the textual level in fairy tales, representation at the phraseological level, representation at the lexical level, ethno-specific significance, representation in extra-textual reality, information distortion within the native culture. The CLP enables a more objective and detailed comparison of linguocultural units in comparative studies.

Keywords: Linguoculturology, Linguoculture, Mythonymes, Coefficient of Linguocultural Potential.

* * *

Стефан МИЛОШЕВИЋ (Београд)

ПРАГМАТИЧКИ ПОТЕНЦИЈАЛ ИЗВЕДЕНИЦА НА –ЬЁ У РУСКОМ ЈЕЗИКУ (И ЊИХОВИ ЕКВИВАЛЕНТИ У СРПСКОМ)

У реферату се анализирају изведенице на –ьё у руском језику из угла теоријских поставки Бориса Нормана о прагматичкој компоненти у лексичком значењу. Значење ових изведеница сагледава се у оквиру категорије збирних именица (нпр. *бабье, бельё, битье, брусье, вранье*), од којих се посебно анализирају оне које развијају пејоративно значење. Као материјал за истраживање користили смо обратне и једнојезичне речнике руског језика, примере из Националног корпуса руског језика и примере из књижевних дела и њихових превода на српски језик.

Кључне речи: прагматички потенцијал лексичких јединица, творбени тип, суфикс – њѐ.

* * *

Милорад МИЉАКОВИЋ (Нови Сад)

СЛИКА НОВОГ САДА У ВЕРБАЛНИМ АСОЦИЈАЦИЈАМА ГОВОРНИКА
РУСКОГ ЈЕЗИКА

У раду се описује слика Новог Сада на основу анализе вербалних асоцијација говорника руског језика. Пошто асоцијативно поље *Нови-Сад* не постоји у Руском асоцијативном речнику (*Русский ассоциативный словарь*), спроведен је модификовани слободни асоцијативни експеримент над становницима и посетиоцима Новог Сада, којима је руски језик матерњи. На основу реакција говорника руског језика може се утврдити, шта је то што Нови Сад чини специфичним у односу на њихове уобичајене представе о градовима. Након асоцијативног експеримента испитаници су имали могућност да одговоре и на питања која се тичу дужине живота у Новом Саду, разлога пресељења у Нови Сад, као и да наведу одакле су се преселили, пошто би одговори на ова питања могли да укажу на условљеност реакција од датих фактора.

Кључне речи: Нови Сад, асоцијативни експеримент, вербалне асоцијације, руски језик, когнитивна лингвистика, социолингвистика.

The paper examines the image of Novi Sad based on the analysis of verbal associations of Russian speakers. Since *Нови-Сад* associative field does not exist in the Russian Associative Dictionary (*Русский ассоциативный словарь*), a modified free associative experiment was carried out among the residents and visitors of Novi Sad, whose native language is Russian. The reactions of Russian speakers help determine what makes Novi Sad specific compared to their usual image of cities. After the associative experiment, the respondents had the opportunity to answer the questions regarding the length of residence in Novi Sad, the reason for moving to Novi Sad, the current place of residence, since the answers to these questions could indicate the relation between the reactions and these factors.

Keywords: Novi Sad, associative experiment, verbal associations, Russian language, cognitive linguistics, sociolinguistics.

* * *

Никола Миљковиќ (Београд)

РЕНЕСАНСНИ „КЉУЧ“ ЗА ПЕСМУ У БОЛНИЦИ БОРИСА ПАСТЕРНАКА

Тема реферата **Ренесансни „кључ“ за песму *У болници Бориса Пастернака*** јесте покушај читања Пастернакове песме кроз призму ренесансне ликовне (мотив прозора, кјароскуро) и књижевне (мотив човека-марионете) традиције. Тумачење наведене песме у духу ренесансне традиције даје могућност посматрања овог поетског текста у новој естетској перспективи.

Кључне речи: Борис Пастернак, поезија, XX век, ренесансна традиција

The paper entitled *Renaissance key for Boris Pasternak's poem "In hospital"* is an attempt to read Pasternak's poem through the prism of Renaissance artistic (motif of window, chiaroscuro) and literary (motif of man-puppet) tradition. The interpretation of this poem in the spirit of the Renaissance tradition gives the opportunity to see this poetic text in a new aesthetic perspective.

Keywords: Boris Pasternak, poetry, XX century, renaissance tradition

* * *

Биљана Мирчевска Бошева (Скопље)

ПРЕТСТАВАТА ЗА ЖЕНАТА ВО ЗООНИМНАТА ФРАЗЕОЛОГИЈА (ВРЗ МАТЕРИЈАЛ ОД МАКЕДОНСКИОТ И ОД РУСКИОТ ЈАЗИК)

Зоонимните фраземи претставуваат значаен сегмент од фразеолошкиот фонд на секој јазик. Тоа е сосема разбирливо ако се земе предвид присутноста и улогата што ја имаат животните во животот на човекот. Тие, дополнително, предизвикуваат интерес со фактот дека кога зоонимот влегува во состав на фразема, тој го губи своето лексичко значење и, соодветно, ја губи способноста да означува животно. Зоонимната компонента како резултат на фразеологизацијата се здобива со посебни, несистемски значења кои не

се карактеристични за овие зборови во слободна употреба и можат да се идентификуваат само при разложување на фразеолошкото значење (Мелерович 1979: 79).

Во овој труд ќе бидат разгледани фраземите со зонимна компонента кои даваат престава за жената во македонскиот и во рускиот јазик. Фокусот ќе биде ставен на неколку семантички полиња: интелектуални способности, надворешен изглед и карактерни особини. Целта на оваа анализа е да се направи обид да се прикаже улогата на метафоризацијата во составот на фраземата, улогата на зоонимната компонента во значењето на фраземата, како и стереотипизацијата на жените во фразеологијата во двата разгледувани јазици.

Клучни зборови: фразеологија, македонски јазик, руски јазик, зооними.

Zoonymic phrasemes represent a significant segment of the phraseological fund of any language. It is completely understandable if we consider the presence and the role that animals play in human life. They are interesting also due to the fact that when a zoonym enters the composition of a phraseme, it loses its lexical meaning and, accordingly, loses the ability to denote an animal. The zoonymic component as a result of phraseologisation acquires special, non-systemic meanings that are not characteristic of these words in free use and can be identified only by analyzing the phraseological meaning (Melerovich 1979: 79).

In this paper, the phrasemes with a zoonymic component that represent women in the Macedonian and Russian languages will be discussed. The focus will be on several semantic fields: intellectual abilities, external appearance and character traits. The purpose of this analysis is to make an attempt to show the role of metaphorization in the composition of the phraseme, the role of the zoonymic component in the meaning of the phraseme, as well as the stereotyping of women in phraseology in the two considered languages.

Key words: phraseology, Macedonian language, Russian language, zoonyms, woman.

* * *

Драгана МОМИРОВ (Нови Сад)

ПОСТХУМАНИСТИЧКИ УЧИНАК ЗООМОРФНОГ ФОКАЛИЗАТОРА

Постхуманизам је критичка теоријска парадигма која подрива традиционални, вишевековни, антропоцентрички приступ човеку, те упућује на постојање различитих, нељудских форми живота у природној средини, историји и култури, које деле са човеком његово искуство и трауме, и имају конститутивну улогу како у формирању културе, тако и у дефинисању појма људског. Филозофске и етичке поставке настале у његовом окриљу створиле су основе за нов методолошки приступ проучавању уметности, међу њима и књижевности. Будући да, како наводи Пол Волдо, у књижевним делима можемо уочити изузетну осетљивост за „диверзитет и стварност безбројних створења која деле ширу земаљску заједницу са људима“, она представљају захвалан материјал за проучавање односа између човека и животиње, као и низ етичких, културолошких, филозофских и онтолошких проблема који одређују тај однос. Предмет истраживања су књижевна дела у којима су присутне тенденције индивидуализације животиње, књижевне стратегије које афирмишу и друге нељудске субјекте, упркос томе што апсолутно напуштање антрополошке тачке гледишта није могуће. Једна од њих је вршење наратије из перспективе зооморфног јунака (односно додељивање истом функције фокализатора). Овакав наративни модел уочавамо у делима истакнутих руских писаца попут Л. Толстоја, А. Чехова, И. Буњина, М. Булгакова, и Г. Владимова. Пример постхуманстички оријентисане анализе приказан је на материјалу Чеховљеве приповетке „Каштанка“, при чему је истраживачка пажња усмерена на средства којима се постиже аутентичност анималног доживљаја света, елементе у осликавању зооморфних ликова као и њихову функцију, те приказане моделе односа између човека и животиње.

Кључне речи: постхуманизам, фокализатор, перспектива, зооморфни јунак, Чехов, Каштанка.

Posthumanism is a critical theoretical paradigm that undermines the traditional anthropocentric approach to human, and refers to the existence of different, non-human forms of life in the natural environment, history and culture, which share with humans their experience and traumas, and have a constitutive role both in the formation of culture, as well as in defining the concept of human. Philosophical and ethical positions created under its auspices create the basis for a new methodological approach to the study of literature. Since, as Paul Waldo points out, literature can be extremely sensitive to the "diversity and realities of the myriad creatures

who share the larger earth community with humans", it provides valuable material for the study of human-animal relations, as well as a range of ethical, cultural, philosophical and ontological problems that determine it. The subject of the research are literary works in which the tendencies of animal individualization are present, literary strategies that affirm other non-human subjects. One of them is performing the narration from the perspective of the zoomorphic character (assigning the function of focalizer to it). An example of a posthumanism-oriented analysis is shown on the material of Chekhov's short story "Kashtanka", with a focus on the means by which the authenticity of the animal experience of the world is achieved, elements in the depiction of zoomorphic characters, and presented models of human-animal relations.

Key words: posthumanism, focalizer, perspective, zoomorphic character, Chekhov, Kashtanka.

* * *

Анастасија Генадјевна МОСИНЕЦ (Санкт-Петербург)

ПРЕДИКАТЫ ВОЗДЕЙСТВИЯ ЗАПАХОМ В БОЛГАРСКОМ И РУССКОМ ЯЗЫКАХ
(ПРОБЛЕМЫ ДВУЯЗЫЧНОГО ПЕРЕВОДА)

На материале параллельных русско-болгарских текстов рассматриваются болгарские переводческие соответствия русским предложениям с глаголами *тянуть, потянуть, обдать/обдавать, пахнуть*, в которых подразумевается наличие стихийной силы, «доставляющей» запах, воздействующий на перцептивные ощущения одушевленного субъекта. Такие предикации в русском языке обычно безличные, а участник «запах» получает маркировку творительным падежом. Перевод подобных предикаций на болгарский язык с помощью безличных конструкций затруднен в связи с именным аналитизмом болгарского языка и отсутствием специфического маркера безличности. Ситуация воздействия запахом представляется в основном двусоставными предложениями, где название запаха занимает позицию подлежащего. Представление о стихийной силе уступает место идее о запахе как участнике, непосредственно создающем ситуацию. В качестве основных переводческих соответствий указанным русским глаголам выступают болгарские глаголы *лъхна, облъхна/облъхам, лъхам*. Выбор того или иного

болгарского глагола зависит от эксплицированности других участников ситуации, таких как экспериенцер или источник запаха.

Ключевые слова: безличность, экспериенцер, предикаты воздействия запахом, перевод, болгарский язык, русский язык.

The article deals with Bulgarian translation parallels to Russian sentences with the verbs *тянуть, потянуть, обдать/обдавать, пахнуть*, which refer to some spontaneous forces delivering smell. Such predications are usually impersonal in Russian, while the smell is marked by Instrumental. The translation of such clauses into Bulgarian with impersonal structures is not typical. Firstly, because of the analytism of the Bulgarian language, secondly, because of the lack of a specific marker of impersonality. The idea of spontaneous forces gives way to the idea of a smell as an active participant, which builds the situation up. Bulgarian verbs *лъхна, облъхна/облъхам, лхам* are used as the main translation parallels to the Russian verbs in question. The choice of a specific verb depends on the presence of the other participants, such as an experiencer or the source of the smell.

Keywords: impersonal structures, experiencer, predicates of smell impact, translation, Bulgarian language, Russian language.

* * *

Софија Алексејевна МУЦИРИ

Ирина Бидзиновна КАПАНАДЗЕ (Тбилиси)

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ПРОСОДИЧЕСКИХ СРЕДСТВ РУССКОГО И НЕМЕЦКОГО ЯЗЫКОВ С ДИДАКТИЧЕСКОЙ ТОЧКИ ЗРЕНИЯ

В настоящее время как в отечественной, так и в зарубежной литературе наблюдается особый интерес к дидактическому исследованию просодических средств языка, причем обучение интонации занимает автономное место в современной методике и дидактике преподавания иностранных языков. В статье дается контрастивное описание просодических средств русского и немецкого языков. Различия сравниваемых языков обусловлены специфическими особенностями их фонетического, морфологического и

синтаксического строя. Интонационные характеристики сравниваемых языков имеют некоторые общие и различительные признаки.

Общим для мелодии немецкого и русского языков является реализация интонационных структур в основных коммуникативных типах предложения: терминальная мелодия используется в повествовательном, побудительном предложениях и при частном вопросе; прогрессивная – в неконечных синтагмах простых и сложных интонационных структур; интеррогативная – в общем вопросе; при терминальной мелодии часть диапазона падения тона приходится на конец предложения. Темп замедляется.

Различия между сравниваемыми языками состоят в следующем:

1) терминальная мелодия немецкой фразы характеризуется либо восходящей и резко нисходящей мелодией, либо ступенчатообразной, нисходящей мелодией, в то время как русская мелодия такого же типа допускает чисто нисходящий тон. Затакт немецкой фразы достигает самого низкого уровня, тогда как русская фраза заканчивается выше, ниже среднего уровня;

2) прогрессивной мелодии немецкого языка свойственен ровный или восходящий тон с сохранением уровня предакта. Однако в русском языке данной мелодии соответствует преимущественно восходяще-нисходящее движение тона. Возможен и восходящий тон.

Вышеизложенное дает нам основание заключить, что при обучении немецкого языка в русской аудитории необходимо учитывать как общие, так и различительные признаки данных языков. С этой целью нами разработаны модели и упражнения, которые облегчат усвоение русскоязычными студентами просодических структур родного и немецкого языка.

Ключевые слова: просодические средства языка, прогрессивная мелодия русского и немецкого языков, терминальная мелодия.

Currently, in the linguistic literature there is a special interest in the didactic research of the prosodic means of language. The teaching of intonation plays an important role in the contemporary methodology and didactics of teaching of foreign languages. The paper represents a contrastive analysis of the prosodic markers of Russian and German languages. The differences between the two languages are due to specific peculiarities of their phonetic, morphological and

syntactic systems. Analysis of the intonation peculiarities of the two languages under analysis has revealed certain similarities and differences.

The melodies of German and Russian languages are similar in the realization of intonation structures in the main communicative types of sentences: terminal melody is used in the indicative and imperative sentences as well as special questions; progredient melody is used in the non-final syntagmas of simple and complex intonation patterns; interrogative melody is used in general questions; in case of terminal melody, the tone falls on the end of the sentence. The tempo decreases.

Differences between the languages under analysis are as follows:

1) The terminal melody of a German phrase is characterized either by rising and immediately falling melody or gradually falling melody. In Russian, however, the same type of melody allows a purely falling tone. The post-tact in a German phrase reaches the lowest level, whereas a Russian phrase ends on a higher pitch, which is lower than the medium level;

2) Progredient melody of the German language is characterized by equal or rising tone preserving the level of pre-tact. However, in the Russian language, such melody is mostly accompanied by rising-falling tone or, in some cases, rising tone only.

Based on the above-mentioned, we can conclude that, when teaching German language to Russian-speaking students, we should take into account the similarities and differences of the prosodic structures of the two languages. With this aim, we have worked out patterns and exercises that will help Russian-speaking students to master the prosodic structures of their native tongue as well as the prosodic structures of the German language.

Key words: prosodic means of language, progredient melody of the Russian and German language, the terminal melody.

* * *

Елена Алексејевна НЕФЮДОВА (Москва)

ФЕНОМЕН ЗНАНИЯ В ТРАДИЦИОННОЙ НАРОДНОЙ КУЛЬТУРЕ

Описание семантических областей, соотносящихся с базовыми понятиями традиционной народной культуры, является приоритетным направлением исследований диалектологов кафедры русского языка филологического факультета Московского

государственного университета им. М.В. Ломоносова. На базе материалов картотеки «Архангельского областного словаря» и его двадцати трех выпусков [АОС, 1980- 2022, вып.1-13] исследованы такие семантические области, как время, простор, свобода и воля, жизнь, рождение и смерть, вера, дух и душа, этика и мораль, народное православие, народные праздники, родственные отношения. Именами концептов названных семантических областей являются общерусские слова.

В пространстве диалектной макросистемы слова, общие для литературного языка и говоров, играют системообразующую роль. Они являются центрами системных отношений: развивают «глубокую» многозначность, группируют вокруг себя синонимические ряды и фразеогруппы. В семантической и словообразовательной деривации и фразеологии проявляется их коннотативный потенциал. Детальное описание семантики общерусских слов дает возможность выявления общей и вариативной части национальных представлений о мире.

В докладе будет рассмотрена семантическая область 'знание', представленная в севернорусских говорах глаголом *знать* и его словообразовательными дериватами.

Ключевые слова: общерусское слово, диалектная картина мира, феномен знания.

Description of semantic areas correlating with the basic concepts of traditional folk culture is a priority area of research of dialectologists of the Department of Russian Language of the Faculty of Philology of Lomonosov Moscow State University. On the basis of the materials of the card index of the Arkhangelsk Regional Dictionary and its twenty-three issues [AOS, 1980-2022] such semantic areas as time, space, freedom and will, life, birth and death, faith, spirit and soul, ethics and morality, folk Orthodoxy, folk holidays are studied, family relations. The names of the concepts of the named semantic areas are all-Russian words.

In the space of the dialect macrosystem, words common to literary language and dialects play a system-forming role. They are the centers of systemic relations: they develop "deep" ambiguity, group synonymous series and phraseogroups around themselves. Semantic and word-formation derivation and phraseology reveal their connotative potential. A detailed description of the semantics of all-Russian words makes it possible to identify the common and variable part of national ideas about the world.

The report will consider the semantic field of 'knowledge', represented in the Northern Russian dialects by the verb to know and its word-formative derivatives.

Keywords: all-Russian word, dialect picture of the world, phenomenon of knowledge.

* * *

Матија НЕШОВИЋ (Београд)

АНГЛИЦИЗМИ У СРПСКОМ И РУСКОМ ОМЛАДИНСКОМ ЖАРГОНУ

(МОРФОСИНТАКСИЧКИ И СЕМАНТИЧКИ АСПЕКТ)

У раду се на материјалу српских и руских лексема са коренима *кринџ-* / *кринж-*, *хајн-* / *хайн-* и *тон-* / *тон-* издвајају специфичности морфосинтаксичке и семантичке адаптације жаргонских англицизама у српском и руском језику. Можемо издвојити два основна циља истраживања: 1) да се утврди колико се англицизми у омладинском жаргону потчињавају општим граматичким и семантичким законитостима српског и руског језика; 2) да се установе и контрастирају особености морфосинтаксичке и семантичке адаптације жаргонских англицизама у српском и руском језику.

Кључне речи: српски, руски, омладински жаргон, англицизми, морфосинтакса, семантика, адаптација.

This paper deals with special morphosyntactic and semantic properties of the adaptation of English loanwords in Serbian and Russian youth slang by analyzing words with the following stems: *кринџ-* / *кринж-*, *хајн-* / *хайн-* and *тон-* / *тон-*. Two main goals of this research are as follows: 1) to determine the extent to which English loanwords in Serbian and Russian youth slang follow general grammatical and semantic regularities of Serbian and Russian; 2) to establish and contrast peculiarities of morphosyntactic and semantic adaptation of English loanwords in Serbian and Russian youth slang.

Keywords: Serbian, Russian, youth slang, English loanwords, morphosyntax, semantics, adaptation.

* * *

Наталија Владимировна НИКОЛЕНКОВА (Москва)

СВЕДЕНИЯ О СЛАВЯНСКИХ ЯЗЫКАХ И НАРОДАХ В ЦЕРКОВНОСЛАВЯНСКОМ ПЕРЕВОДЕ АТЛАСА БЛАУ СЕРЕДИНЫ XVII В.

В 50-х гг. XVII в. в Москву попадает латинское издание «Theatrum orbis terrarum, sive Atlas novus». Огромное сочинение было разделено между Епифанием Славинецким, который перевел I том, Арсением Сатановским (II том) и Исайей Чудовским, приехавшим с ними киевским книжником (III и IV тома). Церковнославянский перевод является ярким образцом ученого регистра церковнославянского языка московского извода, он ориентирован на грамматические нормы, кодифицированные в середине XVII в. В главе «Европа» помещено изданное в начале XVII в. сочинение И.Ю.Скалигера «Диатриба о языках европейцев» (публикация текста: Николенкова Н.В. Slověne = Slověne. International Journal of Slavic Studies, 2018, т.7 № 2, с. 163-192), где представлено представление лингвиста о классификации европейских языков, в том числе славянских. Далее латинский оригинал представляет главы, рассказывающие о государствах и территориях Европы, причем деление не всегда совпадает с условной «политической» картой Европы первой половины XVII в. Мы проанализируем в докладе структуру глав, рассказывающих о славянских народах на карте Европы, и о принципах перевода этих глав Епифанием Славинецким. Особенное внимание будет уделено именам собственным – топонимам и антропонимам, которые содержатся в этих разделах Атласа Блау.

* * *

Марија ОПАЧИЋ (Београд)

АСИНДЕТСКЕ РЕЧЕНИЦЕ С ПОНОВЉЕНОМ ГЛАГОЛСКОМ ЛЕКСЕМОМ У РУСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Асиндетске реченице, као што је познато, представљају врсту сложених реченица, чији предикацијски делови нису повезани везницима. Предмет овог рада је посебан тип асиндетских реченица, који постоји и у руском и у српском језику. Овај тип асиндетске реченице, двочлане или вишечлане, одликује понављање одређене глаголске лексеме у предикатским изразима. Као стилски маркиране, асиндетске реченице с поновљеном

глаголском лексемом најчешће се срећу у књижевноуметничком и разговорном функционалном стилу. Корпусни материјал из руског и српског језика нам показује да је овај тип асиндетских реченица погодан за прецизирање учесника предметних ситуација, а посебно за њихово набрајање. Иако се и у књижевноуметничком и у разговорном функционалном стилу асиндетске реченице с поновљеном глаголском лексемом често јављају као одговор у дијалогу (нпр. рус. – *Кто пришел?* – *Маша пришла, Саша пришел...*, срп. – *Ко је дошао?* – *Маша је дошла, Саша је дошао...*), њихова употреба није везана само за дијалог и случајеве када се питање експлицира. С друге стране, и када овај тип асиндетских реченица није део дијалога, могуће је, према наведеном обрасцу, без тешкоћа реконструисати питање на основу предикатског израза, поновљене глаголске лексеме, и информације о учесницима предметних ситуација. У чланку је детаљније размотрено исказивање агенса и означавање нејединичних учесника синдетским и асиндетским именским изразима у овом типу асиндетских реченица. Посебна пажња посвећена је линеаризацијским особеностима – померању предикатског израза на иницијалну позицију у реченици и могућностима за комуникативно истицање информације о учесницима ситуације.

Кључне речи: сложена асиндетска реченица, понављање глаголске лексеме, несингулативност, агенс, руски језик, српски језик.

As it is known, asyndetic sentences represent the sort of compound sentences which predicate parts are not connected with a conjunction. The subject of this paper is the special type of asyndetic sentences which exist in Russian and Serbian. This type of asyndetic sentences, consisted of two or more predicate parts, is characterized by the repetition of the verbal lexeme in predicate phrases. As being marked stylistically, asyndetic sentences with the repeated verbal lexeme are found mostly in a literature and in a conversational functional style. The material from Russian and Serbian shows us that this type of asyndetic sentences is adequate for precise expression of participants of situations, especially for their enumeration. Although in a literature and in a conversational functional style asyndetic sentences with the repeated verbal lexeme are frequently found as an answer upon a question in a dialogue (Rus. – *Кто пришел?* – *Маша пришла, Саша пришел...*, Serb. – *Ко је дошао?* – *Маша је дошла, Саша је дошао...*), their usage is not related only with a dialogue and cases when a question is explicated. On the other

hand, when this type of asyndetic sentences is not a part of a dialogue, it is possible, according to the mentioned form, to reconstruct a question without difficulties, according to a predicate phrase, the repeated verbal lexeme, and an information about participants of situations. In this paper the expression of agents and designation of non-singular participants in syndetic and asyndetic nominal phrases in this type of asyndetic sentences was considered in details. We focussed on the linear organization of sentence when predicate phrases are in initial positions.

Key words: compound asyndetic sentences, repetition of the verbal lexeme, non-singularity, Russian language, Serbian language.

* * *

Катарина ПАВЛОВИЋ (Београд)

Анастасија ТОМАШЕВИЋ (Београд)

ДИСКУРС НАТПИСА НА ОДЕЋИ ИЗ КОГНИТИВНОЛИНГВИСТИЧКОГ АСПЕКТА
У СРПСКОМ И РУСКОМ ЈЕЗИКУ

У овом раду изнети су резултати колективног научноистраживачког пројекта који је реализован на Катедри за славистику Филолошког факултета у Београду 2021. године, у оквиру предмета „Увод у лингвистику“. За потребе истраживања сакупљена је грађа која броји 370 натписа, од којих је 187 натписа на српском, а 183 на руском језику. Прикупљени натписи су затим подељени на различите групе на основу уочених у њима појмовних метафора. Издвојени су следећи типови метафора: антрополошке, временске, анималистичке, флоралне, математичке, метеоролошке, гастрономске, верске, патриотске, технолошке.

Кључне речи: когнитивна метафора, натписи на одећи, српски језик, руски језик.

This paper presents the results of a collective scientific project carried out at the Department for Slavic languages at the Faculty of Philology of the Belgrade University in 2021, within the framework of Introduction to Linguistics course. For the purposes of the research 370 inscriptions were collected, 187 of which in Serbian and 183 in Russian. The inscriptions collected were then sorted into groups based on the conceptual metaphors observed in them. The

following types of metaphors were distinguished: anthropological, temporal, animalistic, floral, mathematical, gastronomic, religious, patriotic, technological.

Keywords: cognitive metaphor, inscriptions on clothes, Serbian language, Russian language.

* * *

Маја ПАВЛОВИЋ ШАЈТИНАЦ (Косовска Митровица)

ЛЕКСИКОГРАФСКИ АСПЕКТ НАСТАВЕ РУСКОГ ЈЕЗИКА У СРПСКОМ ЈЕЗИЧКОМ ПРОСТОРУ

У раду пратимо развој лексикографске мисли и делатности у сфери руско-српских језичких контаката, од почетака наставе руског језика у школским установама, до последњих лексикографских дела у српском језичком простору. Дескриптивним и компаративним методом анализирамо усклађености метода наставе руског језика и структуре речника у датом периоду и антиципирамо перспективе развоја школских речника. Посматрајући хронолошко појављивање речника, анализирамо којој методи наставе је намењен и поредимо структуре речника по периодима. Опажамо дидактичку везу између важећих метода наставе и структуре постојећих школских речника, што нас наводи на размишљање да је услед једног од нових праваца развоја методике наставе који укључује дигиталну технику као савремено наставно средство пред нама нова фаза у развоју руско-српске двојезичне лексикографије. Очекујемо појаву дигиталних речника са свим погодностима које ова технологија носи, а чија намена би била да прате етапу учења, узраст и потребе својих потенцијалних корисника, били они ученици основних или средњих школа, студенти филолошких или других факултета, преводиоци или други заинтересовани читаоци. Указујући на неке од нових тенденција у настави страних језика предложили смо једну од хипотетичких варијанти структуре речничког чланка дигиталног руско-српског школског речника. У закључку констатујемо да су речници од свог настанка увек пратили човеково размишљање о језику и значењу речи, те његову потребу да ступи у комуникацију са људима других матерњих језика; тиме су неопходни у настави страних језика, и реално је очекивати да је захваљујући дигиталним технологијама пред речницима нова етапа развоја.

Кључне речи: лексикографија, школски речници, методе наставе страног језика.

This paper examines the development of lexicographic thought within the domain of Russo-Serbian linguistic contacts, from teaching Russian in schools to the latest lexicographic works. Applying descriptive and comparative methods we analyse the synchronicity of Russian language instruction and dictionary structures within the given period and anticipate the perspectives of school dictionary development. Focusing on the chronological order of dictionaries we deduce the intended teaching method and compare dictionary structures. Noting the didactic link between present teaching methods and school dictionary structure we anticipate a new methodic of language instruction and Russo-Serbian bilingual lexicography incorporating digital technologies. Looking forward to the arrival of digital dictionaries, we expect a quantum leap towards harmonising the stage of language acquisition, age and needs of all potential users, whether primary or secondary school pupils, students of linguistic or other faculties, translators, or others. Underlining some of the emerging tendencies within foreign language teaching, we offer a hypothetical dictionary article structure of a digital Russo-Serbian school dictionary. We conclude that dictionaries ever followed the contemporary thinking about language and the meaning of words, as well as the need to successfully communicate with speakers of different languages; this unending quest stands at the threshold of a new, digital era.

Keywords: lexicography, school dictionaries, methods of foreign language teaching.

* * *

Маријана ПАПРИЋ (Београд)

О ДИЈАЛОГУ КУЛТУРА У НАСТАВИ РУСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА

Настава страних језика нераскидиво је повезана са културом и традицијом земље и народа чији се језик учи. Савремена лингводидактика и методика наставе страних језика посебну пажњу поклањају културолошкој компоненти, тј. упознавању стране културе кроз језик, дијалог, размену искустава и развијање вештине адекватног реаговања у ситуацијама карактеристичним за одређени комуникативно-културолошки контекст. Настава оријентисана на културу има за циљ приближавање ученицима норми и образаца понашања типичних за представнике земаља са другачијом традицијом, историјом, обичајима и језичком културом.

У процесу усвајања страног језика елементи културе постепено уводе ученике у нову социо-културну реалност – формирају правилну слику о земљи и народу чији се језик учи, откривају начин живота и мишљења носилаца страног језика. Тако се упоредо са усвајањем новог језика одвија тзв. „секундарна акултурација и социјализација“ личности, тј. формирање код ученика способности да проникну у личност и менталитет носилаца друге културе.

Рад се бави елементима културе у актуелним уџбеницима руског језика за гимназије и средње стручне школе. Испитује се заступљеност елемената руске и српске националне културе и усвајање језика на бази потенцијалног успостављања дијалога међу њима.

Резултати истраживања треба да покажу да ли су културолошки садржаји адекватно одабрани и у довољној мери заступљени у уџбеницима који су предмет критичке анализе, да ли на прави начин учествују у изграђивању комуникативне компетенције у сфери интеркултурне комуникације, као и да ли омогућавају повезивање и успостављања дијалога међу представницима двеју култура – руске и српске.

Кључне речи: страни језик, руски језик, уџбеник, настава, култура.

The teaching of foreign languages is inextricably linked with the culture and tradition of the country and people whose language is being studied. Modern language didactics and foreign language teaching methods pay special attention to the cultural component, i.e. getting to know a foreign culture through language, dialogue, exchange of experiences and developing the skill of adequate response in situations specific to a certain communicative and cultural context. Culture-oriented teaching aims to bring students closer to the norms and patterns of behavior typical for representatives of countries with different traditions, history, customs and language culture.

In the process of acquiring a foreign language, cultural elements gradually introduce students to a new socio-cultural reality – they form a correct image of the country and people whose language they are learning, they discover the way of life and opinions of speakers of a foreign language. Thus, along with the acquisition of a new language, the so-called "secondary acculturation and socialization" of personality, i.e. enabling students to comprehend the personality and mentality of the bearers of another culture.

The paper deals with elements of culture in current Russian language textbooks for high schools and vocational secondary schools. The representation of Russian and Serbian national

culture and language acquisition based on the establishment of a potential dialogue between them is examined.

The results of the research should show whether the cultural contents are adequately selected and sufficiently represented in the textbooks that are the subject of critical analysis, whether they properly participate in the building of communicative competence in the sphere of intercultural communication, as well as whether they enable the connection and establishment of dialogue between representatives of two cultures – Russian and Serbian.

Keywords: foreign language, Russian language, textbook, teaching, culture.

* * *

Стефана ПАУНОВИЋ РОДИЋ (Београд)

ТОЛЕРАНЦИЈА – НОВА ДРУШТВЕНА ВРЕДНОСТ ИЛИ ПОЛИТИЧКИ ТЕРМИН

У раду се разматра појам толеранције као елемент слике света у савременом словачком и српском језику. Истраживани појам специфичан је на више нивоа. На плану семантичког садржаја реч *толеранција* има мање или више адекватне еквиваленте у домаћим речима словачког и српског језика. На когнитивном, асоцијативном плану, овај појам треба да представља активну тежњу, настојање западног друштва да изврши позитиван утицај у смислу поштовања људских права и слобода. На плану употребе, појмови као што је *толеранција*, али и *дискриминација* и сл. могу се и морају третирати као правно-политички термини. Истраживање је извршено у складу са представљеним аспектима анализе на материјалу описних речника, електронских корпуса као и на фразеолошком и паремиолошком корпусу словачког и српског језика а с циљем да се одговори на основно питање: да ли је толеранција нова вредност, нов појам или нова реч.

Кључне речи: толеранција, дискриминација, термин, друштвене вредности, стереотипи, словачки, српски.

* * *

Татјана Викторовна ПЕНТКОВСКА (Москва)

ВКЛАД П.А. ТОЛСТОГО В ФОРМИРОВАНИЕ РУССКОГО ЛИТЕРАТУРНОГО ЯЗЫКА ПЕРВОЙ ЧЕТВЕРТИ XVIII ВЕКА

П.А. Толстой – вельможа и дипломат Петровского времени – оставил значительное письменно-литературное наследие. Широко известен его путевой дневник – выполненное им самим описание его путешествия по Европе 1699 г. С 1702 по 1714 гг. П.А. Толстой пребывал в Османской империи: сначала в качестве постоянного представителя, затем, после двух арестов, вызванных осложнением международной обстановки, лишенный этого статуса (с ноября 1710 г.), он ожидал разрешения на выезд домой. В этот период им были составлены Статейные списки – собрания донесений и отчетов послов, представляемых государю. Среди донесений П.А. Толстого находится пространное описание Черного моря и связанных с ним проблем международной морской торговли и судоходства (1706 г.). В этот же период им был выполнен перевод с итальянской версии сочинения П. Рико «The History of the Present State of the Ottoman Empire» под названием «Гистория управления настоящего Империи Оттоманской». Этот перевод был напечатан лишь в 1741 г. в Санкт-Петербурге. При обстоятельном изучении трудов П.А. Толстого в историческом, археографическом и литературоведческом аспектах язык этих сочинений еще не был объектом комплексного сопоставительного исследования. Между тем уникальность П.А. Толстого как автора заключается в том, что он проявляет себя в разных жанрах и, как следствие, в разных языковых регистрах: и в сфере приказно-делового языка, и как переводчик историко-политического сочинения, и как создатель путевых заметок, близких по статусу к занимательной литературе. В фокусе представляемого доклада находятся языковые параметры его сочинений.

Ключевые слова: Петр Толстой, Петровская эпоха, переводы, деловой язык, церковнославянский язык.

P.A. Tolstoy, a nobleman and diplomat of Peter the Great's time, left a significant written and literary legacy. His travel diary is widely known, that is a description of his journey through Europe written in 1699. From 1702 to 1714, P.A. Tolstoy stayed in the Ottoman Empire: first as a permanent representative, then, after two arrests caused by the complication of the international situation, he was deprived of this status (since November 1710), waiting for permission to go

home. During this period, he compiled Article lists (Stateynye spiski), i.e. collections of ambassadors' reports submitted to the sovereign. Among the reports of P.A. Tolstoy there is a lengthy description of the Black Sea and related problems of international maritime trade and shipping (1706). During the same period, he translated from the Italian version of P. Rico's essay "The History of the Present State of the Ottoman Empire" under the title "The History of the present Administration of the Ottoman Empire". This translation was published only in 1741 in St. Petersburg. With a thorough study of the works of P.A. Tolstoy in historical, archeographic and literary aspects, the language of these works has not yet been the object of a comprehensive comparative study. Meanwhile, the uniqueness of P.A. Tolstoy as an author lies in the fact that he manifests himself in different genres and, as a result, in different language registers: both in the field of administrative language, and as a translator of historical and political essays, and as a creator of travel notes close in status to entertaining books. The focus of the presented report is on the linguistic parameters of his writings.

Key words: Pyotr Tolstoy, Petrine Era, translations, administrative language, Church Slavonic.

* * *

Желена Васильевна ПЕТРУХИНА (Москва)

КОГНИТИВНЫЕ МОДЕЛИ ВРЕМЕНИ В РУССКОЙ ГРАММАТИКЕ И ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЕ МИРА: КОНСТАНТЫ И ПЕРЕМЕННЫЕ

В русской языковой картине мира (ЯКМ) можно найти следы разных, исторически обусловленных, когнитивных моделей времени, при этом неизменными остаются константы, закрепленные в грамматической системе: линейность времени, дейктический характер данной категории, три временных плана – настоящего, прошедшего и будущего. Изменчивыми являются векторные модели времени, отражающие отношение этноса к будущему, прошлому или настоящему в определенный исторический период. Л. Н. Гумилев выделил четыре типа «ощущения времени»: ориентации 1) на прошлое (пассеизм), 2) на настоящее (актуализм), 3) на будущее (футуризм) и 4) статическое состояние, т.е. «игнорирование времени как такового» [Гумилев 2002: 117–123]. Говоря о времени в пространстве русской культуры, историки, культурологи и филологи подтверждают релевантность выделенных Л.Н. Гумилевым типов восприятия времени.

Так, например, важность ориентации на прошлое в средневековой Руси подтверждают работы Д. С. Лихачева, Ю. М. Лотмана и Б. А. Успенского.

В докладе с когнитивной и культурологической точки зрения будут рассмотрены некоторые модели времени, находящие отражение (конечно, в разной степени) в русском языке и соответственно в ЯКМ. Важные черты русской грамматической категории времени – это взаимодействие временных планов: настоящего и будущего, настоящего и прошедшего, а также возможность расширения актуального настоящего как актуальной действительности говорящего. Последняя модель приобретает особое значение в связи с современным феноменом «ускорения времени» и фиксируемого социологами «сокращения настоящего» [Петрухина 2015]. Важным также является вопрос об отражении в русском языке векторных моделей, главенствующих в тот или иной исторический период в русской культуре и КМ.

Ключевые слова: когнитивные модели времени, русская языковая картина мира.

Литература

Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфера Земли. Санкт-Петербург, 2002.

Петрухина Е. В. Концептуальный потенциал категории настоящего времени в русском языке: междисциплинарный подход. В: Вопросы когнитивной лингвистики. № 3 (044), 2015. С. 59–71.

In the Russian linguistic worldview (LWV) one can find traces of different, historically conditioned, cognitive models of time, while the constants fixed in the grammatical system remain unchanged: linearity of time, deictic nature of this category, three tenses - present, past and future.

Variable are the vector models of time, reflecting the attitude of ethnos to the future, past or present in a particular historical period. L.N. Gumilyov singled out four types of "sense of time": orientations 1) to the past (passaeism), 2) to the present (actualism), 3) to the future (futurism) and 4) a static state, i.e. "ignoring time as such" [Gumilyov 2002: 117-123]. Speaking about time in the context of Russian culture, historians, culturologists and philologists confirm the relevance of the types of time perception highlighted by L.N. Gumilyov. Thus, the importance of orientation towards the past in medieval Russia is confirmed by the works of D.S. Likhachev, Y.M. Lotman and B.A. Uspenskii.

The scientific report will consider some models of time from the cognitive and culturological point of view, which are reflected (in varying degrees, of course) in the Russian language and, accordingly, in the LWV. Important features of the Russian grammatical category of tense are the interaction of temporal plans: present and future, present and past, as well as the possibility of extending the actual present as the speaker's actual reality. The latter model acquires particular importance in connection with the modern phenomenon of "acceleration of time" and the "reduction of the present" recorded by sociologists [Petrukhin 2015]. Another important question is linguistic facts showing the reflection in the Russian language of vector models prevailing in one or another historical period in Russian culture and worldview.

Key words: cognitive models of time, Russian linguistic worldview.

* * *

Антонија Иванова ПЕНЧЕВА (Софија)

ОБЩЕСТВО РУСИСТОВ БОЛГАРИИ 55 ЛЕТ – ОТ ТРАДИЦИИ И НОВАЦИЯМ

В докладе рассматривается вопрос о возникновении, становлении и развитии болгарской русистики как научного направления как в исторической ретроспективе, так и в контексте ее современного состояния. Акцент ставится на роль Общества русистов Болгарии для распространения и преподавания русского языка в Болгарии. Исследование проводится на репрезентативном материале научных публикаций и коллективных монографий, посвященных разнородным аспектам русистики (лингвистические, литературоведческие и прикладного характера). К исследованию привлекаются и данные Национального статистического института Болгарии о количестве школьников, изучающих русский язык на разных этапах обучения и в разных типах средних школ. Анализ официальных статистических данных показывает стабильную динамику интереса к русскому языку в болгарской аудитории независимо от наступивших в обществе перемен. Русский язык устойчиво занимает вторую позицию по количеству выбравших изучать его после английского языка. Выбору изучения русского языка способствует прагматическая установка учащихся, сочетание субъективных и объективных факторов. Специфическая особенность болгарской модели заключается в преподавании русского языка на всех уровнях: дошкольном, школьном, университетском и дополнительном

образованији в соответствии с европейской политикой о непрерывном обучении в течение всей жизни.

The article thoroughly examines the emergence, formation and development of the Russian Studies in Bulgaria as a scientific field, both in retrospect and in the context of its current state. Particular emphasis is placed on the role of the Society of Russian Studies in Bulgaria for the dissemination and teaching of the Russian language to the Bulgarian audience. Representative material from scientific publications and collective monographs devoted to heterogeneous aspects of the Russian studies (linguistic, literary and applied) is used for implementing the research. It also includes analysis of data sourced from the National Statistical Institute of Bulgaria on the number of schoolchildren studying Russian at different stages of education and in different types of secondary schools. The analysis of official statistical data shows a stable interest in the Russian language from Bulgarian pupils and students, regardless of changes in attitudes, taking place in society. The Russian language remains the second most frequently chosen among pupils after English. The pragmatic attitude of pupils and students, a combination of subjective and objective factors contributes to their choice to study Russian. The specific feature of the Bulgarian model is teaching Russian at all levels: preschool, school, university and continuing education in accordance with the European policy of lifelong learning.

* * *

Драгана РАДОЛИЧИЋ (Београд)

ЈЕЗИЧКА СРЕДСТВА ЗА ИЗРАЖАВАЊЕ ВОЈНИХ КОМАНДИ
У РУСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Рад се бави описом и анализом језичких средстава која се употребљавају у функцији изражавања војних команди.

У оквиру војног дискурса, команде чине неодвојиви део војне свакодневице у смислу прописа и правила функционисања војних организационих јединица, према утврђеној субординацији. То је систем кратких усмених упутстава, наређења (писмених и усмених) и заповести између надређених и подређених лица. С тим у вези, у оквиру рада

разматрамо усмене команде, заповести и наређења. Војне команде се упућују директно једном лицу или већој групи људи, уз обавезни однос субординације.

Са лингвистичког аспекта, војне команде су стандардизоване и не подразумевају само лексичке јединице за изражавање императивности, већ се посматрају као устаљене фразеолошке јединице које су карактеристичне за специјални језик војне струке. Карактеришу их посебне фонетске и прозодијске особине.

Са становишта говорних чинова, војне команде спадају у директиве.

У војној команди глагол често није формално изражен, а један од најчешћих облика у овој функцији јесте императив.

Циљ рада подразумева опис и класификацију руских и српских војних команди, наређења и заповести у којима се користе одређена језичка средства. Такође скрећемо пажњу на њихову семантизацију и еквиваленте у српском језику.

У раду користимо методске поступке класификације, контрастивне анализе и анализе контекста.

Примере ексцерпирамо из доступних војних докумената отвореног типа, као и из електронских корпуса руског и српског језика.

Наше истраживање може дати допринос конфронтационој лексикологији, превођењу стручних текстова са руског на српски језик и обрнуто, као и настави језика за специјалне циљеве.

Кључне речи: војна терминологија, војне команде, императивност, лингвистичке карактеристике, језик за специјалне циљеве.

This paper provides the description and analysis of the linguistic means used to express military commands. Within the military discourse, commands are an inseparable part of military everyday life regarding the functioning of military organizational units, according to a strict pre-defined subordination. It is a system of short oral instructions, orders (written and oral), and commands which superior-ranking officer issue to subordinates.

Thus, this work focuses on verbal military commands and orders issued directly to one person or a larger group of people, while the subordination of command and order recipients is understood.

From the linguistic aspect military commands are standardized – they include lexical units for expressing imperativeness, and are established phraseological units typical of this profession terminology. They are characterized by special phonetic and prosodic features.

Regarding speech acts, military commands belong to directives.

In military command, the verb is often omitted and not formally expressed, the imperative being one of the most common forms in this function.

Drawing attention to their semantics and equivalents in Serbian, we aim to describe and classify Russian and Serbian military commands and orders which use certain linguistic means.

In our paper, we use methodological procedures of classification, contrastive analysis, and context analysis.

The examples are excerpted from available open-type military documents, as well as from the electronic corpora of the Russian and Serbian languages.

Our research can contribute to confrontational lexicology, professional text translation from Russian to Serbian and vice versa, as well as language teaching for specific purposes.

Key words: military terminology, military commands, linguistic features, imperativeness, language for specific purposes.

* * *

Вучина РАИЧЕВИЋ (Београд)

РАДОВАН ЛАЛИЋ – ПРЕДАНОСТ СЛАВИСТИЦИ И ПЕДАГОШКОМ ПОЗИВУ

Овај реферат посвећен је професору Радовану Лалићу у знак сећања поводом 50-годишњице његове смрти. Из широког круга различитих области славистичке науке којима се бавио, покушаћемо да у овом излагању дамо краћи преглед његове научне и педагошке делатности. Проф. Лалић је био слависта-филолог широког распона, врстан зналац словенских језика. Припадао је генерацији најистакнутијих и најдаровитијих слависта између два светска рата, који су се као научници у пуној мери формирали и дали највећи допринос славистичкој науци након Другог светског рата. Радован Лалић је током свог радног века у потпуности био предан научном раду, педагошком позиву и

организацији наставе на Катедри за источне и западне словенске језике и књижевности Филозофског, касније Одсека за славистику Филолошког факултета у Београду, као његов дугогодишњи управник. Иако је главно подручје интересовања професора Лалића била историја руске, српске и источнословенских књижевности и њихово упоредно изучавање, он је велику пажњу поклањао проблемима наставе словенских језика, посебно руског, како на универзитету, тако и у нашим школама. Стога је у центру пажње овог излагања његова основна теоријска мисао и дидактичко-методичка концепција наставе руског језика у српској културнојезичкој средини и дефинисање адекватног метода учења. Укупна научна, организациона и педагошка делатност професора Радована Лалића представља врло значајан период и драгоцену наслеђе у историји српске славистике и русистике.

Кључне речи: Радован Лалић, славистика, русистика, компаратистика, методичка концепција наставе језика.

* * *

Валентина Валентиновна РЕШЕТНИКОВА (Москва)

ПИСЬМЕННАЯ РЕЧЬ – ОСНОВА ОБУЧЕНИЯ УСТНОМУ ВЫСКАЗЫВАНИЮ СТУДЕНТОВ-ИНОСТРАНЦЕВ В ТЕХНИЧЕСКОМ ВУЗЕ

Письменная речь – речь, основанная на визуально воспринимаемой устойчивой фиксации языковых конструкций, прежде всего в виде письменного текста. От устной речи она отличается не только тем, что использует графику, но и в грамматическом (прежде всего синтаксическом) и стилистическом отношении. Ей свойственна весьма сложная композиционноструктурная организация. Несмотря на сложность, письменная речь является действенным средством обучения другим видам речевой деятельности (устной речи и чтению). Она также является эффективным средством усвоения языкового материала.

Одной из задач обучения русскому языку иностранных студентов на неязыковых факультетах является развитие таких навыков, как передача содержания прочитанного текста, умение сделать устное сообщение в монологической форме по пройденным темам, написать реферат или развернутую аннотацию текста. Такие разнообразные в речевом

отношении требования к навыкам студентов обуславливают необходимость обучения правильной монологической речи.

На занятиях, посвященных развитию навыков устной речи, в первую очередь монологической, на основе текста, успешность действий, выполняемых студентами, обеспечивают понятия о предметах речи. Большое значение приобретает грамматическое оформление выражаемой мысли с помощью стилистической синонимии на уровне предложения, и перифраз на уровне высказывания. Далее необходим выбор оснований для распределения этих упражнений во времени. Затем следуют упражнения, предполагающие воспроизведение образца и опирающиеся на большую самостоятельность студентов.

Методы развития устной монологической речи, взаимодействующие на занятиях, первоначально существуют в сознании преподавателя как обобщенный проект деятельности. Этот проект реализуется через совокупность таких методов, как создание проблемных речевых ситуаций, анализ содержания учебного текста и планирование высказывания, сообщение признаков изучаемых понятий, упражнения на их закрепление, пересказы, усложняющие процесс конструирования текста.

Ключевые слова: высказывание, грамматическое оформление, обучение, монологическая, письменная, устная речь, пересказ, текст, упражнение.

Written speech is a speech based on a visually perceived stable fixation of language structures, primarily in the form of a written text. It differs from oral speech not only in that it uses graphics, but also in grammatical (primarily syntactic) and stylistic terms. It is characterized by a very complex compositional and structural organization. Despite the complexity, written speech is an effective means of teaching other types of speech activity (speaking and reading). It is also an effective means of learning language material.

One of the tasks of teaching the Russian language to foreign students at non-linguistic faculties is the development of such skills as conveying the content of the read text, the ability to make an oral report in a monologue on the topics covered, write an abstract or a detailed annotation of the text. Such diverse speech requirements for students' skills necessitate teaching correct monologue speech.

In the classes devoted to the development of oral speech skills, primarily monologue, based on the text, the success of the actions performed by students is ensured by the concepts of the subjects of speech. Of great importance is the grammatical design of the expressed thought with the help of stylistic synonymy at the sentence level, and paraphrase at the utterance level. Further, it is necessary to choose the grounds for the distribution of these exercises in time. This is followed by exercises that involve the reproduction of a sample and rely on greater independence of students.

Methods for the development of oral monologue speech, interacting in the classroom, initially exist in the mind of the teacher as a generalized project of activity. This project is implemented through a set of methods such as creating problematic speech situations, analyzing the content of the educational text and planning the utterance, communicating the features of the concepts being studied, exercises to consolidate them, retelling, which complicate the process of constructing the text.

Key words: utterance, grammatical arrangement, learning, monologue, written, oral speech, retelling, text, exercise.

* * *

Дарија Александровна РИЖОВА (Москва)

СРАВНИТЕЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ РУССКОЙ И СЕРБСКОЙ ЛЕКСИКИ НА ТИПОЛОГИЧЕСКОМ ФОНЕ

В грамматических исследованиях последних лет много внимания уделяется основам для сопоставления данных разных языков, как далеких друг от друга ареально и генетически, так и близкородственных, ср. понятия *comparative concepts* (Haspelmath 2010) или *универсальный грамматический набор* (Плунгян 2011).

Лексических значений безусловно больше, чем грамматических, и они в большей степени связаны с культурными, антропологическими, историческими особенностями конкретного социума. Из-за этого сформировать набор лексических значений, который был бы более или менее единым для всех языков, значительно сложнее. Однако и для лексики разрабатываются методики определения *tertium comparationis*, одна из которых — фреймовый подход к лексической типологии (Рахилина, Резникова 2013).

Эта методика предполагает сопоставление слов разных языков на основе сравнительного анализа контекстов их употребления с последующим выделением набора типов контекстов (= фреймов), претендующего на статус универсального. Этот подход успешно применяется для типологических исследований самых разных семантических полей, см., например, глаголы плавания (Майсак, Рахилина 2007), глаголы звуков животных (Rakhilina et al. 2017), признаковую лексику (Rakhilina et al. 2022) и др. В своем докладе мы сфокусируемся на том, как этот метод может использоваться в сопоставительных исследованиях данных близкородственных языков. В частности, мы проиллюстрируем преимущества опоры на типологический фон в описаниях лексических систем на материале глаголов бросания и поиска / находки в современных русском и сербском языках и обсудим, нужно ли учитывать типологически релевантные для данного поля параметры при составлении двуязычных переводных словарей.

Ключевые слова: сербский язык, русский язык, лексическая типология, фреймовый подход, глаголы бросания, глаголы поиска и находки.

Литература:

- Майсак, Т. А., Рахилина, Е. В. (ред.). 2007. Глаголы движения в воде: лексическая типология. Москва: Индрик.
- Плунгян, В. А. 2011. Введение в грамматическую семантику. Грамматические значения и грамматические системы языков мира. Москва: РГГУ.
- Рахилина, Е. В., Резникова, Т. И. 2013. Фреймовый подход к лексической типологии. *Вопросы языкознания* 2. 3–31.
- Haspelmath, M. 2010. Comparative concepts and descriptive categories in crosslinguistic studies. *Language* 86(3). 663–687.
- Rakhilina, E., Merle, J.-M., and Kor Chahine, I. 2017. *Verba sonandi: Étude de la représentation linguistique des cris d'animaux*. Presses universitaires de Provence.
- Rakhilina, E., Reznikova, T., and Ryzhova, D. (eds.). 2022. *The typology of physical qualities*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

In grammatical studies of recent years, much attention has been paid to the foundations for comparing the data of different languages, both areally and genetically distant from each other,

and closely related, cf. *comparative concepts* (Haspelmath 2010) or a universal set of grammatical meanings (Plungian 2011).

Lexical meanings are several magnitudes more numerous and diverse than grammatical ones, hence it is much more difficult to form a set of lexical meanings that would be potentially universal. However, methods of establishing *tertium comparationis* for lexical studies are also being developed, among which is a frame approach to lexical typology (Rakhilina, Reznikova 2013).

This methodology involves the comparison of words from different languages based on the analysis of the contexts of their use. It has been successfully used in typological studies of various semantic fields, cf. verbs of motion in water (Maisak, Rakhilina 2007), verbs of animal sounds (Rakhilina et al. 2017), qualitative features (Rakhilina et al. 2022), among others.

In this paper, I will focus on application of this method to comparative studies of the data coming from closely related languages. In particular, I will illustrate the advantages of relying on a typological background in descriptions of lexical systems on the material of the verbs of throwing and searching / finding in modern Russian and Serbian languages and discuss whether typologically relevant parameters should be taken into account when compiling bilingual translation dictionaries.

Key words: Serbian, Russian, lexical typology, frame approach, verbs of throwing, verbs of searching and finding.

* * *

Галина Ивановна РОМАНОВА (Москва)

ПРОБЛЕМА ИЗУЧЕНИЯ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ И КУЛЬТУРНОЙ ИДЕНТИФИКАЦИИ

В докладе рассмотрен процесс усвоения культурных, в том числе литературных, явлений, признаваемых в обществе образцовыми, влиятельными, актуальными как факт вовлечения человека в социум и культуру в ходе изучения искусства слова, как явление, которое определяют как *культурную идентификацию*. Ценностная система литературы определенного периода, утверждаемая в творчестве конкретного писателя, в произведении, избранном для анализа, предстает как образцовая, общечеловеческая, и в

этом качестве обогащает и корректирует индивидуальную систему ценностей. Целью литературного образования с этой точки зрения является сохранение, развитие и передача национального наследия, художественного и научного. Подчеркивается необходимость применения результатов междисциплинарных исследований, проведенных в русле cultural studies, которые направлены на изучение роли социальных институтов в формировании культуры.

Ключевые слова: литература, культурологический подход, интерпретация, аксиология, литературное образование, идентификация.

The report examines the process of assimilation of cultural, including literary, phenomena, recognized in society as exemplary, influential, relevant as a fact of human involvement in society and culture during the study of the art of the word, as a phenomenon that is defined as cultural identification. The value system of literature of a certain period, asserted in the work of a particular writer, in the work selected for analysis, appears as exemplary, universal, and in this capacity enriches and corrects the individual system of values. The purpose of literary education from this point of view is the preservation, development and transmission of national heritage, artistic and scientific. The need to apply the results of interdisciplinary research, conducted in the framework of cultural studies, which aims to study the role of social institutions in the formation of culture, is emphasized.

Keywords: literature, cultural approach, interpretation, axiology, literary education, identification.

* * *

Бојана САБО (Београд)

ЗНАЧАЈ УЏБЕНИКА П. СМИРНОВСКОГ *РУСКА ГРАМАТИКА. ЕТИМОГОЛОГИЈА*
(1920) ЗА РУСКУ ЕМИГРАЦИЈУ У КРАЉЕВИНИ СХС

Уџбеник П.Смирновског *Руска граматика. Етимологија*, објављен у Београду 1920. практично по доласку првих емиграната у Краљевину СХС, представља

прештампано издање уџбеника, који је објављен у Русији 1924. Рад се бави структуром уџбеника и његовом улогом у руској емигрантској средини у Краљевини СХС.

Кључне речи: П. Смирновски, руска емиграција, уџбеник, Краљевина СХС.

P. Smirnovsky's textbook "Russian grammar. Etymology", published in Belgrade in 1920, practically after the arrival of the first emigrants to the Kingdom of SHS, is a reprinted edition of the textbook, which was published in Russia in 1924. The paper deals with the structure of the textbook and its role in the Russian emigrant environment in the Kingdom of SHS.

Key words: P. Smirnovsky, russian emigration, textbook, Kingdom of SHS.

* * *

Адам СВЕТЛИК (Нови Сад)

PRÓZY MICHAELY ROŠOVEJ

V príspevku analyzujem prózy *Hlava nehlava* (2009), *Dandy* (2011), *Malé Vianoce* (2014), *Tvoja izba* (2019) a *Nepokojní spáči* (2022) od Michealy Rosovej (1984). Táto spisovateľka mladšej generácie sa prozaickou zapája do hlavného prúdu slovenskej prózy v 21. storočí. Prejavuje sa to predovšetkým v odklone od postmoderny a (neo)realistickým návratom k zobrazovaniu (žitej) skutočnosti v prozaickom texte. Dokladom tohto posunu je i autobiografické východisko väčšej časti prozaickej tvorby Michaely Rosovej. Témy Rosovej próz sú však aktuálne a naplno korešpondujú s problémami mladých ľudí súčasnej doby. Rozprávačský dôraz je predovšetkým na komplexnom, často i patologicky deformovanom, emocionálnom a myšlienkovom svete literárnych postáv, na ich hľadani seba a svojho miesta vo svete. Rozprávanie v prózach Michaely Rosovej je premyslené, nuansované, na momenty až naturalisticky plastické, pričom sa spisovateľka usiluje usúvzťažiť lyrizujúce vnútorné dianie a sprievodný anekdoticky koncipovaný príbeh.

Kľúčove slová: Michaela Rosová, slovenská próza, (neo)realizmus, autobiografickosť, vnútorné dianie, anekdotický príbeh.

I analyze the prose *Hlava nehlava* (2009), *Dandy* (2011), *MaléVianoce* (2014), *Tvoja izba* (2019) a *Nepokojníspáči* (2022) by MichealaRosová (1984). She is the writer of the younger generation, fully involved in the mainstream of Slovak prose in the 21st century, which reflects in the departure from postmodernism and a (neo)realist return to the depiction of (experienced) reality in prose text. Evidence of this shift is the autobiographical basis of most of Michaela Rosová's prose work. The themes of Rosová's prose are contemporary and fully correspond to the problems of young people today. The narrative accent in these proses is primarily on the complex, often pathologically deformed, and emotional world of the literary characters and their search for themselves and their place in the world. The narration in Mihaela Rosová's prose is thoughtful, nuanced, and at times even naturalistically plastic. The writer tries to functionally connect the character's inner world with the accompanying anecdotally conceived story.

Keywords: Michaela Rosová, Slovak prose, (neo)realism, autobiographical, inner world, anecdotal story

* * *

Валентина СЕДЕФЧЕВА (Велико Трново, Ниш)

РЕЦЕПЦИЈА МИЛОША ЦРЊАНСКОГ У ЈУЖНОСЛОВЕНСКОЈ БУГАРСКОЈ КУЛТУРИ

Циљ овог реферата је да размотри рецепцију српског писца Милоша Црњанског у бугарској култури. На основу словенске тематике у преведеним на бугарски језик његовим делима: *Дневник о Чарнојевићу*, прва и друга књига *Сеоба*, *Код Хиперборејца* и књижевнокритичких текстова о аутору тумачимо његов лик у бугарској књижевности и његову улогу за формирање уметничке слике српске културе у Бугарској. Методологија овог истраживања је заснована на компаративном истраживању јужнословенских књижевности и интертекстуелној књижевној анализи преведених романа. На основу тога долазимо до закључка да бугарска књижевна критика као и српска одређује Милоша Црњанског као једног од најзначајнијих, најкреативнијих, најтемељитијих новатора у српској књижевности. Истовремено његова рецепција у националној средини и блиској јужнословенској култури је знатно различита у односу на његову популарност и утицај за формирање књижевног облика. Захваљујући присуству Милоша Црњанског у бугарској култури српска књижевна слика је премашила свој национални карактер, те добила је

наднационалан, пансловенски облик.

Кључне речи: Милош Црњански, бугарска култура, словенска тематика.

The purpose of this research is to follow reception of Serbian writer Milos Tsernianski in Bulgaria. On the basis of the Slavic themes in his novels translated into Bulgarian: *Journal of Carnojevic*, the first and the second book of *Migration, Among the Hyperboreans* and literary criticism texts about the author, we interpret his work in Bulgarian literature and his role in the formation of the image of Serbian culture in Bulgaria. The methodology of the proposed work relies on the comparative study of South Slavic literatures and the intertextual translational analysis of the translated texts. As a result, the author of this article concludes that the Bulgarian literary critics just like the Serbian critics determine Milos Tsernianski as one of the most significant, most creative, most thorough innovators in Serbian literature. But the reception of Milos Tsernianski in Bulgaria does not fully correspond with his perception in the Serbian national environment in relation to his popularity and influence on the formation of the literary forms. Thanks to presence of Milos Tsernianski in Bulgarian culture, the opinion about Serbian literary has overcome its national character and it has acquired a supranational, pan-Slovenian identity.

Key words: Milos Tsernianski, Bulgarian culture, Slavic theme.

* * *

Сњежана СТАНКОВИЋ (Бања Лука)

АСПЕКТИ ВИЗУАЛИЗАЦИЈЕ У СКЛОПУ ТЕМЕ ХРАНЕ НА ПРИМЈЕРУ ЗБОРНИКА *ПИР* ВЛАДИМИРА СОРОКИНА

Трагајући за сопственом поетском сликом свијета, Владимир Сорокин формира књижевни манифест заснован на теми хране. Зборник *Пир* (2000) показује да је књижевност за Сорокина естетска игра, поигравање културним канонима, стилским, жанровским и језичким могућностима. За циљ истраживања поставили смо проучавање теме кухиње/хране кроз аспекте визуализације. Овакав приступ открива у којим се облицима реализује и, сходно томе, каква значења формира употреба хране. Истражујући

могућности визуализације, аутор преиспитује однос човјека и масе, улогу и обликовање књижевне естетике, а њиховим сукобљавањем показује и безличност културе и егзистенције. Тема стваралаштва испитује се посредством увођења нестандартних модела књижевног текста који су позајмљени из теме кухиње и одступањем од утврђене норме стварања. Текст се тада посматра као умјетничка игра, док се, са друге стране, упоредо одвија дијалог са културом и традицијом, изврћу наопако модели понашања и морала човјека, али и читавог друштва. Стога је наша анализа вриједности визуализације у оквиру теме хране усмјерена на проучавање форме зборника, ослобађање од устаљене композиције и жанровске парадигме, али и доминантних тема и мотива посредством којих се приказује десакрализација хуманих вриједности и машинизација личности. Рад је утемељен на структуралистичкој основи и заснива се на проучавањима М. Бахтина, Ј. Лотмана и У. Ека.

Searching for his own poetic picture of the world, Vladimir Sorokin forms a literary manifesto based on the theme of food. The collection *Feast* (2000) shows that for Sorokin, literature is an aesthetic game, playing with cultural canons, stylistic, genre and linguistic possibilities. We set the goal of the research to study the topic of kitchen/food through aspects of visualization. This kind of approach reveals in what forms it is realized and, accordingly, what meanings the use of food forms. Exploring the possibilities of visualization, the author re-examines the relationship between man and the masses, the role and shaping of literary aesthetics, and by clashing them, he shows the impersonality of culture and existence. The theme of creativity is examined through the introduction of non-standard models of literary text that are borrowed from the theme of cuisine and by deviating from the established norm of creation. The text is then seen as an artistic game, while, on the other hand, a dialogue with culture and tradition takes place, turning upside down the models of human behavior and morality, but also of the entire society. Therefore, our analysis of the value of visualization within the topic of food is focused on the study of the form of anthology, liberation from the established composition and genre paradigm, but also dominant themes and motifs through which the desacralization of human values and the mechanization of personality are shown. The work is based on a structuralist basis and is based on the studies of M. Bakhtin, J. Lotman and U. Eco

* * *

Стефан СТОЈАНОВИЋ (Београд)

ЈЕЗИЧКА ИНТЕРФЕРЕНЦИЈА ПРИЛИКОМ УСВАЈАЊА РУСКИХ ПАРТИЦИПА КОД ГОВОРНИКА СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Партиципски систем у руском и српском језику се не подудара ни по броју партиципа, ни по њиховој функцији. У руском језику се партиципи могу поделити по стању на активне и пасивне, а по „времену“ (партиципи заправо не изражавају време, већ таксис), на партиципе садашњег и на партиципе прошлог времена, што укупно даје четири комбинације. У српском језику изостаје промена по времену, те постоје само два партиципа: активни и пасивни. Јасно је да разлика у броју партиципа повлачи и велике разлике у употреби између два језика. У овом излагању разлике у њиховој употреби биће илустроване грешкама које су студенти руског језика Филолошког факултета направили на испиту из Руског језика 5 у току календарске 2022. године.

There are big discrepancies between participle system of Russian and Serbian in terms of their number and function. In Russian, participles can be divided by state into active and passive participles, and by “tense” (in fact, participles express taxis, rather than real tense) into present and past participles, which gives four combinations. Serbian lacks the division by tense, therefore there are only two participles – an active and a passive one. It is clear that the difference in the number of participles leads to large difference in their use between the two languages. In this paper, these differences are illustrated by typical mistakes made in the Russian Language 5 exam by the students of Russian at the U of Belgrade Faculty of Philology during the calendar year of 2022.

* * *

Зузана ТИРОВА (Нови Сад)

ГЛАСОВНЕ ПРОМЕНЕ У СЛОВАЧКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Иако су словачки и српски типолошки два блиска словенска језика, гласовне промене нису идентичне у свим случајевима. Неке гласовне промене су истог карактера, док је већина резултат конкретних појава било у словачком или српском језику. У раду ћемо споменути све гласовне промене које се јављају у српском језику, али и оне које се

јављају у словачком језику, али ћемо упоређивати и анализирати само једначење сугласника по месту грађења (творбе), једначење сугласника по звучности те непостојано а у српском у поређењу са непостојаним самогласницима у словачком језику.

Кључне речи: словачки, српски, једначење сугласника по звучности, једначење сугласника по месту творбе, непостојани самогласници.

Although Slovak and Serbian are typologically two close Slavic languages, sound changes are not identical in all cases. Some sound changes are of the same character, while most are the result of specific occurrences either in the Slovak or Serbian language. In the paper, we will mention all sound changes that occur in the Serbian language, as well as those that occur in the Slovak language, but we will compare and analyze only the equation of consonants according to the place of construction (formation), the equation of consonants according to sonority and non-constant a in Serbian in comparison with unstable vowels in the Slovak language.

Key words: Slovak, Serbian, sound changes, comparison of consonants according to sonority, comparison of consonants according to place of formation, unstable vowels.

* * *

Анастасија Викторовна УРЖА (Москва)

ФУНКЦИИ ДИМИНУТИВОВ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ О «МАЛЕНЬКИХ ЛЮДЯХ»: ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕВОДА

В фокусе исследования, результаты которого легли в основу доклада, – набор функций, выполняемых диминутивами при создании образов «маленьких людей» в произведениях русской классической литературы, и проблемы передачи таких функций в переводе. Речь идет о средствах описания «маленького мира» героя, о приемах, передающих его «корчащееся слово с робкой и стыдящейся оглядкой», о номинациях и характеристиках, воплощающих его эмоции и чувства по отношению к людям, предметам и к нему самому. Функции диминутивов в художественных текстах более разнообразны, чем типовые значения, они тесно связаны с уникальным замыслом автора. Именно роль диминутива становится определяющей при подборе переводческого эквивалента. В докладе привлечен сопоставительный материал: оригинальные тексты произведений

А.С. Пушкина, Н.В. Гоголя, Ф.М. Достоевского и А.И. Куприна рассматриваются на фоне иноязычных переводов.

Ключевые слова: диминутив, функция, сопоставительный анализ, перевод, Пушкин, Гоголь, Достоевский, Куприн.

The paper is focused on the functions of the diminutives in several classic Russian novels and short stories where the image of “a little person” was created, and on translations of these diminutives. The attention is drawn to the descriptions of the hero’s “little world” and to the devices presenting his or her speech. Nominations and characteristics given to people and objects around the heroes, expressing their feelings and emotions, have been studied in the research. The functions of the diminutives are more numerous than the typical set of meanings, they are closely connected to the unique author’s task. The role of the diminutives is crucial for the choice of the translation equivalent. The comparative material is used in the research: originals of novels and short stories by A. Pushkin, N. Gogol, F. Dostoevsky and A. Kuprin are studied together with their translations.

Keywords: diminutive, function, comparative analysis, translation, Pushkin, Gogol, Dostoevsky, Kuprin.

* * *

Татјана Николаева ФЕД (Софија)

ОНЕГИН ПУТЕШЕСТВУЕТ ПО БОЛГАРИИ (К ВОПРОСУ ОБ ОДНОЙ ЛИТЕРАТУРНОЙ МИСТИФИКАЦИИ)

Статья посвящена уникальной литературной мистификации в болгарской культуре XX века. 28 июля 1995 года в болгарском журнале «Культура» появилась публикация Николая Парушева, поэта и переводчика, представившего вниманию читателей свой перевод с русского на болгарский потерянной девятой главы «Евгения Онегина» А.С.Пушкина и рассказал историю потерянной рукописи. Сюжет поэмы Николая Парушева предельно прост. Онегин скучает в своем имении, предаваясь сплину, вдруг получает телеграмму от какого-то профессора, своего давнишнего знакомого. Этот профессор, «в делах науки – муж отважный, и Кельн, и Краков, и Париж исколесил», попал в высший свет, на руководящий пост в некой южной стране и оказался окруженным

«туристами», путешествующими за государственный счет до Мадрида, Вашингтона, Мельборна и Малаги. Поэтому профессор просил Евгения, как верного человека приехать к нему на службу. Вначале Евгений изумленно вдрогнул, но потом согласился: ему нечего было терять: С Онегиным вместе отправляется в путь Сатана. Этот фантастический образ, вкрапленный в текст поэмы, придает оттенок мистики всему произведению и дает возможность провести литературную параллель с «Фаустом» Гете. Но в отличие от Мефистофеля Сатана Парушева не так явно присутствует, он лишь тень-двойник героя, незримо везде присутствующий. Путешествуя, Онегин попадает в город, напоминающий ему Одессу. Но, к сожалению, Сатана овладевает им, облик героя меняется, все увиденное производит на героя такое сильное впечатление, что он заболевает и умирает.

Автор статьи осуществил подстрочный перевод текста Н.Парушева на русский язык для русского журнала «Слово» и попытался проанализировать литературную мистификацию в свете межкультурной коммуникации.

Ключевые слова: Николай Парушев, Пушкин, Девятая глава, «Евгений Онегин», перевод, литературная мистификация.

This article depicts a unique literary mystification in the Bulgarian culture of the 20th century. On July 28, 1995 Nikolai Parushev's work was published in the Bulgarian newspaper "Culture". He is a poet and interpreter and presented his mystified interpretation from Russian to Bulgarian of the lost Ninth chapter of Pushkin's "Eugenii Onegin" and told the history of the lost manuscript. The author of the article has translated Parushev's poem in Russian for the magazine "Slovo". The plot of the poem by Nikolai Parushev is extremely simple. Onegin is bored in his estate, indulging in spleen, suddenly receives a telegram from some professor, his old acquaintance. This professor, "in matters of science - a brave man, and Cologne, and Krakow, and Paris traveled.", got into high society, to a leading position in a certain southern country and found himself surrounded by "tourists" travelling at public expense to Madrid, Washington, Melbourne and Malaga. Therefore, the professor asked Eugene, as a faithful person, to come to his service. At first, Eugene shuddered in amazement, but then he agreed: he had nothing to lose: Satan sets off together with Onegin. This fantastic image, interspersed in the text of the poem, gives a touch of mysticism to the whole work and the date of the opportunity to

draw a literary parallel with Goethe's Faust. But unlike Mephistopheles, Parushev's Satan is not so clearly present, he is only a shadow-double of the hero, invisibly present everywhere. Traveling, Onegin finds himself in a city that reminds him of Odessa. But, unfortunately, Satan takes possession of him, the appearance of the hero changes, everything he sees makes such a strong impression on the hero that he falls ill and dies.

The article attempts to analyze the literary mystification in the world of cultural dialogues from point of view of a 21st century reader.

Key words: Nikolai Parushev, Pushkin, the Ninth chapter, "Eugenii Onegin", interpretation, literary mystification.

* * *

Елена Владимировна СИТНИКОВА (Ворожеж)

ЕДИНИЦЫ НАЦИОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ПРОСТРАНСТВА ВНУТРЕННЕГО ЛЕКСИКОНА ЧЕЛОВЕКА

Лингвистика XXI в. активно разрабатывает направление, в котором язык рассматривается как культурный код нации. В настоящий момент теоретико-методологическая база лингвокультурологии все еще находится на стадии становления. Среди ученых нет единого мнения ни относительно статуса данной области знания, ни относительно предмета и методов лингвокультурологических изысканий. Однако исследователи в рамках собственных теорий пытаются осветить разные стороны лингвокультурологической проблематики: изучают культурную семантику языковых знаков; определяют способы, которыми язык воплощает в своих единицах, хранит и транслирует культуру; выявляют факторы, обуславливающие национально-культурную специфику общения, и т.д.

В данном исследовании делается попытка обосновать правомерность выбора логоэпистемы как единицы национально-культурного пространства внутреннего лексикона человека. Проведенный среди носителей русского национально-культурного сознания, находящихся в условиях гетерогенного языкового окружения, свободный ассоциативный эксперимент позволил выявить некоторые разновидности рассматриваемого языкового явления.

Ключевые слова: знания, концепты, представления, ядро национального культурного пространства, единицы знания, информема, лингвокультурема, логоэпистема, ключевые слова национально-языковой картины мира, свободный ассоциативный эксперимент, разновидности логоэпистем.

“Rapid globalization of the world problems; the necessity to take into account the universal and specific characteristics of behavior and communication of different peoples in solution to a wide variety of issues; the need to have advance knowledge of those situations in which there is a major risk of cross-cultural misunderstanding; the importance of identifying and exact designation of those cultural values that underlie communication activity; objective integrative tendency for development of the humanities” [12, p. 73] – all of these reasons, according to V.I. Karasik, led to the emergence of cultural linguistics.

At present, the theoretical and methodological framework of cultural linguistics is still at the formative stage. Among scientists there is no consensus regarding neither the status of this demesne of knowledge, nor the subject and methods of linguocultural investigations. However, researchers within their own theories attempt to cover different aspects of linguocultural range of problems: they study the cultural semantics of linguistic signs, determine the ways, in which language embodies in its units, stores and transmits culture, they identify factors that cause national and cultural specificity of communication, etc.

In this study, an attempt to substantiate the relevancy of choosing logoevisteme as a unit of national cultural space of human inside lexicon is made. The free associative experiment conducted among Russian national and cultural consciousness representatives in situations of heterogeneous language environment, allowed to reveal some varieties of the studied linguistic phenomenon.

Key words: knowledge, concepts, ideas, the core of the national cultural space, units of knowledge, informeme, lingvo-cultureme, logoevisteme, keywords of national and linguistic worldview, free associative experiment, varieties of logoevistemes.

* * *

Марија СТЕФАНОВИЋ (Нови Сад)

ПРОУЧАВАЊЕ ЕЛЕМЕНАТА СИСТЕМА ВРЕДНОСТИ:

СИСТЕМСКИ ПОКАЗАТЕЉИ У ЛЕКСИЧКО-СЕМАНТИЧКОМ СИСТЕМУ

У когнитивној етнолингвистици указује се на значај проучавања унутрашње форме речи и података из етимологије првенствено за откривање конотација у вези са анализираним лексемом која номинује концепт, али се у истраживањима ово практично никада не примењује на саме речи које лексикограф користи приликом објашњавања значења, посебно када се оне дефинишу синонимима или синонимским низовима. Лексикографски извори су основни и истовремено полазни извор за проучавање језичке слике света, те је неопходно и веома драгоцено искористити све податке које они пружају. Раније спроведена истраживања елемената система вредности у српском и руском језику показала су да се у унутрашњој форми речи које се у речницима посматрају као синоними за српске лексеме *вредност*, *вредан* и *добар*, као и за руске *ценность*, *ценный*, *хороший*, *важный* и у речима којима се оне описују понављају изворни домени који се користе за њихову концептуализацију – ТЕЖИНА, ВИСИНА и уопште ПОВЕЋАНЕ ДИМЕНЗИЈЕ. Они утичу на бољу видљивост објеката који се квалификују оваквим придевима. У раду се посебна пажња посвећује лексемама које указују на позитивну оцену квалитета и доминанте су у синонимским низовима *изврстан*, *изванредан*, *уважен*, *одличан* и др. Поређење са значењима која се у репрезентативним једнојезичким експланаторним речницима дају за лексеме из ових низова указује на дубинску и исконску концептуалну везу између многих речи које се данас користе за изражавање позитивне оцене, упућујући на постојање општијих принципа на основу којих се обликује ЈСС. У раду се показују могућности које пружа детаљна когнитивносемантичка анализа свеукупног материјала присутног у речницима, укључујући анализу семантике и унутрашње форме синонима у лексикографским дефиницијама и анализу наведених илустративних примера.

Кључне речи: језичка слика света, систем вредности, позитивна оцена, унутрашња форма речи, синонимија, концепт.

In cognitive ethnolinguistics, the importance of studying the internal word form and data from etymology is used primarily for discovering connotations in connection with the analyzed lexeme that nominates the concept, but in research this is practically never applied to the words that the lexicographer uses when explaining the meaning, especially when they define synonyms

or elements of a synonymic sets. Lexicographic sources are the fundamental for the study of the linguistic worldview (LWV), and it is necessary (and very valuable) to use all the data they provide. Previously conducted research on the elements of the value system in the Serbian and Russian languages showed that the source domains used for conceptualization of the internal form of words considered to be synonyms for Serbian words – names for concepts *vrednost*, *vredan* and *dobar*, as well as for the Russian *ценность*, *ценный*, *хороший*, *важный*, and also of words that describe them in the dictionaries, are often repeated: they are WEIGHT, HEIGHT and generally INCREASED DIMENSIONS. They contribute to the better visibility of objects qualified with the above-mentioned adjectives. In this paper, special attention is paid to the form and meaning of lexemes that indicate a positive assessment of an object and the synonymic dominants *izvrstan*, *izvanredan*, *uvažen*, *odličan* etc. A comparison with the data given in representative monolingual explanatory dictionaries indicates a deep and primordial conceptual connection between many words which are used in contemporary language to express a positive assessment, pointing to the existence of more general principles that take place in formation of the LWV. The paper shows the benefits of a detailed cognitive-semantic analysis of the entire material present in the dictionaries, including the analysis of the semantics and inner form of synonyms in the lexicographic definitions, and the analysis of the cited illustrative examples, in search for a deeper understanding of the process of positive evaluation in a language.

Key words: linguistic worldview, value system, positive evaluation, internal word form, synonymy, concept.

* * *

Марија ТОДОРОВА (Софија)

Александра ЈЕРЕМЧЕНКО (Санкт-Петербург)

THE LOCALIZER ДУША (DUSHA) `SOUL` IN CONSTRUCTIONS WITH PREDICATIVES (RUSSIAN-BULGARIAN PARALLELS)

The article deals with the syntactic structures of the state with predicatives, and a localization component *dusha* (*soul*) in the Bulgarian-Russian and Russian-Bulgarian parallel texts. The aim of the study is to analyze and describe the varieties of predicative structures as part of the ontology of state predicates. Bulgarian expressions *in/in dushata mi e + predicative*

and Russian expressions *u menya/mne v/na dushe + predicative* are considered and translation parallels are established.

Keywords: state predicates, dative-predicative constructions, Russian language, Bulgarian language, corpora.

* * *

Ирина ТОНЧЕВА ГЕОРГИЈЕВА (Софија)

НОРМЫ РУССКОЙ СЕМЕЙНОЙ ЖИЗНИ XVI-XVIII ВЕКОВ

/СБОРНИК „ДОМОСТРОЙ“/.

В русской национальной картине мира отражается специфика семейных отношений, а также брачных традиций, которые в значительной степени зависят от русского характера, русской души, уникальной народопсихологии и образа жизни, и которые в значительной степени находятся под влиянием особого закона, распространенного единственно в России. Таким законом является „Домострой“. Этот свод житейских правил поведения формируется длительное время и интересен тем, что содержит правила по разным семейным вопросам, связанными с семьей, домохозяйством, религией. На основе этого источника можно воссоздать картину образа жизни русской семьи XVI-XVII веков, т.е. время до реформ императора Петра I. „Домострой“ – это письменный памятник неопределимого значения в русской истории и культуре, так как является зеркалом вечных нравственных устоев исконно русских семейных отношений.

Ключевые слова: Домострой, семейные отношения, народопсихология, русский характер.

The Russian language picture of the world reflects the specificity of family-marriage traditions, which largely depends on the Russian character, the Russian soul, the unique folk psychology and way of life, and which is largely under the influence of a specific law, spread only in Russia, namely Domostroi. Domostroi was formed as a code of life rules over a long period of time and was subsequently written down in its entirety. It is undoubtedly of interest as it contains rules, advice and guidance on various family matters, household, religious matters. Based on this source, the picture of the way of life of the Russian family of the XVI-XVII

centuries can be recreated, i.e. the time before the reforms of Emperor Peter I. Domostoi is a written monument of inestimable importance in Russian history, as it is a mirror of the eternal moral principles and economic rules in traditional Russian family relations.

Keywords: House building, family relations, folk psychology, Russian character.

* * *

Нина ХАЛУПА (Нови Сад)

VYJADROVANIE FYZICKÝCH VLASTNOSTÍ A VZHĽADU ČLOVEKA V SLOVENSKEJ
A SRBSKEJ ZOONYMICKEJ FRAZEOLÓGII (NA PRÍKLADE FRAZÉM S LEXÉMOU
POMENÚVAJÚCOU DOMÁCE ZVIERA)

Príspevok sa zameriava na slovenské a srbské zoonymické frazémy s lexémou pomenúvajúcou domáce zvierá. Zoonymické frazémy triedime do sémantickej makroskupiny, do ktorej sme zaradili tie, ktoré vyjadrujú významy vzťahujúce sa na fyzické vlastnosti a vzhľad človeka. V rámci nej tvoríme ďalšie sémantické mikroskupiny. Cieľom práce je aplikovať tak explanačnú, ako i kontrastívnu metódu, aby sme zistili podobnosti a odlišnosti, ktoré sa vyskytujú v tejto skupine slovenských a srbských zoonymických frazém. Vychádzame z predpokladu, že domáce zvieratá sú často nositeľmi negatívnych konotácií, ktoré pramenia zo stereotypov. V korpuse excerpovaných frazém väčšinou sú jednoslovné frazémy a frazémy porovnávacej štruktúry tak v slovenčine, ako i v srbčine. Opierame sa o tvrdenia chorvátskej lingvistky I. Vidovićovej Boltovej o dvojitej metaforizácii vo frazeológii, ktorá predpokladá pripisovanie ľudských vlastností zvieratám, ktoré sa potom spätnou väzbou používajú na opis človeka. Rozlišujeme konkrétne motívy, asociatívne motívy, nelogické alebo absurdné motívy, nereálne motívy, biblické motívy a národno-kulturologické motívy. Vychádzali sme aj z prác A. Bunkovej a M. Opašićovej, M. Blaškovićovej a i.

Kľúčové slová: slovenská a srbská zoonymická frazeológia, zoonymické frazémy, domáce zvieratá, fyzické vlastnosti a vzhľad človeka, dvojité metaforizácia.

The paper focuses on Slovak and Serbian zoonymic phrases with a lexeme naming domestic animal. We classify zoonymic phrases into a semantic macro-group, in which we included those that express meanings related to the physical traits and appearance of human.

Within this macro-group we create other semantic micro-groups. The aim of the paper is to apply both explanatory and contrastive methods in order to find out the similarities and differences that occur in this group of Slovak and Serbian zoonymic phrases. We assume that domestic animals often carry negative connotations that stem from stereotypes. The corpus of excerpted phrases consists mostly of monolexical phrases and phrases of a comparative structure in both Slovak and Serbian. We rely on the claims of the Croatian linguist I. Vidović Bolt about double metaphorization in phraseology, which assumes the attribution of human traits to animals, which are then used to describe human through feedback. We distinguish specific motives, associative motives, illogical or absurd motives, unrealistic motives, biblical motives and national-cultural motives. We also based our paper on the works of A. Bunk and M. Opašić, M. Blašković and others.

Keywords: Slovak and Serbian zoonymic phraseology, zoonymic phrases, domestic animals, physical traits and appearance of human, double metaphorization.

* * *

Димитрина Георгијева ХАМЗЕ (Пловдив)

БРАКЪТ КАТО ЦЕННОСТ В МЕЖДУПОЛОВИТЕ ОТНОШЕНИЯ
(ВЪРХУ МАТЕРИАЛ ОТ ПОЛСКАТА И БЪЛГАРСКАТА ПАРЕМИОЛОГИЯ)

Пословиците и поговорките са специална, „защитена” територия на субекта, независимо от това, че са масово разпространени и анонимни – не защото нямат автор, а защото името му не е толкова важно. Важен е споделянето в тях познавателен и житейски опит, който винаги има оценъчен характер. Съвпаденията, макар и частични, както и повторителността на тази опитност, кристализирала в сентенциална фраза, поражда стереотипа. Благодарение на него пословиците стават и устойчиви, и сравнително лесно възпроизводими. Но това е само по-простата и видима страна на нещата. Те са динамични микросистеми и семантиката им е силно еластична. В презумптивния си пласт съдържат антистереотипни енергии и към тях насочват именно стереотипните констатации на експлицитно ниво. Междуполовите отношения са във фокуса на паремийните обрати. Те са арена на постоянни привличания и отблъсквания, а бракът би трябвало да бъде венецът

на любовта между мъжа и жената. Тя обаче не изглажда противоположностите, понякога дори ги изостря, а в най-добрия случай ги прави съвместими. В период на подем любовната двойка се доверява изцяло на илюзията за пълно единение, но в моменти на спад единението се разпада и тя разбира, че то наистина е илюзия.

Целта на изследването е да проследи отношението любов –страст– брак и неговите рефлексии в паремийния фонд на полския и българския език.

Ключови думи: брак, любов, ценност, междуполови отношения, паремии, комуникация, перспектива.

Proverbs and sayings are a special, "protected" territory of the subject, regardless of the fact that they are widely distributed and anonymous - not because they do not have an author, but because his name is not so important. What is important is the cognitive and life experience they share, which always has an evaluative nature. Coincidences, albeit partial, as well as the repetition of this experience, crystallized in aphoristic phrase, give rise to the stereotype. Thanks to it, proverbs become both sustainable and relatively easy to reproduce. But this is only the simpler and more visible side of things. They are dynamic microsystems and their semantics are highly elastic. In their presumptive layer, they contain anti-stereotypic energies, and it is precisely the stereotypical findings on the explicit level that point to them. Gender relations are the focus of paremic reversals. They are an arena of constant attractions and repulsions, and marriage should be the crown of love between a man and a woman. However, it does not smooth out the opposites, sometimes even sharpens them, and in the best case makes them reconcilable. In a period of upswing, the loving couple fully believe in the illusion of complete unity, but in moments of decline, the unity falls apart and the parts realize that it is indeed an illusion.

The purpose of the study is to trace the love-passion-marriage relationship and its reflexes in the paremic fund of the Polish and Bulgarian languages.

Key words: marriage, love, value, gender relations, paremias, communication, perspective.

* * *

Лиљана Михајлова ЦОНЕВА (Велико Трново)

КОНКУРСЫ «СЛОВО ГОДА» И ЖИЗНЬ СОВРЕМЕННОГО ОБЩЕСТВА

Доклад посвящен результатам популярного конкурса „Слово года“, который проводится в разных странах уже много лет. В России конкурс проводится с 2007 года, и победителями в нем были такие слова, как *гламур, кризис, крымнаш, брекзит, токсичный, вакцина* и т. д. В последние годы проводятся параллельные конкурсы, победителями которых становятся слова, отличающиеся не только по происхождению и употреблению в различных сферах общения, но и по окраске, ассоциативным связям и т. д.

Ключевые слова: конкурс „Слово года“, экспертный совет, номинанты конкурса, победители, жизнь социума.

* * *

Валерий Владимирович ЧАСТНИХ (Москва)

МЕСТО КУЛЬТУРНО-ПРОСВЕТИТЕЛЬСКИХ ОНЛАЙН-ПРОЕКТОВ В СОВРЕМЕННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПАРАДИГМЕ

Международная культурно-просветительская онлайн-акция «Русские субботы» осуществляется с 30 января 2021 года. Идея проведения «Русских суббот» принадлежит проректору МГУ имени М. В. Ломоносова, доктору филологических наук, профессору, академику РАО Т. В. Кортава и председателю АРС, профессору Эве Колларовой. Главная цель проекта – показать силу единства мысли, слова и художественного образа в укреплении и расширении русского культурного и гуманитарного пространства в мире. Организаторами акции являются Международная ассоциация преподавателей русского языка и литературы (МАПРЯЛ), Московский государственный университет имени М.В. Ломоносова, Общество русской словесности, Литературный институт имени А.М. Горького и Ассоциация русистов Словакии (АРС). В проекте принимают участие известные российские писатели (А. Н. Варламов, Е. Г. Водолазкин, П. В. Басинский, Л. А. Юзефович, С. А. Шаргунов, А. В. Геласимов), представители творческой интеллигенции России и зарубежья, преподаватели русского языка и литературы российских и зарубежных вузов. С 30 января проведены 10 выпусков, в которых приняли участие около 2 500 человек из более, чем 30 стран мира.

Основные цели проекта:

1. Объединить носителей, исследователей и любителей русского языка и культуры из разных стран мира в период вынужденной разобщённости.
2. Познакомить широкий круг читателей с лучшими представителями современной русской литературы.
3. Посмотреть на различные явления русского языка и русской культуры с разных точек зрения.
4. Показать методики и приёмы преподавания русского языка в школах и вузах.

The international cultural and educational online project “Russian Saturdays has been held since January 2021. It has been organized by the International Association of teachers of Russian Language and Literature, Moscow State University, Society of Russian Literature and Gorkiy Literature Institute as well as Association of Russian teachers of Slovakia. Famous Russian writers (A.Varlamov, E.Vodolazkin, P. Basinskiy, L.Yuzefovich, S. Shargunov, A.Gelasimov) have been the guests of the project. The project attracts the attention of the representatives of Russian intellectuals and all those who are interested in Russian culture and literature in Russia and abroad.

The main aims of the project:

- To unite all those who are interested in Russian culture in Russia as well as from abroad in the period of isolation caused by different reasons;
- to introduce the best modern Russian writers to book readers;
- to explore various phenomena of Russian language and culture from different points of view;
- to show different teaching techniques to those who are interested in Russian as a Foreign Language.

* * *

Зузана ЧИЖИКОВА (Београд)

PREMENY SLOVENSKEJ VOJVODINSKEJ PRÍBEHOVEJ PRÓZY
PRE DETI A MLÁDEŽ PO ROKU 2000

V príspevku budeme sledovať vývin a premeny príbehovej prózy slovenských vojvodinských autorov pre deti a mládež od 90. rokov minulého storočia dodnes, s dôrazom jednak na zabehnuté generácie autorov (Zoroslav Spevák Jesenský, Tomáš Čelovský, Mária Kotvášová Jonášová a iní) a jednak na mladých autorov (Katarína Mosnáková Bagľašová, Aneta Lomenová, Miroslav Gašpar, Mária Vršková a iní), ktorí debutovali po roku 2000. Všimneme si ako spoločenská próza pre deti a mládež nadväzuje na 80. roky, keď dosiahla pozoruhodnú úroveň a či aj dnes odpovedá na výzvy meniacej sa spoločenskej situácie detí a mládeže. Pokúsime sa postrehnúť jej hlavné vývinové tendencie v nových spoločenských okolnostiach a určiť jej dominantné stavebné postupy a princípy, tematicko-motivické oblasti a poetické osobitosti. Príbehová próza pre deti a mládež zostáva hlavným žánrovo-tematickým subsystémom v slovenskej menšinovej literatúre, ale okrem očakávanej zotrvačnosti pri tradičnom realistickom rozprávaní (s mimetickým princípom) evidujeme aj posilnenie imaginatívno-fantazijného trendu, ktorý nastal po návrate Zoroslava Jesenského. Okrem tohto optimisticko-radostného písania jedna skupina príbehov ukazuje aj na problémové aspekty života detí, čím sa veľmi nesmelé odbúravajú viaceré tematické tabu (šikana, násilie, sexualita a pod.). Týmto sa ukazuje aj na rozdielne tematizovanie životných problémov v príbehoch pre mladších čitateľov a v spoločenskej próze pre mládež.

Kľúčové slová: slovenská vojvodinská literatúra pre deti a mládež, príbehová próza, mimetizmus, imaginácia, tabu.

This article will trace the development and transformation of the narrative prose of Slovak Vojvodinian authors for children and youth starting from the 1990s to the present day. Specifically, the article will emphasize the run-of-the-mill generation of authors (Zoroslav Spevák Jesenský, Tomáš Čelovský, Mária Kotvášová Jonášová and others) and as well as young authors (Katarína Mosnáková Bagľašová, Aneta Lomenová, Miroslav Gašpar, Mária Vršková and others) who first started writing around 2000. The article will focus on whether social prose for children and young people leans onto the one from the 80s, when it reached a remarkable level, and which today responds to the challenges of ever-changing social situation of children and youth. The article will follow its main tendencies of development in new social conditions and determine its dominant structural procedures and principles, thematic and motif circles and poetic specificities. The narrative prose for children and youth remains the main genre-thematic

subsystem in the literature of Slovak minority, but in addition to the expected inertia of traditional realistic storytelling (with a mimetic principle), we also notice the strengthening of the imaginative-fantasy trend emerging after the return of Zorošlav Jesenský. In addition to this optimistic and joyful writing, one group of stories points to the problematic aspects of children's lives, while shyly breaking various thematic taboos (bullying, violence, sexuality, etc.). This also shows a different thematization of life problems in stories for younger readers and in social prose for youth.

Key words: Vojvodinian Slovak literature for children and youth, narrative prose, mimicry, imagination, taboo.

* * *

Јулија ШАПИЋ (Београд)

О РОЛИ ПОЛЬЗОВАТЕЛЯ В ЛЕКСИКОГРАФИИ

В лингвистике XXI века чётко обозначилась антропоцентрическая парадигма. В центре внимания оказался человек – наблюдатель, адресат, субъект обучения. В лексикографии ориентация на пользователя кажется особенно важной.

Несмотря на формальную нацеленность на адресата будущего большого двуязычного сербско-русского переводного словаря, достижение этой цели сопровождается определенными трудностями. Выделим лишь часть из них.

1. Пользователями двуязычного словаря являются представители обеих лингвокультур. Это подразумевает комплекс трудностей межкультурной коммуникации – несовпадение функциональной и стилистической составляющей даже эквивалентной лексики, асимметрию семантических сетей, культурно-исторические различия, расхождения на уровне коннотаций и ассоциаций. Различия касаются и лингвистических традиций (серб. *баговати* – разг., рус. *баговать* – жарг.).

2. Структура статьи словаря-источника («Однотомника» МС), отражающая многозначность сербского слова, сопоставляется со структурой многозначности в русском языке. Так, разделение на подзначения *волети* в первых значениях совпадает (*а. любить, б. любить, в. любить...*). В других случаях необходимо дополнительное деление (*прати: 1.*

чистить (зубы), 2. мыть (пол), 3. стирать (одежду)). При переводе примеров возникают наложения подзначений; примеры из одних переходят в другие (*баш: 1. совсем: баш ништа не ради; 3а. совсем: неће бити баш тако*).

3. Снятие трудностей при толковании безэквивалентной лексики (*опанак, белогрла вила* и др.) не должно придавать энциклопедичности описанию.

4. Во избежание неверной сочетаемости (с словами, обозначающими человека, предмет, явление) следует обогатить зону иллюстрации (*вро: подзначение г. који је високог квалитета, квалитетан, прворазредан* -- отсутствие примеров может спровоцировать ошибку **врло вино* и др.). Примеры с общими словами *звук, свойство* и др. не дают представлений о природе явления (*врскав звук*).

Эти и другие проблемы требуют системного решения и описания.

Ключевые слова: лексикография, пользователь, словарь, ориентация, сербский, русский.

The anthropocentric paradigm has clearly emerged in 21st century linguistics. The focus is on the human being – an observer, an addressee, a subject of learning. In lexicography, the focus on the user seems particularly important.

Despite the formal focus on the addressee of the future large bilingual Serbian-Russian translated dictionary, achieving this goal is accompanied by certain difficulties. Let us highlight only some of them.

1. The users of the bilingual dictionary are representatives of both linguocultures. This implies a set of difficulties of intercultural communication – a mismatch of functional and stylistic components even in equivalent vocabulary, asymmetry of semantic networks, cultural and historical differences, differences at the level of connotations and associations. The differences also concern linguistic traditions (Serb. *баговати* – colloquial, Russ. *баговать* – jarg.).

2. The structure of the source dictionary article, reflecting the polysemy of Serbian words, is compared with the structure of polysemy in Russian. Thus, the division into sub-values *волету* in the first meanings coincides (a. to love, b. to love, c. to love...). In other cases an additional division is necessary (*прати: 1. чистить (зубы), 2. мыть (пол), 3. стирать*

(одежду). When translating examples, overlapping sub-notations occur; examples from one to the other (баи: 1. совсем: баи ништа не ради; 3а. совсем: неће бити баи тако).

3. The elimination of difficulty in interpreting the equivalentless vocabulary (опанак, белогрла вила, etc.) should not make the description encyclopedic.

4. In order to avoid incorrect compatibility (with words denoting a person, an object, a phenomenon) the illustration area should be enriched (e.g.: (вро: подзначение г. који је високог квалитета, квалитетан, прворазредан – lack of an example may provoke an error *врло вино, etc.). Examples with generic words звук, својство, etc. do not give insights into the nature of the phenomenon (врскав звук).

These and other problems require a systematic solution and description.

Keywords: lexicography, user, dictionary, orientation, Serbian, Russian.

* * *

Јевгенија Викторовна ШАТКО (Москва)

SLIKA SARAJEVA U DNEVNIKU SELIDBE DŽ. KARAHASANA I SARAJEVSKOM MARLBORO M. JERGOVIĆA

Karahasan u *Dnevniku Selidbe* više se fokusira na idealizovanu prošlost, Jergović u *Sarajevskom Marlboru* opisuje ljude koji su bili prisiljeni da žive (ili bolje reći prežive) tokom opsade. Ljudi opisani u *Dnevniku* i *Marlboru* zadržavaju humanost u nehumanim uslovima. Svaki od autora bira svoj put u lečenju ratne traume: Karahasan pokušava da pronađe uzroke onoga što se dešava u istorijskoj sferi, Jergovića „odvlači“ nešto drugačije – ljudi, njihova mala dela koja daju nadu za budućnost. Oba autora pod Sarajevom podrazumevaju isključivo njegovo istorijsko središte, odnosno „turski“ i „austroугарski“ deo, za svakog od njih je tu duh grada, njegova specifičnost, eklekticizam i, istovremeno, jedinstvo. Međutim, ako je za Karahasana suživot različitih kultura bezuslovna istorijska činjenica, za Jergovića to jedinstvo postaje stvarnost (a ne iluzorni san) tek u vreme strašnih događaja. Karahasan piše „za izvoz“: njegov tekst je pun objašnjenja sarajevske stvarnosti, njegove prošlosti i sadašnjosti. Jergović piše za ljude i o ljudima koji gube svoj dom, a potom i identitet, što njegov tekst podiže na univerzalniji nivo: zapravo, te iste male priče se dešavaju u svakom ratu.

Ključne reči: Karahasan, Dnevnik selidbe, Jergović, Sarajevski Marlboro, slika Sarajeva, trauma.

Karahasan in "Dnevnik Selidbe" is more focused on the idealized past, Jergović in "Sarajevo Marlboro" describes people forced to live (or better say survive) during the siege. People described in "Dnevnik Selidbe" and "Sarajevo Marlboro" retain their humanity in inhumane conditions. Each of the authors chooses his own path in the treatment of war trauma: Karahasan tries to find the causes of what is happening in the historical sphere, Jergović is "distracted" by something different – people, their small deeds that give hope for the future. Both authors understand Sarajevo exclusively as its historical center, i.e. the "Turkish" and "Austro-Hungarian" parts, for each of them there is the spirit of the city, its specificity, eclecticism and, at the same time, unity. However, if for Karahasan the coexistence of different cultures is an unconditional historical fact, for Jergović this unity becomes a reality (and not an illusory dream) only in the face of terrible events. Karahasan writes "for export": his text is full of explanations of Sarajevo's reality, its past and present. Jergović writes for people and about people who lose their home, and then their identity, which raises his text to a more universal level: in fact, these same little stories happen in every war.

Key words: Karahasan, Dnevnik selidbe, Jergović, Sarajevski Marlboro, image of Sarajevo, trauma.

* * *

Екатерина Вальервна ШИКИНА (Москва)

СЕРБСКИЙ ДИПЛОМАТ САВВА ЛУКИЧ РАГУЗИНСКИЙ
КАК ПЕРЕВОДЧИК ПЕТРОВСКОЙ ЭПОХИ

Савва Лукич Рагузинский занимает особое место в истории итало-российских отношений. Будучи сербом по национальности, он стал известен Петру I тем, что снабжал правительство России ценной информацией о состоянии Османской империи, замыслах и планах относительно страны. Еще до личной встречи с царем граф Рагузинский поддерживал контакты с другими его соратниками, в частности с П.А. Толстым, который затем, в 1702 году, перед отъездом Саввы Лукича в Россию, обратится к Головину с

просьбой «явить к нему милость». Большую часть своей жизни Савва Лукич провел именно в России, где занимался внутренней и внешней торговлей, а также выполнением различных поручений царя. С 1716 по 1722 годы граф Рагузинский с редкими отъездами на родину, в Дубровник, жил в Италии. Там он занимался наймом специалистов, закупкой произведений искусства, вел переговоры с папой римским, опекал отправленных в Венецию на обучение волонтеров. Именно в Италии Рагузинский проявил себя и как один из значимых переводчиков Петровской эпохи. Его перу принадлежат два перевода с итальянского языка: исторического труда дубровницкого священника Орбини Мавро «Книга историография початия имене, славы и разширения народа славянского...» и «Советы премудрости или собрание определений Соломоновыхь...». В докладе представлена краткая характеристика техники этих переводов.

Ключевые слова: Савва Лукич Рагузинский, Петр I, П.А. Толстой, Петровская эпоха, переводческая техника, Италия.

Savva Lukich Raguzinsky occupies a special place in the history of Italian-Russian relations. Being a Serb by nationality, he became known to Peter the Great for supplying the Russian government with valuable information about the Ottoman Empire and their intentions and plans about the country. Even before a personal meeting with the tsar, Count Raguzinsky maintained contacts with his other allies, in particular with P.A. Tolstoy, who then, in 1702, before Savva Lukich left for Russia, would turn to Golovin with a request to “явить к нему милость.” Most of his life Savva Lukic spent in Russia, where he was engaged in domestic and foreign trade, as well as in fulfilling various assignments by the tsar. During the period from 1716 to 1722 Count Raguzinsky lived in Italy, with occasional trips to his homeland, Dubrovnik. There he was engaged in hiring specialists, purchasing works of art, negotiated with the Pope and took care of volunteers sent to Venice for training. This was in Italy where Raguzinsky proved himself as one of the most significant translators of the Petrine era. He was the author of the translations from Italian: the historical work of the Dubrovnik priest Orбини Мавро "Книга историография початия имене, славы и разширения народа славянского..." and "Советы премудрости или собрание определений Соломоновыхь...". The report presents a brief description of the technique of these translations.

Key words: Savva Lukich Raguzinsky, Peter I, P.A. Tolstoy, Petrine era, translation technique, Italy.

* * *

Марина ШИМАКОВА СПЕВАКОВА (Нови Сад)

ПОЕТИКА, ТЕМАТИКА A KONTEXT SLOVENSKEJ LITERATÚRY
VO VOJVODINE PO ROKU 1989

Ak slovenskú literatúru vo Vojvodine chceme vnímať v širšom kontexte celoslovenskej literatúry, o čo sa vojvodinská literárna veda nemálo zasadzovala, je načase si položiť otázku premien i recepcie tejto literatúry po roku 1989 v tomto kontexte. V dejinách slovenskej literatúry sa rok 1989 už tradične vymedzuje ako dôležitý predel, akým bol i rok 1945, na čo poukazuje viac než dost' literárnovedných monografií a štúdií (napríklad Marčok, 2004; Mikula, 1999; Passia a Taranenková, 2014, Hučková, 2014). Naším cieľom je poukázať na špecifiká v premenách slovenskej literatúry vo Vojvodine vzhľadom na uvedené časové kritérium, na konkrétne diela daného kontextu uverejnené po roku 1989, čia poetika a tematika predstavujú kvalitatívny prínos, tiež na podoby ich recepcie.

Kľúčové slová: slovenská literatúra vo Vojvodine po roku 1989, poetika, tematika, kontext, recepcia, estetické kritérium.

This paper examines Slovak literature in Vojvodina published after 1989, with its transformations and reception in the context of Slovak literature published after 1989 in Slovakia. Several relevant literary theoreticians and critics (Marčok, 2004; Mikula, 1999; Passia a Taranenková, 2014, Hučková, 2014) view 1989 as the appropriate divide in the history of Slovak literature. Our goal is to interpret works from Slovak Vojvodina's literature which represents a contribution to the quality of poetics and semantics of Slovak literature.

Key words: Slovak literature in Vojvodina after 1989, poetics, themes, context, reception, esthetic criteria.

* * *

Вячеслав Иванович Шульженко (Пятигорск)

ПОЛЬСКАЯ ТЕМА В „КАВКАЗСКОМ ТЕКСТЕ“ РУССКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Поляки на Кавказе и в Пятигорске в частности – особая тема. Сам Ю.М. Лотман в свое время приводил немало примеров соединения в русской литературе польской и кавказской тематики. Ученый подчеркивал, что типологический треугольник «Россия – Запад – Восток» имел для того же Лермонтова специфический оборот: он неизбежно вовлекал в себя острые в 1830-е гг. проблемы Польши и Кавказа. В каждодневной жизни лермонтовской эпохи один из углов этого треугольника выступал как «конкретный Запад», а другой как «конкретный Восток». Как тут не вспомнить и Льва Толстого, в повести которого «Хаджи-Мурат» один из героев, барон Ливен, произносит слова, не потерявшие до сих пор своей актуальности: «La Pologne et le Caucase, ce sont les deux sauterelles de la Russie» («Польша и Кавказ – это две болячки России»). Первое в XX столетии истребление одной трети целого народа по этнической и религиозной причинам эхом откликнулось и в польской литературе – в романе Стефана Жеромского «Канун весны». Главный герой этого романа – сын польского инженера, работающего на нефтепромыслах в Баку – стал среди прочего свидетелем революционных событий и погромов армян на Кавказе. 40-е годы XIX века на Кавказе жил и работал польский поэт Тадеуш-Лада Заблоцкий – один из сподвижников азербайджано-польских отношений. Среди стихотворений Лады-Заблоцкого есть одно с символическим названием «Растёт берёза среди Кавказских гор». Следует назвать сейчас почти забытый роман «Дубовой листок» Ирины Корженевской, которую «открыл» еще в советском Куйбышеве Павел Нуйкин. Не составит труда доказать, что роман так назван по аллюзии со знаменитым стихотворением Лермонтова «Листок», посвященном сосланному на Кавказ мятежным полякам.

Культурной жизни Польши, начиная с XVI в., вообще была свойственна известная «ориентальность»: турецкая угроза, опасность нашествия крымских татар, равно как и многие другие историко-политические и культурные факторы, поддерживали традиционный для Польши интерес к Востоку. Не случайно доля польских ученых и путешественников в развитии славянской (в том числе и русской) ориенталистики была исключительно велика. Наличие в пределах лермонтовского литературного кругозора уже

одной такой фигуры, как Сенковский, делало эту особенность польской культуры очевидной.